

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Інститут економіки, управління та інформаційних технологій
Форма навчання заочна
Кафедра бухгалтерського обліку і аудиту

Допускається до захисту

Завідувач кафедри _____ доц. В.А. Кулик
«___» листопада 2019 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: «Облік і аналіз в управлінні прибутком підприємства»

(за матеріалами ПрАТ ««Торгово-виробниче підприємство «Перлина»»,
м. Павлоград)

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

за освітньою програмою «Облік і аудит»

ступеня «магістр»

Виконавець роботи Шакірова Юлія Сергіївна

_____ 26.11.2019 р.

Науковий керівник к.е.н., доцент Любимов Микола Олександрович

_____ 26.11. 2019 р.

Полтава – 2019

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту
_____ д.е.н., доц. В.А.Кулик
«11» вересня 2018 р.

**Завдання та календарний графік
виконання дипломної роботи**

Студентки спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Освітньої програми «Облік і аудит»

Прізвище, ім'я, по батькові Шакірової Юлії Сергіївни

Тема «Облік і аналіз в управлінні прибутком підприємства»

Затверджена наказом ректора № 193-Н від «04» вересня 2018 р.

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми дипломної роботи	до 03.09.2018 р.	
2	Затвердження тем і наукових керівників	до 04.09.2018 р.	
3	Складання плану роботи, завдання та календарного графіку її виконання	до 10.09.2018 р.	
4	Опрацювання нормативних актів та літературних джерел	до 28.11.2018 р.	
5	Написання теоретичних розділів	до 22.04.2019 р.	
6	Виконання аналітичних розрахунків	до 03.09.2019 р.	
7	Подання дипломної роботи керівнику	до 16.09.2019 р.	
8	Робота по усуненню зауважень керівника, уточнення і доповнення практичного матеріалу, оформлення додатків до роботи	до 25.10.2019 р.	
9	Подання доопрацьованого варіанту роботи керівнику	до 31.10.2019 р.	
10	Подання роботи для перевірки на плагіат	до 15.11.2019 р.	
11	Подання дипломної роботи на кафедру	до 26.11.2019 р.	
12	Подання роботи на зовнішнє рецензування та отримання довідки про рекомендації щодо впровадження та використання результатів дослідження по дипломній роботі	до 29.11.2019 р.	
13	Захист дипломної роботи	за графіком	

Дата видачі завдання 11 вересня 2018 р.

Студент _____
(підпис)

Науковий керівник _____ к.е.н., доц. Любимов М.О.
(підпис) (науковий ступінь, вчене звання, ініціали та прізвище)

Результати захисту дипломної роботи

Дипломна робота оцінена на _____
(балів, оцінка за національною шкалою, оцінка за ECTS)

Протокол засідання ДЕК № ____ від « ____ » грудня 2019 р.

Секретар ДЕК _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Сутність і порядок формування фінансових результатів підприємства	7
1.2. Значення і завдання обліку і аналізу в управлінні прибутком підприємства	19
1.3. Характеристика фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи на ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина»	24
Висновки за розділом 1	31
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	34
2.1. Організація обліку доходів, витрат і фінансових результатів підприємства	34
2.2. Методика аналітичного і синтетичного обліку формування і використання прибутку підприємства	49
2.3. Напрями використання обліково-аналітичної інформації в управлінні прибутком підприємства	60
Висновки за розділом 2	66
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	70
3.1. Напрями та інформаційне забезпечення аналізу прибутку підприємства	70
3.2. Організація і методика аналізу прибутковості підприємства	81
3.3. Використання результатів аналізу в процесі управління прибутком підприємства	87
3.4. Напрями підвищення ефективності діяльності підприємства	93
Висновки за розділом 3	102
ВИСНОВКИ	105
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	112
ДОДАТКИ	126

ВСТУП

Актуальність теми. Дослідження проблеми фінансових результатів в період економічної кризи стає дуже актуальним, оскільки від одержаного підприємством прибутку залежить рівень оплати праці працівників, динаміка надходження коштів до бюджетів різних рівнів, насиченість ринку відповідною продукцією в міру її потреби тощо.

Облік фінансових результатів є однією з важливих ділянок роботи бухгалтера. Він формує інформацію щодо доходів і витрат підприємства за їх видами, передбачає нарахування і перерахування податків, які надходять у державний бюджет України.

Підсумком господарської діяльності будь-якого комерційного підприємства є фінансовий результат – прибуток або збиток. Прибуток підприємства – база економічного розвитку держави у цілому. Механізм перерозподілу прибутку підприємства через податкову систему дозволяє «наповнити» доходну частину державних бюджетів усіх рівнів, що дає можливість державі успішно виконувати покладені на неї функції і втілювати намічені програми розвитку економіки.

Визначення глибинної сутності фінансових результатів наближає до розуміння економічного змісту категорій «прибуток - збиток». Особливо це важливо при обґрунтуванні напрямів вдосконалення методик обліку, аналізу і аудиту формування фінансових результатів в умовах запровадження у вітчизняну облікову практику міжнародних стандартів фінансової звітності та розвитку аудиторської діяльності.

Значний внесок у вивчення теорії, організації та методології обліку і аудиту формування фінансових результатів діяльності підприємств зробили провідні вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти, зокрема: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, К. Друрі, Р. Ентоні, В.П. Завгородній, М.В. Кужельний, А.М. Кузьмінський, Ю.А. Кузьмінський, В.Г. Лінник, Є.В. Мних, В.Ф. Палій, О.А. Петрик, М.С. Пушкар, Дж. Ріс, В.С. Рудницький, В.Я. Савченко, В.В.

Сопко, М.Г. Чумаченко, А.Д. Шеремет.

Теоретичні і практичні положення економічного аналізу та контролю фінансових результатів викладені у різноманітних працях, статтях, наукових доробках багатьох економістів, бухгалтерів практиків та теоретиків. Серед них великий вклад зробили Л.П. Кулаковська В.М. Пархоменко, П.Т. Саблук, О.В. Лишиленко, А. М. Герасимович, Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Чебанова, І.В. Шубін, Й.Я. Даньків, М.Р. Лучко.

Мета і завдання роботи. Мета дипломної роботи - комплексний аналіз сучасних теоретичних та методологічних положень, практичних механізмів з обліку, та аналізу фінансових результатів з метою розробки пропозицій щодо підвищення ефективності управління прибутком підприємства.

Завдання дипломної роботи:

- дослідити сутність і порядок формування фінансових результатів підприємства;
- визначити значення і завдання обліку і аналізу в управлінні прибутком підприємства;
- дати характеристику фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи на ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина»;
- дослідити питання організації обліку доходів, витрат і фінансових результатів підприємства;
- дослідити методику аналітичного і синтетичного обліку формування і використання прибутку підприємства;
- дослідити напрями використання обліково-аналітичної інформації в управлінні прибутком підприємства;
- охарактеризувати напрями та інформаційне забезпечення аналізу прибутку підприємства;
- проаналізувати підходи до організації і методики аналізу прибутковості підприємства;
- визначити можливості використання результатів аналізу в процесі

управління прибутком підприємства;

- розробити напрями підвищення ефективності діяльності підприємства.

Об'єкт дослідження – сучасна система обліку та аналізу фінансових результатів господарювання на вітчизняних підприємствах.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних питань, загальних принципів, методичних і практичних завдань, пов'язаних з організацією обліку, аналізу фінансових результатів господарювання підприємств.

Суб'єктом дослідження при виконанні дипломної роботи обрано Приватне акціонерне товариство «Торгово-виробниче підприємство «Перлина».

Методи дослідження. При написанні дипломної роботи були використані наступні методи: метод спостереження, метод порівняння, метод узагальнення, методи аналізу та синтезу, методи індукції та дедукції, методи економічного та фінансового аналізу.

Інформаційною базою дослідження були концепції, положення і пропозиції, що містяться у наукових публікаціях вітчизняних і зарубіжних фахівців з проблем обліку, аналізу та аудиту фінансових результатів господарювання підприємства. Крім того, використовувався законодавчий, нормативно-правовий та інструктивний матеріал, національні та міжнародні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти аудиту, міжнародні стандарти фінансової звітності.

Дипломне дослідження проводилося на основі даних офіційної фінансової, статистичної, бухгалтерської та податкової звітності, інших матеріалів з досліджуваного підприємства ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина».

Наукова новизна полягає в теоретичному узагальненні і розробці рекомендацій щодо удосконалення діючої методики обліку і аналізу в управлінні прибутком підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки та пропозиції дипломного дослідження мають практичне значення і можуть бути використані фахівцями, які працюють над проблемами удосконалення обліку, аудиту та аналізу фінансових результатів суб'єктів господарювання в Україні в сучасних

умовах.

Апробація результатів дослідження. За результатами дослідження були підготовлені і представлені тези доповіді на IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю» (м. Полтава, 24 жовтня 2019 р.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність і порядок формування фінансових результатів підприємства

Здійснення підприємством господарської діяльності неможливо уявити без залучення матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку. Щоб досягти поставленої мети, потрібно ефективно використовувати залучені ресурси, що у свою чергу відображається у фінансових результатах діяльності підприємства. Фінансовий результат є основним показником ефективності використання ресурсів підприємства в сучасній економіці України. Наразі дослідження економічної сутності поняття «фінансовий результат», а також факторів, що на нього впливають, посідають провідне місце в працях сучасних економістів та викликають науковий інтерес. Таку зацікавленість пояснюємо тим, що різне трактування поняття «фінансові результати» впливає на величину податків, які сплачує підприємство.

Фінансовий результат виступає узагальнюючим показником, що інтегрує всю фінансово-господарську діяльність підприємства. Він дає можливість встановити взаємозв'язок між усіма іншими економічними показниками та узагальнити результати діяльності підприємства.

Крім керівництва підприємства і трудового колективу, фінансові результати цікавлять вкладників, кредиторів, державні органи влади та фондові біржі, тому в сучасних умовах господарювання зростає роль також внутрішнього контролю в управлінні господарюючим суб'єктом, який спрямовують на встановлення об'єктивної істини щодо повноти, правдивості та неупередженості бухгалтерських даних і звітності підприємства щодо фінансових результатів його діяльності.

Сутність категорії фінансових результатів хвилює вчених усього світу без

винятку, оскільки вони прямо впливають на стабільність, фінансову незалежність та здатність до розширеного відтворення підприємства.

Важливий внесок у розвиток науки про фінансові результати зробив німецький учений К. Маркс, який розкрив таке основне поняття як додана вартість – вартість, створена працею найманих працівників понад вартості робочої сили. Джерелом прибутку К. Маркс вважав додатковий продукт, створений у процесі виробництва й реалізований у сфері обігу [85, с. 188]. Ця теорія має велике значення і в наш час, тому що підприємство може отримати прибуток тоді, коли вхідні ресурси, вкладені в товари і послуги, принесуть з часом економічні вигоди і кінцевий результат перевищуватиме початкові витрати на придбання цих ресурсів, виробництво продукції, товарів, надання послуг.

В історії економічної науки існували різноманітні підходи до трактування економічного змісту фінансових результатів. Детально розглянемо ці підходи в табл. 1.1 [82].

Таблиця 1.1

**Підходи до трактування економічного змісту фінансових результатів
різними економічними школами [82]**

Економічна школа	Підхід до трактування економічного змісту фінансових результатів
Меркантилізму	Фінансові результати, які проявляються у вигляді прибутку, формуються в сфері обігу та торгівлі, що є джерелом багатства
Фізіократів	Прибуток як основна форма фінансових результатів виникає за рахунок природної родючості землі, тобто аграрне виробництво є основним джерелом багатства
Класична	Формування фінансових результатів відбувається у сфері виробництва, а прибуток як заробітна плата і рента є частиною вартості, що у свою чергу створюється працею
Неокласична	Подвійне трактування: з одного боку фінансові результати формуються за рахунок капіталу та є ціною конкретного виробничого фактору, з іншого – формуються за рахунок комплексу всіх задіяних виробничих факторів
Інституціоналізму	Фінансові результати формуються під впливом різних суспільних неекономічних інститутів (НТП, держава, соціальні групи, профспілки тощо)
Марксистська	Додаткова вартість, яка створюється працею найманих працівників у процесі виробництва та реалізується через сферу обігу, є основним джерелом формування фінансових результатів

Аналіз трактувань, наведених у табл. 1.1, показує, що з розвитком економічних відносин змінювалося і тлумачення поняття «фінансові результати» в різних економічних школах. Спостерігається чіткий перехід від трактування поняття «фінансові результати» як прибутку, який є джерелом багатства, до трактування фінансових результатів з точки зору додаткової вартості, яка створюється працею найманих працівників.

Фінансовий результат роботи підприємства як одна з основних категорій економіки може виступати у двох формах – прибуток або збиток. Підприємство отримує прибуток (позитивну економічну вигоду) у випадку, коли доходи перевищують витрати. Якщо підприємство отримує збитки, то це означає перевищення розміру витрат над доходами.

Цікавою теорією формування прибутку, яка заслуговує на висвітлення в економічній науці, є теорія трудового доходу, прихильником якої був відомий економіст ХХ ст. А. Маршал. Ця теорія посиляється на існування певної групи працюючих (підприємців) поряд із робітниками. Основною функцією підприємців є організаторська, а прибуток трактують як винагороду підприємців поряд із заробітною платою працівників, тобто прибуток становить оплату підприємницької функції.

Поняття прибутку завжди було дискусійним, що підтверджує значна кількість концепцій щодо його визначення та джерел формування.

Практичний інтерес становить дослідження трактування прибутку з позицій різних теорій капіталу, оскільки це дає можливість системно осмислити сутність прибутку.

Економічне трактування поняття «фінансовий результат» (прибуток або збиток) полягає в тому, що він є результатом від використання капіталу в певному звітному періоді. Таким чином, прибуток або збиток виступає вартісним вираженням ризику під час здійснення підприємством господарської діяльності.

Розглянемо більш детально сутність поняття «фінансові результати», використовуючи визначення цієї категорії різними науковцями (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Визначення поняття «фінансові результати» різними науковцями

Теорія капіталу	Визначення прибутку
Теорія власності [146, с. 405]	Різниця між доходами та витратами нараховується безпосередньо власнику, відображає зростання його добробуту та збільшує його капітал
Теорія господарюючої одиниці [146, с. 405]	Чистий приріст власного капіталу, без урахування оголошених дивідендів та результатів операцій за рахунками капіталу
Теорія залишкового капіталу [146, с. 407]	Прибуток залежить від майбутньої зміни оцінки активів та зобов'язань підприємства. Задовольняє потребу власників простих акцій в інформації для прийняття управлінських рішень
Теорія підприємства [146, с. 408]	Прибуток як додана вартість включає всі платежі акціонерам у вигляді дивідендів, проценти кредиторам, заробітну плату робітникам, податки державі та нерозподілений прибуток
Теорія фонду [146, с. 410]	Прибуток трактують як обмеження на використання активів лише з визначеною метою (спеціальний фонд, фонд допомоги тощо). Широко використовується у державних та некомерційних організаціях
Джерело	Визначення поняття «фінансовий результат»
О. О. Вороніна [27, с.23]	Грошова форма підсумків господарської діяльності організацій або їхніх підрозділів, виражена в прибутках або збитках
В. А. Луговий [79, с. 123]	Балансовий прибуток (або збиток) підприємства, який складається із доходу (витрат) від реалізації готової продукції (робіт, послуг), доходу (витрат) від інших реалізацій і сум позареалізаційних доходів (витрат)
Н. П. Кондраков [57, с. 520]	Відображає зміну власного капіталу в зазначений період як результат виробничо-фінансової діяльності підприємства
А. Г. Загородній [43, с. 567]	Приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства внаслідок діяльності в звітному періоді
Я. В. Соколов [142, с. 233]	Приріст (зменшення) капіталу (засобів, вкладених власниками) підприємства протягом звітного періоду
В.А. Пилко [107, с. 402]	Результат господарської діяльності, виражений у грошовій формі
С. В. Мочерний [89, с. 497]	Грошова форма підсумків господарської діяльності організацій або їхніх підрозділів, виражена в прибутках або збитках
Ф. Ф. Бутинець [15, с. 245]	Прибуток (збиток) від реалізації готової продукції (робіт, послуг)
В. Є. Ануфрієв [3, с. 147]	- визначають показником прибутку або збитку, що формується протягом календарного (господарського) року; - є різницею від порівняння сум доходів і витрат підприємства
А. Б. Борисов [11, с. 756]	Підсумки господарської діяльності підприємства або його підрозділів, приріст (зменшення) вартості власного капіталу

Проведений аналіз наукових праць дозволяє стверджувати, що найточніше визначення поняття фінансового результату було запропоноване В. А. Луговим, оскільки воно відбиває економічну сутність цього поняття на підставі різних

аспектів діяльності підприємства.

Вивчення нормативно-правової бази України дає змогу стверджувати, що в законодавстві не визначено сутність поняття «фінансові результати». Зокрема, в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» обґрунтовано лише сутність дефініцій «прибуток» та «збиток». Саме це і спричиняє розмитість у визначенні сутності, ролі та значення фінансових результатів. Згідно з НП(С)БО 1, прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати, а збитки – перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких здійснені ці витрати [93].

Податкове законодавство ототожнює поняття «фінансові результати» та «прибуток». Зокрема, у статті 134 Податкового кодексу України передбачено, що прибуток визначають шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду [110].

На підставі проведеного аналізу поняття «фінансові результати» в нормативній та економічній літературі нами встановлено, що фінансові результати – приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період.

Розглядаючи поняття «фінансові результати», на наш погляд, потрібно враховувати вплив на облікове відображення господарських операцій управлінського, податкового та економічного трактування досліджуваного поняття.

Враховуючи той факт, що інформаційні інтереси різних користувачів різняться, саме бухгалтерський облік фінансових результатів повинен сформувати і надати інформацію для різних груп, застосовуючи різноманітні підходи до визначення фінансового результату суб’єкта господарської діяльності.

Відповідно до принципу нарахування та відповідності доходів і витрат для визначення фінансового результату діяльності підприємства за звітний період необхідно порівняти доходи звітного періоду і витрати, понесені для отримання цих доходів. Доходи і витрати відображаються в обліку і звітності в момент їх

виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей. Результатом такого порівняння може бути як прибуток, так і збиток.

Аналіз літературних джерел щодо змісту поняття «прибуток» свідчить, що серед вчених не існує єдиного підходу до тлумачення також і цієї категорії.

З бухгалтерської точки зору, прибуток – це позитивний фінансовий результат підприємницької діяльності, який визначають на мікроекономічному рівні за звітний період, що характеризується приростом власного капіталу за рахунок перевищення доходів над понесеними витратами, порядок визнання яких законодавчо врегульований, науково обґрунтований або самостійно встановлений суб'єктом економічної діяльності.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку трактують поняття «прибуток» так: прибуток – це залишкова сума після вирахування витрат (що включає коригування збереження капіталу у випадку необхідності) з доходу, а також будь-яка величина, що перевищує суму, необхідну для збереження капіталу на початок періоду [86].

Основна частина прибутку утворюється за рахунок реалізації готової продукції (надання послуг). Також підприємство має можливість реалізовувати інші матеріальні цінності та надавати послуги допоміжних виробництв, мати доходи та витрати, що збільшують або зменшують величину прибутку від діяльності підприємства.

Велику увагу трактуванню поняття «прибуток» приділяє З. В. Атлас та В. Я. Іонов [6]. Ці дослідники вважають, що у складі прибутку міститься тільки вартість додаткового продукту, створена колективом цього або інших підприємств галузі промисловості та перерозподілена в повній відповідності до закону вартості. На цій основі автори роблять висновок, що прибуток виступає формою вираження вартості додаткового продукту.

Однак існують і інші погляди на вказану проблему, так С. В. Брагінський та Я. А. Певзнер у своїх роботах звертають увагу на те, що в реальній економіці додаткова вартість не може існувати відособлено від вартості, від цінності товарів та послуг [12]. Таким чином, прибуток виступає як надлишок над витратами незалежно від того, чи виникає він у результаті співвідношення

попиту і пропозиції, чи витрат та кінцевого продукту, чи як підсумок удосконалення методів виробництва, чи внаслідок недоплати за працю робітників.

Думку, що в практичній діяльності бухгалтерів та економістів часто спостерігається ототожнення поняття фінансового результату та прибутку підприємств, обстоює Р. В. Скалюк [137]. Така проблема є несуттєвою, коли під поняттям фінансового результату розуміють прибуток за умов прибуткового ведення господарської діяльності суб'єкта господарювання. Проте, коли поняття «прибуток» вважають ширшим, ніж категорію фінансових результатів, такі факти викликають сумніви щодо їхньої достовірності та відповідності науковим теоріям і методичним положенням бухгалтерського обліку.

Отже, зміст поняття «прибуток» суттєво залежить від мети його визначення. Між економічним та бухгалтерським визначенням прибутку існує певна розбіжність: у бухгалтерському обліку прибуток трактується однозначно, а з економічної точки зору існує велика кількість його концепцій.

Проаналізувавши наведені визначення поняття «прибуток», вважаємо, що прибуток – це та частина доходу, яка залишається після відшкодування з нього всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства. Прибуток можна вважати показником ефективної діяльності господарюючого суб'єкта.

Але результатом діяльності підприємства може бути і збиток. За визначенням С. В. Мочерного, збитки – кошти, які безповоротно витрачені суб'єктами господарювання [38]. На думку Є. Д. Чацькіса, збитки – це фінансовий результат діяльності підприємств і організацій, що виникає за умови перевищення витрат над доходами [151].

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку трактують поняття «збиток» так: збиток – це зменшення економічних вигод, що за своєю суттю не відрізняється від інших витрат [86].

Економічна суть збитків у тому, що будь-який суб'єкт господарювання несе майнові втрати або не отримує доходу (якщо порівнювати доходи та витрати) у звітному періоді. Також збитки можливі у вигляді додаткових витрат та не-одержаних доходів.

Таким чином, поняття «збиток» можна визначити як фінансовий результат, який виникає у звітному періоді за умови перевищення суми витрат (грошових або матеріальних) над сумою доходів, для отримання яких здійснені ці витрати.

Висновки. Основним показником результативності господарської діяльності є фінансовий результат, значення якого в умовах складної економічної ситуації в країні, обмеженості банківського кредитування суб'єктів господарської діяльності, низького рівня конкурентоспроможності та інноваційного розвитку промислових підприємства важко переоцінити.

У ході дослідження з'ясовано, що серед учених-економістів і досі не існує однастайної думки щодо терміну «фінансові результати». Тому чітке розуміння сутності цієї категорії дасть можливість уникнути багатьох помилок у практичному їх використанні.

На підставі проведеного аналізу, пропонуємо вважати, що фінансові результати – це приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, який виникає в процесі його підприємницької діяльності за звітний період.

Фінансовий результат роботи підприємства як одна з основних категорій економіки може виступати у двох формах – прибуток або збиток. Прибуток – це та частина доходу, що залишається після відшкодування з нього всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства.

Категорію «збиток» можна визначити як фінансовий результат, який виникає у звітному періоді за умови перевищення суми витрат (грошових або матеріальних) над сумою доходів, для отримання яких здійснені ці витрати.

На сьогоднішній день, нормативно-правові акти, що регламентують порядок визначення результатів діяльності підприємства, взагалі не містять класифікації фінансових результатів, що могла б бути використана для створення ефективних інформаційних облікових моделей. На думку авторів, класифікація фінансових результатів, у першу чергу, необхідна для прийняття відповідних рішень користувачами, а тому повинна мати групування за певними ознаками, які підвищать аналітичність отриманої інформації [136].

Деякі види фінансових результатів також наведені у Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу,

зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, що включають прибуток нерозподілений, непокриті збитки, прибуток, що використаний у звітному періоді, результат операційної діяльності, результат фінансових операцій, результат іншої звичайної діяльності [46].

Узагальнюючи існуючі підходи, наведемо класифікацію фінансових результатів, які на сьогоднішній день використовуються на підприємствах (рис. 1.1). Сучасний перелік включає десять класифікаційних ознак, проте з точки зору управління процесом формування фінансових результатів, існуючі класифікаційні ознаки повністю не можуть задовольнити інформаційні потреби менеджерів при формуванні стратегії розвитку підприємства.

Рис. 1.1. Класифікація фінансових результатів підприємства (авторське узагальнення)

У зв'язку з цим, для розширення застосування аналітичних можливостей управлінського обліку та розширення можливостей моніторингу фінансових результатів, пропонуємо застосування, ще однієї додаткової класифікаційної ознаки за горизонтальний та вертикальний.

Горизонтальне групування фінансових результатів передбачає дослідження витрат, доходів і фінансових результатів у розрізі їх видів на рівні підприємства в цілому на основі розроблених планів (бюджетів) на рік з щомісячною деталізацією даних. Вертикальне групування фінансових результатів забезпечить аналіз, перевірку та регулювання витрат і доходів у розрізі їх видів на рівні центрів відповідальності.

Отже, запропонована класифікація фінансових результатів містить важливі ознаки для забезпечення та підвищення аналітичності інформації про фінансові результати підприємства.

На сьогоднішній день існує два принципові підходи до розрахунку фінансових результатів підприємства, які мають деякі модифікації у різних країнах світу:

1) метод порівняння доходів і витрат (метод «витрати-випуск») – передбачає визначення прибутку (збитку) згідно принципу нарахування та відповідності доходів і витрат, тобто як різниця між доходами і витратами звітного періоду. Отже порівнюються доходи з витратами, які були понесені для отримання цих доходів. Визначення фінансового результату за методом «витрати – выпуск» передбачає існування двох способів:

- перший спосіб називають «лінійним», тобто він передбачає порівняння випуску з минулими витратами з відображенням знову створеної вартості загальною сумою з наступною деталізацією.

- другий спосіб використовується у бухгалтерському обліку з відображенням по дебету споживання підприємством минулої праці і сторонніх витрат та знову створеної вартості за її елементами.

2) метод порівняння капіталу (або метод зміни чистих активів) – передбачає визначення приросту власного капіталу у звітному періоді як різниці між сумою

власного капіталу на кінець і на початок звітного періоду, тобто розраховується різниця, тобто якщо власний капітал на кінець звітного періоду збільшується, то підприємство отримує прибуток, а якщо навпаки – збиток.

В рамках світових досліджень запропоновано та досліджено три концепції розрахунку чистого прибутку, який у більшості країн є ключовим показником фінансових результатів підприємства (табл. 1.3).

Суб'єкти господарювання в Україні розраховують фінансовий результат саме за методом «витрати-випуск» в рамках синтаксичної парадигми.

Таблиця 1.3

Основні світові концепції розрахунку чистого прибутку

Назва концепції	Основні характеристики та особливості концепції
синтаксичний	Суть його полягає в тому, що доходи і витрати визнаються в міру здійснення господарських операцій з дотриманням класифікації за видами діяльності для їх постійного порівняння. Впровадження національних П(С)БО враховує цей підхід і трансформує систему визначення й відображення прибутку у звітності.
семантичний	Зміст семантичного підходу полягає в дослідженні можливостей використання показника прибутку для аналізу ефективності діяльності підприємства за допомогою фінансових коефіцієнтів і максимізації його в певних умовах ринку.
прагматичний	пов'язана з процесами прийняття рішень та прогнозуванням майбутньої діяльності підприємства. З огляду на це, показник прибутку – необхідний елемент процесу прогнозування грошових потоків, окупності капіталу і оцінки ризику інвестицій. При цьому постає проблема його оцінки, вибір якої залежить від мети прогнозу і його користувачів. Для прогнозування структуру прибутку у багатьох випадках найчастіше використовується теперішня вартість як найбільш прийнятна

Саме ці підходи закріплені у основних вітчизняних нормативних документах НП(С)БО 1, П(С)БО 15 «Дохід»[121], П(С)БО 16 «Витрати»[114], П(С)БО 17 «Податок на прибуток» [115], а також у Плані рахунків та Інструкції по його застосуванню, яким передбачено порядок визначення і обліку фінансового результату аналогічний зарубіжній практиці. Головними відмінностями розрахунку фінансового результату методом «витрати — випуск» є:

- достовірне визначення за даними фінансової звітності новоствореної

вартості;

- розрахунок фінансового результату роботи підприємства без визначення фактичної собівартості виготовленої, відвантаженої та реалізованої продукції, що істотно зменшує трудомісткість облікового процесу.

Для визначення фінансового результату діяльності підприємства за звітний період необхідно порівняти доходи звітного періоду і витрати, понесені для одержання цих доходів. При цьому доходи та витрати відображають у бухгалтерському обліку, а на підставі цього обліку – у Звіті про фінансові результати у момент їх виникнення, а не у момент надходження або сплати грошей (спосіб нарахування).

Проблема повноти та своєчасності відображення в бухгалтерському обліку витрат і доходів є однією з основних проблем обліку фінансових результатів.

Під бухгалтерським прибутком розуміють фактичний приріст власного капіталу протягом звітного періоду, який визначається за даними бухгалтерського обліку. Методика його розрахунку відпрацьована десятиліттями і спрямована на те, щоб власники, які відлучені від управління підприємством, могли отримати правдиву інформацію про прибуток, на частку якого вони мають право, а достовірність цієї інформації могли б підтвердити зовнішні аудиторії. Наслідком цього є те, що в бухгалтерському обліку відображаються лише ті доходи і витрати, які можуть бути точно визначені й обчислені [96].

Проте необхідно відзначити, що визначення доходу у кожній з країн відбувається відповідно до власних нормативних документів, але обов'язково є присутніми два спільні критерії: сума доходу може бути достовірно визначений, очікується надходження майбутніх економічних вигід. Питання пов'язані з обліком та відображенням витрат зумовлюються тим, яка облікова система прийнята на підприємстві директ-костинг або стандарт-кост, які витрати включають до собівартості, а деякі ні. Саме тому, для обліку фінансових результатів досить важливим є раціональний вибір облікової політики: вибір методу амортизації, методу оцінки вибуття запасів, нарахування резерву

сумнівних боргів істотно впливають на фінансовий стан, підприємства та у подальшому відображаються у звітності підприємства.

Таким чином, можна стверджувати, що фінансовий результат є досить складною та багатовимірною категорією. Фінансовий результат у формі прибутку виступає головною метою діяльності підприємства на ринку та одним з ключових показників, який визначає ефективність його діяльності. Інформація про фінансовий результат відображається у фінансових звітах підприємства та є загальнодоступною інформацією для визначення рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства та є головним джерелом інформації для потенційних партнерів.

З метою покращення та підвищення ефективності обліку фінансових результатів доцільним вважаємо:

- закріпити на законодавчому рівні сутність такого поняття, як «фінансові результати», уточнити перелік показників, які характеризують фінансові результати підприємства.

- розширити перелік класифікаційних ознаки, які дозволять в майбутньому розробити систему та механізми управління окремими складовими фінансових результатів з метою управління рівнем фінансових результатів у довгостроковій та короткостроковій перспективі.

1.2. Значення і завдання обліку і аналізу в управлінні прибутком підприємства

З метою визначення завдань бухгалтерського обліку і контролю в управлінні прибутком виробничого підприємства, перш за все необхідно уточнити забезпечення системи управління прибутком.

Управління прибутком – це система принципів і методів розробки управлінських рішень щодо формування, розподілу і використання прибутку підприємством. Управління формуванням прибутку включає обґрунтування

цілових потреб в загальній сумі прибутку, необхідний для ефективного розвитку підприємства; прогнозування можливостей отримання прибутку в розрізі окремих видів діяльності.

Управління розподілом і використанням прибутку включає формування системи пропорцій розподілу прибутку на частини що капіталізується і споживається.

Вважаємо, що управління прибутком не можна розглядати як відокремлену функціональну частину менеджменту підприємства (як, наприклад, менеджмент персоналу), адже будь-яке управлінське рішення, стосовно будь-якої сторони діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на прибуток, тож система управління прибутком є невід'ємною частиною менеджменту підприємства.

Головною метою управління прибутком є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періодах. [44] Виходячи з цієї головної мети, система управління прибутком повинна вирішувати наступні завдання [55]:

- забезпечення максимізації розміру прибутку, що відповідає ресурсному потенціалу підприємства і ринковій кон'юнктурі;
- забезпечення оптимального співвідношення між рівнем прибутку і рівнем ризику;
- забезпечення високої якості сформованого прибутку (завдяки використанню резервів);
- забезпечення виплати необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства;
- забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку у відповідності із завданнями розвитку підприємства в майбутньому періоді;
- забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства;
- забезпечення програм участі персоналу в управлінні прибутком.

Головна мета і завдання системи управління прибутком реалізуються через виконання ряду функцій:

- розробка комплексної стратегії управління прибутком підприємства, в якій основну роль повинна відігравати система бухгалтерського обліку;
- створення організаційних структур, що забезпечують прийняття і реалізацію управлінських рішень щодо формування і використання прибутку на різних рівнях;
- формування ефективних інформаційних систем, що забезпечують обґрунтування альтернативних варіантів управлінських рішень;
- здійснення аналізу різних аспектів формування і використання прибутку;
- здійснення планування формування, розподілу і використання прибутку;
- розробка дієвої системи стимулювання формування прибутку і його ефективного використання;
- здійснення постійного контролю за реалізацією прийнятих управлінських рішень щодо формування і використання прибутку.

Ефективність управління прибутком безпосередньо залежить від інформаційного забезпечення даного процесу. Отже, суть ефективного управління прибутком полягає в прийнятті управлінських рішень щодо формування і розподілу прибутку, на всіх етапах управління ним, на основі інформації про зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства, адже на величину і наявність прибутку впливає ряд зовнішніх і внутрішніх чинників.

Вирішуючи проблему інформаційного забезпечення управління прибутком, керівництво підприємства має керуватися принципом ефективного використання інформації, адже інформація нині коштує дорого. На нашу думку, головною проблемою вітчизняних підприємств є неправильне відношення до інформації, як відповідних знань, що використовуються людьми за відповідними правилами і у відповідності до певних процедур із урахуванням відношення людей до цих знань. Тобто вітчизняні бізнесмени або повністю ігнорують облікову і іншу інформацію, покладаючись лише на власну інтуїцію, або завалюють себе і підлеглих купою не релевантної інформації, не замислюючись про те, потрібна вона чи ні.

Відповідно до Закону України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [125], бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації. Отже, якщо незалежно від власних бажань, підприємство повинно вести бухгалтерський облік, то обов’язком апарату управління підприємства є використання всієї можливої інформації для управління прибутком і запозичення інформації, що не вистачає, з інших джерел.

Тож спробуємо визначити, яка саме інформація із системи бухгалтерського обліку на кожному з етапів управління може використовуватися управлінським апаратом фірми.

Таблиця 1.4

Використання бухгалтерської інформації в управлінні підприємством.

№з/п	Ділянка обліку	Значення інформації для планування і контролю в управлінні прибутком
1	2	3
1	Облік матеріальних і нематеріальних необоротних активів	- Інформація використовується при стратегічному плануванні з метою оцінки необхідності поновлення парку основних засобів
		- Інформація про вільні виробничі потужності і про можливості підприємства взагалі, що використовується при оперативному і стратегічному плануванні
		- Інформація для розрахунку показників ефективності використання основних засобів
2	Облік запасів	- Інформація для контролю за оптимальною кількістю запасів
		- Контроль за перевитратами запасів
		- Інформація про фактичні витрати запасів
3	Облік фінансових активів	- Інформація для розрахунку показників ефективності використання запасів
		- Інформація про наявність грошових коштів, для оперативного управління
		- Інформація про наявність і ліквідність фінансових інвестицій, можливість і швидкість їх перетворення у грошові кошти
		- Інформація, що дасть змогу слідкувати за погашенням дебіторської заборгованості і планувати платіжний календар
		Інформація для розрахунку показників оборотності дебіторської заборгованості

Продовження табл. 1.4

1	2	3
4	Облік власного капіталу	- Розрахунок показників що характеризують структуру капіталу
5	Облік зобов'язань	- Інформація в розрізі контрагентів з метою складання платіжного календаря і планування необхідності залучення додаткових фінансових ресурсів
		- Інформація в розрізі дати погашення з метою недопущення прострочення заборгованості
6	Облік доходів, витрат і фінансових результатів	- Інформація про фактичні доходи, витрати і результати діяльності, що дасть змогу здійснювати контроль виконання бюджетів як по структурним підрозділам так і по підприємству в цілому
		- Інформація для розрахунку фінансових коефіцієнтів
7	Облік розрахунків за податками і податкових зобов'язань	- Інформація в розрізі контрагентів з метою складання платіжного календаря і планування необхідності залучення додаткових фінансових ресурсів
		- Інформація в розрізі дати погашення з метою недопущення прострочення заборгованості
8	Складання і подання звітності підприємства	- Дані для розрахунку фінансових коефіцієнтів, їх аналізу і порівняння із середніми по галузі
		- Порівняння фактичних і планових балансів і звітів про фінансові результати

Роль бухгалтерської інформації в управлінні підприємством загалом і в управлінні прибутком зокрема, важко переоцінити. При необхідній деталізації вона здатна забезпечити інформаційну підтримку управлінських рішень щодо управління прибутком на етапах планування, контролю, забезпечити обліковий процес.

Тож завданнями системи бухгалтерського обліку підприємства є:

- надання інформації для планування прибутку (дані про обсяги реалізації за минулі періоди, чисельність працівників і їх посадові оклади);
- забезпечення управлінського апарату підприємства інформацією поточного обліку для оцінки виконання оперативних і стратегічних планів, контролю роботи окремих структурних підрозділів.

Отже, бухгалтерський облік на підприємстві має вестися відповідно до вимог управління, щоб забезпечити інформацією про абсолютні і відносні показники, облік має забезпечувати необхідний рівень деталізації статей доходів і витрат (за видами продукції, структурними підрозділами, періодами діяльності, місцями виникнення, сегментами діяльності), що дозволить зробити інформаційну систему підприємства прозорою і гнучкою.

1.3. Характеристика фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи на ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина»

Суб'єктом господарювання при виконанні дипломної роботи обрано Публічне акціонерне товариство «Торгово-виробниче підприємство «Перлина».

Основним видом діяльності підприємства є здавання в оренду власного нерухомого майна і орендна плата складає основну частину доходу (за звітний період 2544,9 тис. грн.) Сезонні зміни не впливають на цей вид діяльності. Виробнича діяльність у звітному періоді не велася. Основними ризиками є зниження дулової активності та зменшення попиту на оренду нерухомого майна. У звітному періоді товариство не вело виробничої діяльності. Перспективних планів розвитку у товариства немає. Товариство не здійснює своєї діяльності в інших країнах.

Основні вимоги щодо організації бухгалтерського обліку на ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» визначаються в Наказі № 1 «Про організацію обліку та облікову політику». Згідно з викладеними в ньому положеннями, питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, несе власник товариства, фінансовий директор.

Посада бухгалтера в товаристві не передбачена, його функції виконує керівник підприємства.

Аналізуючи наказ про облікову політику ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина», можна відмітити, що він має чітку структуру, що робить її досить зрозумілою для користувачів. В обліковій політиці чітко і послідовно викладено методичні та методологічні основи ведення обліку. Варто зазначити, що облікова політика також визначає особливості організації обліку підприємства.

Облік на підприємстві автоматизований за допомогою програми «1С: Підприємство 8.2».

Для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку і фінансової звітності проводиться інвентаризація відповідно до Інструкції з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів і розрахунків, затвердженої Наказом Міністерства фінансів України від 11.08.94 № 69 (зі змінами та доповненнями). Для здійснення інвентаризації і прийняття рішення за її результатами створена постійно діюча комісія на чолі з комерційним директором.

Також наказом передбачено методи нарахування амортизації для необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів прямолінійний метод, а для малоцінних необоротних активів і бібліотечних фондів – розмір 100% їх вартості.

Нажаль, на досліджуваному підприємстві аналітична робота не здійснюється, тому вважаємо за доцільне розглянути і запропонувати напрями здійснення аналітичної роботи на підприємстві.

Використовуючи інформацію додатків Б-И проведемо ретроспективний аналіз основних показників діяльності підприємства за 2016-2018 роки. Групування показників фінансово-господарської діяльності підприємства з метою попередньої оцінки його фінансового стану наведено в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Показники фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» за 2016-2018 рр.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+, -) 2018 року від:		2018 рік у % до:	
				2016 року	2017 року	2016 року	2017 року
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Капітал							
1. Капітал (станом на кінець періоду), тис. грн	5580,0	6654,4	6581,2	1001,2	-73,2	117,9	98,9
1.1 Власний капітал:	4456,0	4451,8	4576,8	120,8	125,0	102,7	102,8
У тому числі: Власний оборотний капітал	-796,0	-1086,0	-791,5	4,5	294,5	99,4	72,9
Нерозподілений прибуток	-6811,0	-6814,7	-6689,7	121,3	125,0	98,2	98,2
1.2. Позиковий капітал	1124,0	2202,6	2004,4	880,4	-198,2	178,3	91,0

Продовження табл. 1.5

1	2	3	4	5	6	7	8
У тому числі поточні зобов'язання за розрахунками	66,0	59,7	161,1	95,1	101,4	244,1	269,8
2. Ресурси							
2.1. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	5299,5	5365,3	5419,8	120,3	54,5	102,3	101,0
2.2. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	300,5	720,8	1163,3	862,8	442,5	387,1	161,4
2.3. Середньооблікова чисельність працівників, осіб.	2,0	2,0	3,0	1,0	1,0	150,0	150,0
3. Економічні показники							
3.1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	1345,0	2262,6	2544,9	1199,9	282,3	189,2	112,5
3.2. Витрати, тис. грн	2499,0	2267,3	2419,9	-79,1	152,6	96,8	106,7
- витрати на 1 грн виручки від реалізації	1,86	1,00	0,95	-0,91	-0,05	51,2	94,9
3.3. Прибуток (збиток), тис. грн:							
- від операційної діяльності	-1154,0	-3,1	152,4	1306,4	155,5	-13,2	-4916,1
- чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-1154,0	-3,1	125,0	1279,0	128,1	-10,8	-4032,3
3.4. Фондовіддача, грн	0,25	0,42	0,47	0,22	0,05	185,01	111,35
4. Фінансові показники							
4. Коефіцієнти:							
4.1. Автономності	0,799	0,669	0,695	-0,103	0,026	87,1	104,0
4.2. Фінансової залежності	0,201	0,331	0,305	0,103	-0,026	151,2	92,0
4.3. Абсолютної ліквідності	0,017	0,033	0,002	-0,015	-0,032	10,3	5,2
4.4. Термінової ліквідності	0,292	0,507	0,605	0,313	0,098	207,4	119,4
4.4. Загальної ліквідності	0,292	0,507	0,605	0,313	0,098	207,4	119,4

Показники в таблиці об'єднано у чотири блоки: капітал, ресурси, економічні показники та фінансові показники. З нашої точки зору, перелічені групи показників виступають як інструмент об'єктивної оцінки фінансового стану та результатів діяльності підприємства. Набір показників у межах кожного блоку не є стандартним, а може змінюватися залежно від мети аналізу, галузі

діяльності підприємства. Коригування показників балансу, в нашому випадку, не проводилось.

Протягом аналізованого періоду простежується тенденція до підвищення реалізації послуг на підприємстві, про що свідчить динаміка чистого доходу від реалізації. За останні два роки вартісний обсяг реалізації збільшився на 1199,9 тис. грн. (або майже в 2 рази) порівняно з 2016 роком. Підвищення вартості реалізованих послуг у 2018 році відносно 2017 р. становило 282,3 тис. грн. (або 12,5%).

Загалом роботу підприємства протягом 2016-2018 років важко оцінити однозначно позитивно, хоча результатом його діяльності у 2018 р був прибуток у сумі 125 тис. грн. Фінансовий стан підприємства значною мірою залежить від доцільності вкладення фінансових ресурсів в активи. За даними таблиці 1.3 у 2018 році в порівнянні з 2016 роком спостерігаємо збільшення вартості капіталу на 1001,0 тис. грн. або на 17,9%, а порівняно з 2017 роком його вартість зменшилася на 73,2 тис. грн. або на 0,2% а. Такі зміни відбулися внаслідок достатньо ефективного управління фінансовими ресурсами, адже протягом періоду, що аналізується, спостерігається стійка тенденція до зменшення суми непокритого збитку з 6811,0 тис. грн. у 2016 році до 6689,7 тис. грн. у 2018 році.

По відношенню до позикового капіталу спостерігається протилежна тенденція. Так, за період, що аналізується вартість позикових ресурсів підвищилася на 880,4 тис. грн. і склала 2004,4 тис. грн.

Дані таблиці 1.3 відображають слабку тенденцію до збільшення середньорічної вартості основних засобів. Дана ситуація є наслідком модернізації обладнання. Середньорічна вартість основних засобів впродовж періоду, що аналізується, збільшилася з 5299,5 тис. грн. в 2016 році до 5419,8 тис. грн. в 2018 році або на 2,3%.

Середньорічна вартість оборотних активів за аналізований період теж збільшилася майже в 4 рази з 300,5 тис. грн до 1163,3 тис. грн.

Підприємство є прибутковим, хоча сума прибутку від операційної діяльності протягом аналізованого періоду є не значною. Витрати від операційної діяльності майже не змінилися, при цьому майже у 2 рази знизилися

витрати, що припадають на 1 грн. виручки від реалізації, і склали 0,95 грн. у 2018р., тоді як у 2016 році цей показник складав 1,86 грн.

Значення коефіцієнтів автономії та фінансової залежності свідчить про те, що аналізоване підприємство трохи втрачає достатньо незалежне від зовнішніх джерел фінансування становище. Аналіз показників платоспроможності показує, що підприємство є не достатньо платоспроможним у 2016 та 2018 роках.

В ході проведеного аналізу нами було виявлено, що підприємство є достатньо фінансово стійким. Про це свідчить динаміка більшості з наведених вище показників.

Аналіз показників платоспроможності підприємства (таблиця 1.6) вказує, що суб'єкт дослідження є не достатньо платоспроможним в короткостроковій перспективі. Так, станом на кінець 2017 та 2018 років, воно може негайно за рахунок наявних грошових коштів погасити відповідно 3,3% та 0,2% найбільш термінових зобов'язань, що не відповідає оптимальному значенню.

Таблиця 1.6

**Показники ліквідності ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство
«Перлина» на кінець 2016-2018 рр.**

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+, -) 2018 року від:		2018 рік у % до:	
				2016 року	2017 року	2016 року	2017 року
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,017	0,033	0,002	-0,015	-0,032	10,33	5,23
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,292	0,507	0,605	0,313	0,098	207,36	119,37
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,292	0,507	0,605	0,313	0,098	207,36	119,37
Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках	0,268	0,451	0,600	0,332	0,149	224,01	132,95
Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	1,866	1,600	1,288	-0,577	-0,312	69,07	80,51
Коефіцієнт мобільності активів	0,059	0,168	0,184	0,126	0,016	313,53	109,83
Коефіцієнт співвідношення активів	0,062	0,202	0,226	0,163	0,024	361,78	112,05

У той же час, при нормативі 70-80%, підприємство за рахунок наявних грошових коштів та очікуваних надходжень від дебіторів могло розрахуватися з боргами короткострокового характеру на 29,2% у 2016 році, на 50,7% – у 2017 році та на 60,5% – у 2018 році.

Спостерігається відхилення від рекомендованих значень і щодо коефіцієнту загальної ліквідності. Отримані кошти від перетворення оборотних активів на готівку станом на кінець 2018 року дозволять перекрити кредиторську заборгованість товарного характеру та поточні зобов'язання за розрахунками 60,5%.

Отже, за результатами досліджень виявлено, що підприємство вважати платоспроможним протягом останніх трьох років не можна. Однак, спостерігається тенденція до підвищення значень всіх показників платоспроможності, які підлягали аналізу.

Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості показує, що у 2017 році підприємство на 1 грн. дебіторської заборгованості залучало 1,60 грн. кредиторської, у 2018 році – 1,29 грн. Тобто, при недостатності власного капіталу підприємство використовувало у господарському обороті, як єдине джерело фінансування, кредиторську заборгованість. Коефіцієнт співвідношення активів у 2012 році становить 22,6%, що не відповідає рекомендованому значенню, проте відповідає специфіці діяльності товариства.

Тобто, підводячи загальний підсумок за усіма вище наведеними розрахунками стверджуємо, що підприємство не є платоспроможним, йому вистачає власних джерел фінансування для формування оборотних активів.

Фінансову стійкість підприємства оцінюють за системою узагальнюючих та часткових показників. Поряд з узагальнюючими показниками фінансову стійкість підприємства характеризують також фінансові коефіцієнти.

У таблиці 1.7 наведено розрахунок часткових показників фінансової стійкості підприємства.

Таблиця 1.7

Часткові показники фінансової стійкості ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» на кінець 2016-2018 рр.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення 2018 року (+, -) від:	
				2016 року	2017 року
Коефіцієнт економічної незалежності	0,799	0,669	0,695	-0,103	0,026
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,201	0,331	0,305	0,103	-0,026
Коефіцієнт фінансової залежності	1,252	1,495	1,438	0,186	-0,057
Коефіцієнт фінансування	3,964	2,021	2,283	-1,681	0,262
Коефіцієнт заборгованості	0,252	0,495	0,438	0,186	-0,057
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у валюті балансу	0,936	0,828	0,810	-0,126	-0,017
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів і запасів у валюті балансу	0,936	0,828	0,810	-0,126	-0,017
Коефіцієнт інвестування	0,853	0,808	0,858	0,005	0,050
Коефіцієнт фінансової стійкості (I)	0,799	0,669	0,695	-0,103	0,026
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	1,000	1,000	1,000	0,000	0,000
Коефіцієнт фінансової стійкості (II)	3,964	2,021	2,283	-1,681	0,262
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,531	-0,524	-0,540	-1,070	-0,015
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,469	0,476	0,460	-0,009	-0,015

Розрахована система показників свідчить про те, що підприємство втрачає економічну незалежність та зростає його фінансова залежність від зовнішніх джерел фінансування. Впродовж періоду, що аналізується, коефіцієнт концентрації позикового капіталу зріс з 0,201 в 2016 році до 0,305 в 2018 році. Правильність цього висновку підтверджує і зміна коефіцієнту фінансової залежності. Значення цього показника станом на кінець 2018 року на 0,103 збільшилося в порівнянні з 2016 роком.

Власний капітал підприємства за останні 3 роки майже не змінився.

Таким чином, результати аналізу дозволяють зробити висновок про наявність не достатньо стійкого фінансового стану, на що вказує розмір та тенденція зміни основних фінансових коефіцієнтів.

Слід пам'ятати, що в умовах ринкових відносин забезпечення фінансової стійкості підприємства є однією з найбільш важливих проблем, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності і відсутності у підприємства коштів для розвитку.

Необхідно пам'ятати, що майбутні ділові партнери, у першу чергу, віддають перевагу підприємствам з високою часткою власного капіталу, з більшою фінансовою незалежністю, оскільки таке підприємство з більшою ймовірністю може погасити борги за рахунок власного капіталу. Власники ж підприємства віддають перевагу розумному зростанню в динаміці частки позикових коштів.

Висновки за розділом 1

В історії економічної науки існували різноманітні підходи до трактування економічного змісту фінансових результатів.

Аналіз трактувань поняття «фінансовий результат» показує, що з розвитком економічних відносин змінювалося і тлумачення поняття «фінансові результати» в різних економічних школах. Спостерігається чіткий перехід від трактування поняття «фінансові результати» як прибутку, який є джерелом багатства, до трактування фінансових результатів з точки зору додаткової вартості, яка створюється працею найманих працівників.

Фінансовий результат роботи підприємства як одна з основних категорій економіки може виступати у двох формах – прибуток або збиток.

На підставі проведеного аналізу поняття «фінансові результати» в нормативній та економічній літературі нами встановлено, що фінансові результати – приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період.

Таким чином, можна стверджувати, що фінансовий результат є досить складною та багатовимірною категорією. Фінансовий результат у формі прибутку виступає головною метою діяльності підприємства на ринку та одним з ключових показників, який визначає ефективність його діяльності. Інформація про фінансовий результат відображається у фінансових звітах підприємства та є загальнодоступною інформацією для визначення рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства та є головним джерелом інформації для потенційних партнерів.

З метою покращення та підвищення ефективності обліку фінансових результатів доцільним вважаємо:

- закріпити на законодавчому рівні сутність такого поняття, як «фінансові результати», уточнити перелік показників, які характеризують фінансові результати підприємства.

- розширити перелік класифікаційних ознаки, які дозволять в майбутньому розробити систему та механізми управління окремими складовими фінансових результатів з метою управління рівнем фінансових результатів у довгостроковій та короткостроковій перспективі.

При необхідній деталізації інформація системи бухгалтерського обліку здатна забезпечити інформаційну підтримку управлінських рішень щодо управління прибутком на етапах планування, контролю, забезпечити обліковий процес.

Тож завданнями системи бухгалтерського обліку підприємства є:

- надання інформації для планування прибутку (дані про обсяги реалізації за минулі періоди, чисельність працівників і їх посадові оклади);
- забезпечення управлінського апарату підприємства інформацією поточного обліку для оцінки виконання оперативних і стратегічних планів, контролю роботи окремих структурних підрозділів.

Суб'єктом дослідження при виконанні дипломної роботи обрано Приватне акціонерне товариство «Торгово-виробниче підприємство «Перлина».

Протягом аналізованого періоду простежується тенденція до підвищення реалізації послуг на підприємстві, про що свідчить динаміка чистого доходу від реалізації. За останні два роки вартісний обсяг реалізації збільшився на 1199,9 тис. грн. (або майже в 2 рази) порівняно з 2016 роком. Підвищення вартості реалізованих послуг у 2018 році відносно 2017 р. становило 282,3 тис. грн. (або 12,5%)

В ході проведеного аналізу нами було виявлено, що підприємство є достатньо фінансово стійким. Про це свідчить динаміка більшості з наведених вище показників.

Аналіз показників платоспроможності підприємства (таблиця 1.6) вказує, що суб'єкт дослідження є не достатньо платоспроможним в короткостроковій перспективі

Загалом роботу підприємства протягом 2016-2018 років важко оцінити однозначно позитивно, хоча результатом його діяльності у 2018 р був прибуток у сумі 125 тис. грн.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Організація обліку доходів, витрат і фінансових результатів підприємства

Організація бухгалтерського обліку – це сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення рівня її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу.

Організація обліку має бути раціональною, за якої облік може найбільш успішно виконувати поставлені перед ним завдання при найменших затратах часу і засобів праці.

В Додатку К наведено порівняльну характеристику визначення, класифікації та оцінки витрат відповідно до вимог П(С)БО, МСФЗ, ПКУ.

Дані додатку К, свідчать, що визначення терміну «витрати» у П(С)БО ідентичне визначенню в МСФЗ, проте ПКУ містить посилання на форму здійснення витрат. Найбільш принципові суперечності виявлено щодо класифікації та складу витрат діяльності. Перш за все, слід зазначити, що в ПКУ не дано визначень видів діяльності. Натомість є пункт 14.1.84 [110], згідно з яким: інші терміни для цілей розділу 3 використовуються у значеннях, визначених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [125] та національними і міжнародними положеннями (стандартами) фінансової звітності, положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Поряд з цим в п.1 ст.138 ПКУ проігноровано норми національних П(С)БО в частині поділу витрат на операційні (основні операційні та інші операційні) та

інші витрати звичайної діяльності (фінансові, інвестиційні, інші). Згідно з вище зазначеним пунктом ПКУ, слід розуміти що адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати не є операційними витратами, що операційними витратами діяльності є тільки собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг. Таким чином п.138.1 ПКУ [110] потребує уточнення і до витрат, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування віднести: витрати основної операційної діяльності (собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг), витрати іншої операційної діяльності (адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), інші витрати.

Аналогом П(С)БО 15 «Дохід» [122] в міжнародній практиці є МСФЗ 18 «Дохід» [86], в якому також визначено умови визнання доходів, отриманих від різних видів діяльності. Для встановлення відповідності вимог П(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ 18 «Дохід» відносно визначення доходів підприємства, в додатку Я проведений порівняльний аналіз основних положень цих документів.

Проведені дослідження порядку визнання доходу за П(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ 18 «Дохід» довели абсолютну ідентичність вимог цих двох нормативних документів.

Поряд з цим порівнявши критерії визнання доходів за П(С)БО 15 «Дохід» та ПКУ, було виявлено існування несумісності цих нормативних документів. Пунктом 137.1 ст. 137 ПКУ [110] визначено, що дохід від реалізації товарів визнається за датою переходу покупцю права власності на такий товар. При цьому діє метод нарахувань, який означає, що доходи відображаються в обліку в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів, що, значною мірою вирішує проблему відокремлення умов визнання доходу від реалізації за Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та податковим законодавством. Отже, з метою визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток умови визнання доходу від реалізації товарів (продукції, інших активів) обмежуються лише фактом переходу покупцю права власності

на такий товар. Факт переходу права власності повинен бути документально підтверджений відповідним первинним документом – накладною, товарною накладною, товарно-транспортною накладною або іншим первинним документом, який є доречним, виходячи з умов контракту (договору) із покупцем, і фактично застосовується в обліку продавця товарів.

Незважаючи на однакову умову визнання доходу, що міститься в ПКУ та П(С)БО 15 «Дохід», а саме – перехід права власності на товар, необхідно зазначити, що п. 8 П(С)БО 15 «Дохід» [122] встановлено також інші критерії визнання доходу, які мають виконуватися одночасно.

У ПКУ не зазначено особливих умов визнання доходу, пов'язаних з наданням послуг. Водночас, відповідно до П(С)БО 15 «Дохід» [88], дохід визнається, виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінений результат цієї операції. Податковим кодексом поняття «завершеність операцій» застосовується лише у випадку, коли строк виконання робіт перевищує один рік. Таким чином для виконання робіт строком менше одного року, ПКУ не визначає критеріїв оцінки ступеня завершеності робіт. На наш погляд, така невідповідність повинна бути усунена шляхом вилучення зі статті 137.3 [110] прив'язки до строків виконання.

При здійсненні оцінки доходів П(С)БО та МСФЗ посиляються на справедливу вартість. Відповідно до П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» [122] справедлива вартість – це сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами. ПКУ оцінку доходів здійснює за договірною ціною, яка є не меншою від суми компенсації. На наш погляд, сума компенсації не є ідентичною справедливій вартості, оскільки визначення доходу може проводитися між пов'язаними сторонами, які, в свою чергу, зацікавлені у заниженні ціни реалізації. Таким чином, можна зробити висновок, що при розробці ПКУ термін «справедлива вартість» при визначенні доходу був просто випадково втрачений. На наш погляд, ситуацію можна легко виправити шляхом внесення поправок до ст.135.4 [110], яку пропонується викласти в наступній

редакції: «Дохід від операційної діяльності визнається в розмірі договірної (контрактної) вартості, але не менше ніж сума справедливої компенсації, отримана в будь-якій формі, в тому числі при зменшенні зобов'язань».

Що стосується класифікації доходів, то ознаки класифікації, встановлені в П(С)БО, МСФЗ та ПКУ, повністю різняться один від одного. МСФЗ виділяє три групи доходів: перша – доходи від реалізації товарів; друга – доходи від реалізації послуг; третя – доходи від фінансової та інвестиційної діяльності. Таким чином виділяючи три групи доходів, МСФЗ протирічить принципу відповідності, згідно з яким для визначення фінансового результату звітного періоду слід зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. У Концептуальній основі Міжнародних стандартів [86] витрати класифікуються за характером витрат (амортизація, матеріальні витрати, виплати працівникам, інші витрати) (п.91) та за функціями витрат: собівартість реалізації, витрати на збут, адміністративні витрати та інші витрати (п.92). Таким чином спостерігається невідповідність у класифікації доходів та витрат у самих МСФЗ. Згідно з Податковим кодексом [110] доходи поділені на дві групи: доходи від основної діяльності та інші доходи. У результаті доходи, які виникли в результаті здійснення іншої операційної діяльності, фінансової або інвестиційної діяльності підприємство повинно віднести до складу інших доходів. Таким чином, на наш погляд, найбільш повною та прийнятною є класифікація, встановлена П(С)БО 15 «Дохід» [122].

До сьогодні дослідження багатьох вчених були спрямовані на пошуки способів усунення неузгодженості між бухгалтерським та податковим обліком. Більшість бухгалтерів покладали значні надії на прийняття Податкового кодексу в частині нівелювання різниць між бухгалтерськими та податковими доходами. Проте прийняття Податкового кодексу так і залишило існування цих розбіжностей.

Доходи у кожній сфері суспільного виробництва чи галузі економіки мають свій індивідуальний характер і виступають джерелом покриття матеріальних

витрат, амортизації, витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні заходи, непрямих податків тощо.

В економічній літературі приділяється недостатньо уваги проблемі класифікації доходів, яка є необхідним елементом прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень. За результатами проведеного дослідження розроблено та запропоновано класифікацію доходів для потреб управлінського обліку на (рис. 2.1). Ця класифікація та побудований на її основі аналітичний облік дають можливість менеджерам оперативніше реагувати на зміни у структурі доходів за сегментами ринку та видами продукції.

Рациональна організація аналітичного обліку доходів повинна забезпечити одержання об'єктивної інформації для контролю, аналізу та складання фінансової звітності.

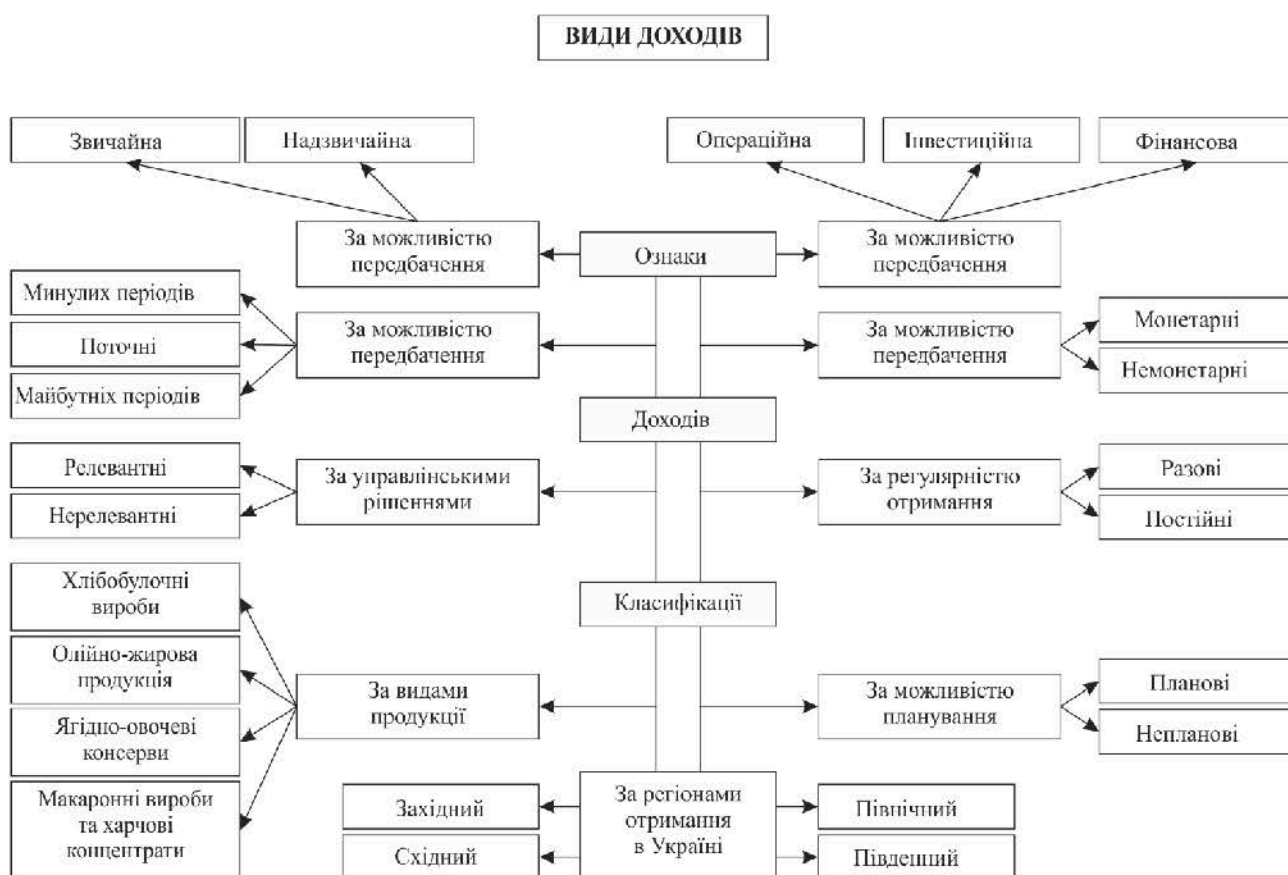

Рис. 2.1. Класифікація доходів для потреб управління [56]

В бухгалтерському обліку дохід відображається в сумі справедливої вартості отриманих активів або тих, що підлягають одержанню. Сума доходу, яка виникає в результаті господарської операції, як правило, визначається шляхом домовленості між підприємством і покупцем або користувачем активу. Вона оцінюється за справедливою вартістю отриманої компенсації, яку може бути отримано, з урахуванням суми будь-якої торговельної знижки, що надається підприємством. У разі відстрочення платежу, внаслідок чого виникає різниця між справедливою вартістю та номінальною сумою грошових коштів або їх еквівалентів, які підлягають отриманню за продукцію, така різниця визнається доходом у вигляді відсотків. Сума доходів за бартерними контрактами визнається за справедливою вартістю активів, робіт, послуг, що одержані або підлягають одержанню, зменшеною або збільшеною відповідно на суму переданих або одержаних грошових коштів та їх еквівалентів.

Для узагальнення інформації про доходи призначено рахунки класу 7 «Доходи і результати діяльності». Рахунки цього класу є тимчасовими і використовуються для накопичення інформації про доходи за звітний період, по закінченню якого сальдо цих рахунків переноситься на рахунок 79 «Фінансові результати». Тимчасові рахунки розпочинають звітний період із нульового сальдо, інформація в них дає можливість скласти фінансову звітність.

На рахунках класу 7, крім рахунку 76 «Страхові платежі», протягом звітного періоду за кредитом відображається сума загального доходу разом із сумою непрямих податків, зборів, що включені до ціни продажу, за дебетом –суми непрямих податків, зборів, щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати».

Узагальнення інформації про доходи від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг, доходи від страхової діяльності, а також про суми знижок, наданих покупцям, та про інші вирахування ведуть на пасивному рахунку 70 «Доходи від реалізації». За кредитом на основі довідок та розрахунків бухгалтерії відображається збільшення доходу, за дебетом – належна сума непрямих податків; суми, які отримуються на користь комітента; повернені

перестраховиками частки страхових платежів; результат зміни резервів незароблених премій; та списання у порядку закриття. Рахунок має такі субрахунки: 701 «Дохід від реалізації готової продукції»; 702 «Дохід від реалізації товарів»; 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»; 704 «Вирахування з доходу», 705 «Перестраховування».

Аналітичний облік доходів від реалізації ведеться за видами продукції, товарів, робіт, послуг, регіонами збуту і іншими напрямками.

Для узагальнення інформації про інші доходи від операційної діяльності підприємства у звітному періоді, крім доходу від реалізації використовують пасивний рахунок 71 «Інший операційний дохід». За кредитом цього рахунку також відображається збільшення доходу, за дебетом – суми непрямих податків та їх списання на фінансовий результат. Він містить такі субрахунки: 710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю», 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти», 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів», 713 «Дохід від операційної оренди активів», 714 «Дохід від операційної курсової різниці», 715 «Одержані штрафи, пені, неустойки», 716 «Відшкодування раніше списаних активів», 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості», 718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів», 719 «Інші доходи від операційної діяльності».

Основними видами доходів, що формуються в результаті фінансової діяльності є:

- дивіденди – частина чистого прибутку, розподілена між учасниками, відповідно до частки їх участі у власному капіталі. Дохід як дивіденди визнається в період прийняття рішення про їх виплату.
- відсотки одержані – плата за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, що заборговані підприємству;
- роялті – платежі за використання нематеріальних активів підприємства, визнається доходом на основі принципу нарахування.

Облік таких доходів ведеться на пасивному рахунку 73 «Інші фінансові доходи», який є пасивним. До нього відкривають такі субрахунки: 731

«Дивіденди одержані», 732 «Відсотки одержані», 733 «Інші доходи від фінансових операцій». Аналітичний облік ведеться аналогічно до рахунків класу 7.

Узагальнення інформації про доходи від інвестицій, облік яких ведеться за методом участі в капіталі, відображається на рахунку 72 «Дохід від участі в капіталі», що є пасивним і тимчасовим. За кредитом рахунку – збільшення доходу, за дебетом – списання на фінансовий результат. До нього відкриваються такі субрахунки: 721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства», 722 «Дохід від спільної діяльності», 723 «Дохід від інвестицій в дочірні підприємства».

Облік доходів, які виникають в ході звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною та фінансовою діяльністю підприємства, ведеться на рахунку 74 «Інші доходи», за кредитом, якого відображається збільшення доходу, а за дебетом – належна сума непрямих податків та списується на фінансовий результат. До нього відкриваються такі субрахунки: 741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій», 742 «Дохід від відновлення корисності активів», 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці», 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів», 746 «Інші доходи».

На ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» використовується типова кореспонденція рахунків з обліку доходів наведена в додатку Л.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 16 «Витрати».

Класифікація витрат потрібна для визначення вартості продукції та відповідно для ціноутворення. Велике значення класифікації витрат в управлінні ними і, перш за все, при здійсненні калькуляції собівартості продукції для різних потреб управління (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Загальна класифікація витрат для системи управління [70]

Відповідно до законодавства, підприємство має право обрати між трьома способами обліку витрат діяльності:

- з використанням 8-го класу рахунків «Витрати за елементами»;
- з використанням 9-го класу рахунків «Витрати діяльності»;
- з одночасним використанням 8-го і 9-го класів рахунків.

Облік витрат тільки по рахунках класу 8 можуть вестися суб'єктами малого підприємництва, та іншими організаціями, що не ведуть комерційної діяльності. Всі інші підприємства використовують рахунки класу 9 або 8-й і 9-й класи одночасно.

Групування витрат має забезпечити потреби формування вартісних параметрів, задовольнити не лише економічні, а й технічні аспекти управління як фінансового так і внутрішньогосподарського обліку.

У загальній системі показників, що характеризують ефективність виробництва як усього підприємства так і його підрозділів, основне місце

належить собівартості, склад якої визначається витратами, що її формують, тому надзвичайно важливим завданням є правильна організація обліку собівартості готової продукції.

В собівартості продукції як синтетичному показнику відображаються всі сторони виробничої і фінансово-господарської діяльності підприємства. Від рівня собівартості при інших незмінних умовах залежить рівень прибутку. Чим економніше підприємство використовує матеріали, трудові і фінансові ресурси при виготовленні виробів, виконанні робіт та наданні послуг, тим ефективніше здійснюється виробничий процес, тим більшим буде прибуток та рівень рентабельності продукції.

Узагальнення інформації про собівартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг ведеться на рахунку 90 «Собівартість реалізації», він активний, за дебетом, на підставі бухгалтерських довідок, розрахунків відображається фактична виробнича собівартість реалізованої готової продукції; фактична собівартість реалізованих товарів (без торгових націнок), а за кредитом – списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати», яке оформляється довідкою бухгалтерії. До рахунку 90 «Собівартість реалізації» відкривають такі субрахунки: 901 «Собівартість реалізованої готової продукції»; 902 «Собівартість реалізованих товарів»; 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг», 904 «Страхові виплати».

Загальновиробничими є витрати, пов'язані з обслуговуванням основних і допоміжних цехів та управління ними, вони поділяються на змінні й постійні. Відповідно до П(С)БО 16 перелік і склад таких витрат встановлюється підприємством. На ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» перелік цих витрат встановлено в Наказі про облікову політику.

До змінних загально виробничих витрат належать витрати на обслуговування і управління виробництвом, які змінюються прямо пропорційно зміні обсягу виробництва. Такі витрати розподіляються на кожний об'єкт витрат

з використанням бази розподілу, виходячи з фактичної потужності звітного періоду.

До постійних загальновиробничих витрат належать витрати на обслуговування і управління виробництвом, що залишаються незмінними при зміні обсягу виробництва. Вони формуються протягом звітного періоду у однакових розмірах незалежно від обсягу випущеної продукції, виконаних робіт, наданих послуг. Серед них – амортизація, орендна плата основних засобів, опалення, освітлення цехів, а також витрати на управління виробництвом, (оплата праці управлінського персоналу цеху). Такі витрати розподіляються на кожний об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин роботи, заробітної плати, обсягу виробництва, прямих витрат) при нормальній потужності. В залежності від особливостей відповідних виробництв застосовують такі бази розподілу: пропорційно основній заробітній платі виробничих працівників; пропорційно витратам по переробці; пропорційно кількості виготовленої продукції; пропорційно часу роботи обладнання. При цьому під нормальною виробничою потужністю розуміється очікуваний середній обсяг діяльності, якого може бути досягнуто за умов звичайної діяльності підприємства протягом кількох років з урахуванням запланованого обсягу обслуговування виробництва. Величина нормальної виробничої потужності визначається підприємством самостійно і зазначається в наказі про облікову політику підприємства. На ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» розподіл загальновиробничих витрат виконується в наступній послідовності:

- всі загальновиробничі витрати поділяються на постійні і змінні;
- обирається база розподілу;
- визначення нормальної виробничої потужності підприємства та вираження її в одиницях виміру обраної бази.;
- обчислення сум постійних і змінних загальновиробничих витрат за умови досягнення підприємством нормальної потужності;
- розрахунок нормативу постійних і змінних витрат на одиницю бази розподілу.

Розрахувавши відповідні суми витрат на раніше визначену нормальну потужність, отримують планові нормативи змінних і постійних накладних витрат в розрахунку на одиницю бази.

Загальновиробничі витрати, які знаходяться в межах нормативів, вважаються розподіленими і списуються в дебет рахунку 23 «Виробництво». Інші витрати є нерозподіленими і списуються в дебет рахунку 90 «Собівартість реалізації». Облік даних витрат ведеться на активному рахунку 91 «Загальновиробничі витрати», за дебетом якого відображається сума визнаних витрат, а за кредитом – щомісячне списання на рахунки 23 «Виробництво» та 90 «Собівартість реалізації». Аналітичний облік ведеться за місцями виникнення, центрами і статтями витрат або елементами.

Адміністративними є витрати, пов'язані із обслуговуванням виробництва і управлінням ним в масштабі всього підприємства. До таких витрат належать: загальні та корпоративні витрати; витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством; витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення; винагороди за професійні послуги; витрати на зв'язок; амортизація нематеріальних активів загальногосподарського призначення; витрати на врегулювання суперечок у судових органах; податки, збори та інші обов'язкові платежі (крім тих, що включаються до виробничої собівартості продукції); плата за розрахунково касове обслуговування та інші послуги банків; інші витрати адміністративного призначення.

Витрати на збут включають наступні витрати, пов'язані з реалізацією продукції: витрати матеріалів для пакування готової продукції на складах; витрати на ремонт тари; оплата праці і комісійні винагороди продавцям, торговим агентам, працівникам підрозділу, що забезпечують збут; витрати на рекламу та дослідження ринку; витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом; витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов'язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг; витрати на транспортування, розвантаження і страхування готової продукції,

транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції відповідно до умов договору поставки; витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування; інші витрати, пов'язані зі збутом продукції.

Облік витрат, пов'язаних зі збутом продукції ведеться на рахунку 93 «Витрати на збут», який є активним, витратним. За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати». Їх аналітичний облік ведеться у відомостях в розрізі статей витрат, відповідні реєстри ведуть в розрізі складів і служб, пов'язаних зі збутом готової продукції.

Для обліку інших операційних витрат використовують активний рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності».

До інших операційних витрат включаються:

- витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю (субрахунок 940);
- витрати на дослідження та розробки (субрахунок 941);
- витрати на купівлю-продаж іноземної валюти (субрахунок 942), в перерахунку іноземної курсом Національного банку України;
- собівартість реалізованих виробничих запасів (субрахунок 943), яка для цілей бухгалтерського обліку складається з їх облікової вартості, та витрат, пов'язаних з їх реалізацією;
- сумнівні та безнадійні борги (субрахунок 944), тобто суми безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів;
- втрати від операційної курсової різниці (субрахунок 945);
- втрати від знецінення запасів (субрахунок 946);
- нестачі і втрати від псування цінностей (субрахунок 947);
- визнані штрафи, пені, неустойки (субрахунок 948);
- інші витрати операційної діяльності (субрахунок 949).

Крім операційної діяльності підприємство здійснює фінансову діяльність, до фінансових витрат відносяться витрати на відсотки та інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу.

Облік фінансових витрат ведеться на рахунку 95 «Фінансові витрати», пов'язаний з нарахуванням та сплатою відсотків за користування кредитами банків, випуском, отриманням і обігом цінних паперів, нарахування відсотків за договорами кредитування, фінансового лізингу та інших витрат підприємства, пов'язаних із залученням позикового капіталу.

За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом – списання на фінансовий результат, на субрахунок 792 «Результат фінансових операцій». Рахунок 95 «Фінансові витрати» має два субрахунки: 951 «Відсотки за кредит» та 952 «Інші фінансові витрати», на якому ведеться облік витрат, пов'язаних із залученням позикового капіталу, зокрема витрат, пов'язаних із випуском, утриманням та обігом власних цінних паперів, нарахуванням відсотків за договорами кредитування, фінансового лізингу.

Облік втрат від зменшення вартості інвестицій, облік яких здійснюється за методом участі в капіталі, ведеться на рахунку 96 «Втрати від участі в капіталі», він має такі субрахунки:

961 «Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства»;

962 «Втрати від спільної діяльності»;

963 «Втрати від інвестицій в дочірні підприємства».

До складу інших витрат включаються витрати, які виникають під час звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані безпосередньо з виробництвом та реалізацією продукції. Облік таких витрат ведеться на активному рахунку 97 «Інші витрати», до нього відкриваються такі субрахунки:

971 – «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій»;

972 – «Втрати від зменшення корисності активів»;

974 – «Втрати від неопераційних курсових різниць»;

975 – «Уцінка необоротних активів та фінансових інвестицій»;

976 – «Списання необоротних активів»;

977 – «Інші витрати звичайної діяльності».

За дебетом субрахунків 971-977 відображається сума визнаних витрат, а за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Податки на прибуток визнаються витратами згідно з вимогами П(С)БО 17 «Податок на прибуток». Поточний податок на прибуток – це сума податку на прибуток, визначена у звітному періоді відповідно до податкового законодавства [122]. Первинні документи для обліку витрат від інвестиційної діяльності аналогічні, до обліку витрат від операційної та фінансової діяльності.

В бухгалтерському обліку операції щодо сплата податку на прибуток до бюджету відображаються на рахунку 98 «Податок на прибуток».

Отже, облік витрат і доходів на ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» організований належним чином. Облік витрат проводиться з використанням дев'ятого класу рахунків, що є зручним у застосуванні. На підприємстві використовується типова кореспонденція рахунків для обліку витрат, доходів і фінансових результатів, наведена в додатку Л.

Організаційні питання обліку доходів, витрат і фінансових результатів на підприємстві регламентуються розпорядчим документом щодо облікової політики.

Облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [93].

Облікова політика реалізується через визначення у розпорядчому документі (наказі про облікову політику, положенні про організацію бухгалтерського обліку) переліку методів оцінки, обліку і процедур, щодо яких нормативно-методична база передбачає більш, ніж один їх варіант. Одноваріантні методи визнання і оцінки до такого розпорядчого документу не включаються, оскільки вони є імперативними для застосування підприємством.

Проблеми облікової політики мають певні теоретичні і практичні аспекти. Насамперед, у нашій державі на сьогодні не існує єдиного нормативного документа, який би врегульовував зміст облікової політики, порядок її формування та внесення змін. Лист «Про облікову політику» Міністерства фінансів України [126] містить загальні принципи та неповний перелік елементів облікової політики. Окремі питання зміни облікової політики відображаються у

Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [125], НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [93], П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [117]. Однак, їх положення узгоджуються не в повній мірі. Не лише серед фахівців-практиків, але і в наукових колах відсутня чітка спрямованість поглядів вчених щодо змісту облікової політики, необхідного ступеня її деталізації [139].

Зміст основних методів облікової політики, за допомогою яких формуються показники фінансових результатів діяльності підприємства, відображено у Додатку М.

Залежно від обраного методу облікової політики можуть змінюватися і показники фінансових результатів. Наприклад, обрання методу ФІФО при оцінці вибуття запасів означає списання запасів у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство. Таким чином, при вибутті запасів будуть спочатку списуватися запаси, що надійшли раніше, в оцінці за тією вартістю, за якою вони оприбутковані в обліку. При застосуванні методу ФІФО в умовах інфляції, що спостерігається в Україні, вартість запасів у залишку і на рахунках обліку буде наближена до їх реальної вартості. Однак, прибуток буде занижено через те, що у витрати будуть списані запаси, які надійшли раніше за вартістю, яка є нижчою від вартості останньої партії придбаних аналогічних запасів [68].

Оскільки суб'єкти господарювання оперують різними видами обліку: аналітичним, синтетичним, оперативним, статистичним, бухгалтерським, податковим, стратегічним, то й методи облікової політики відповідно знаходять своє відображення у різних видах обліку.

2.2. Методика аналітичного і синтетичного обліку формування і використання прибутку підприємства

Фінансові результати є надзвичайно важливим показником для суб'єкта

господарювання, адже в них відображаються всі сторони діяльності підприємства. Розуміння сутності та вдосконалення облікового відображення фінансових результатів діяльності підприємств та прийняття ефективних управлінських рішень щодо подальшого їх розвитку – головна передумова підвищення ефективності діяльності підприємств. Сутність та протиріччя фінансового результату для підприємців і бухгалтерів найбільш виражено проявляється під час формування і відображення його в бухгалтерському обліку.

Для ефективної організації обліку фінансових результатів підприємство повинно розробити власний робочий план рахунків. При складанні робочого плану рахунків необхідно максимально забезпечувати потрібною фінансово-економічною інформацією управлінські структури підприємства, гарантувати прозорість фінансового обліку та фінансової звітності, сприяти збереженню комерційної таємниці.

Відзначимо, що відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків визначення фінансових результатів проводиться через закриття субрахунків за окремими видами діяльності рахунку 79 «Фінансові результати», а разом з тим, визначення кінцевого сальдо, яке списують на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Загалом порядок формування фінансових результатів можна зобразити у вигляді схеми представленої на рис.1 [54].

Як економічна категорія, фінансовий результат визначається як різниця між сукупною виручкою та сукупними витратами підприємства. Перевищення валової сукупної виручки над сукупними витратами стає можливим завдяки створенню додаткової вартості. Додаткова вартість виступає у вигляді збільшення вартості товару відносно витрат на його виробництво, як прирощування всього авансованого капіталу.

Таким чином, відповідно до поданої вище схеми формування кінцевого фінансового результату, можна сказати, що основоположними поняттями фінансових результатів як економічної, так і бухгалтерської категорії є поняття доходів і витрат, тому для повного усвідомлення суті фінансових результатів необхідно розглянути і їх зміст.

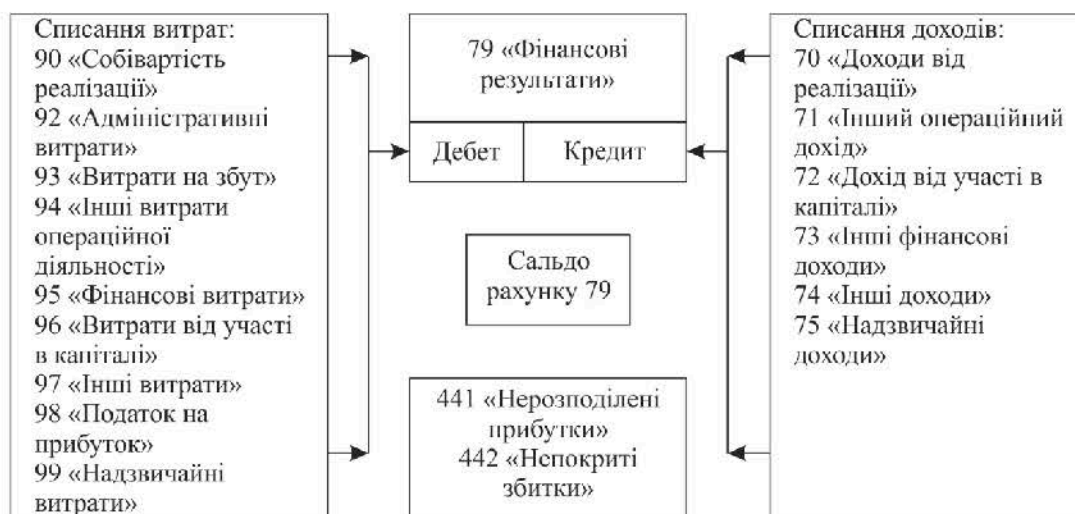

Рис. 2.3. Схема формування фінансових результатів діяльності підприємства [54]

Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов’язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. Щодо економічної вигоди, то вона визначається як потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активів. Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов’язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Облік фінансових результатів здійснюється на фінансово-результативному рахунку 79 «Фінансові результати», на якому збираються всі затрати, доходи (прибутки і збитки) підприємства, які групуються в аналітичному обліку за характером прибутків і збитків. Якщо рахунок 79 «Фінансові результати» є номінальним і на кінець звітного періоду закривається (сальдо немає), то рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» є пасивним і його сальдо відображається в балансі. На рахунку 79 «Фінансові результати» обліковуються на окремих субрахунках результати основної діяльності, фінансових операцій, іншої звичайної діяльності.

У кредит рахунку 79 списуються доходи, в дебет – суми витрат від усіх видів діяльності, а також сума нарахованого податку на прибуток, а саме:

Результат операційної діяльності: Д-т 79, К-т 90, 92, 93, 94, 981; Д-т 70, 71 К-т 791.

Результат фінансової діяльності: Д-т 792 К-т 95, 96; Д-т 72, 73 К-т 792.

Результат іншої діяльності: Д-т 793 К-т 97; Д-т 74 К-т 793.

Чистий прибуток визначається на рахунку 79 після нарахування податку на прибуток.

Нараховано податок на прибуток: Д-т 981, К-т 641. Податок на прибуток списано на фінансові результати: Д-т 791, К-т 981. У кінці звітного періоду сальдо рахунку 79 списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»: Прибуток: Д-т 79, К-т 441; Збиток: Д-т 442, К-т 79 [76].

Слід зазначити, що на рахунку 79 відображається сума чистого прибутку, оскільки нараховані податки й обов'язкові платежі з реалізації (продажу) на користь бюджету були враховані попередньо на рахунку 70 «Доходи від реалізації», – до моменту перенесення його сальдо на рахунок 79 «Фінансові результати». А податок на прибуток був врахований на рахунку 98 «Податки на прибуток», а потім також відображений за дебетом рахунка 79 «Фінансові результати».

Проте багато вчених є противниками пристосування податкового законодавства до потреб обліку. Це пояснюється тим, що за умов наявності суттєвих розбіжностей у методології оцінки більшості показників податкового та бухгалтерського обліку, неможливою є розробка єдиного алгоритму або ряду типових алгоритмів формування окремих груп показників податкової звітності на підставі даних обліку [54].

На субрахунку 791 «Результат операційної діяльності» відображається прибуток (збиток) від основної діяльності підприємства, але на цьому субрахунку показують у порядку закриття і результати від іншої операційної діяльності. На субрахунку 792 «Результат фінансових операцій» відображаються не тільки результати, які належать до фінансових, але й частково до

інвестиційних. На субрахунку 793 «Результат іншої звичайної діяльності» закриваються рахунки 74 «Інші доходи» та 97 «Інші витрати».

Для того, щоб підприємство могло чітко визначати обсяг та ефективність інвестицій необхідно розділити інвестиційну діяльність на основну інвестиційну діяльність та іншу інвестиційну діяльність та деталізувати субрахунки 792 та 793 відповідно до даного поділу.

Під видом діяльності розуміють сукупність подібних за економічним змістом господарських операцій. Розрізняють наступні види діяльності:

- операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю. Основна діяльність – це операції, пов’язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу;

- інвестиційна діяльність – це придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів;

- фінансова діяльність – це діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства;

Визначення фінансового результату полягає у визначенні чистого прибутку (збитку) звітного періоду. З цією метою в бухгалтерському обліку передбачається послідовне зіставлення доходів та витрат.

В бухгалтерському обліку чистий прибуток (збиток) формується поступово протягом фінансово- господарського року від усіх видів діяльності.

Розглядаючи фінансові результати як об’єкт аналізу, потрібно звернути увагу на те, що вони є узагальнюючим кінцевим результатом роботи. Щоб отримати його, підприємство повинно мати доходи та витрати. Оскільки в сучасному бухгалтерському обліку порівняння саме цих об’єктів дає змогу визначити фінансовий результат, то доцільно його розглядати як систему взаємопов’язаних об’єктів (табл. 1.2).

В Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» міститься принцип підготовки фінансової звітності, який має назву нарахування та відповідності доходів і витрат. За вказаним принципом «...для визначення фінансового результату звітного періоду слід зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей» [90, с. 6].

Оскільки, для вітчизняної практики бухгалтерського обліку притаманним є метод «витрати – випуск», який передбачає визначення фінансового результату, як різниці між доходами і відповідною їм сумою витрат підприємства, не слід нехтувати можливістю використання балансового методу для розрахунку фінансового результату в аналітичних цілях.

Порядок визначення фінансових результатів відповідно до НП(С)БО 1 проілюстровано в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Порядок визначення фінансових результатів відповідно до НП(С)БО 1
«Загальні вимоги до фінансової звітності»

Етапи	Алгоритм розрахунку
1	2
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Відображається дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (у т. ч. платежі від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості) за вирахуванням наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податків і зборів
Валовий прибуток (збиток)	Різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) з урахуванням сум, які наведені у додаткових статтях
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	Визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат з урахуванням сум, які наведені у додаткових статтях
Прибуток (збиток) до оподаткування	Визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків) з урахуванням сум, які наведені у додаткових статтях
Витрати (дохід) з податку на прибуток	відображається сума витрат (доходу) з податку на прибуток, визначена згідно з Положенням (стандартом) 17

Продовження табл. 2.1

1	2
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	Відображаються відповідно прибуток або збиток від діяльності після оподаткування та/або прибуток або збиток від переоцінки необоротних активів та груп вибуття, що утворюють припинену діяльність і оцінюються за чистою вартістю реалізації
Чистий прибуток (збиток)	Розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) до оподаткування, податку на прибуток та прибутку (збитку) від припиненої діяльності після оподаткування
Сукупний дохід	Розраховується як алгебраїчна сума чистого фінансового результату за звітний період та іншого сукупного доходу після оподаткування

Розмір та характер прибутків і збитків за кожний період діяльності підприємства є найважливішими підсумковими показниками їх роботи.

Також проблемою при формуванні фінансових результатів є те, що багато підприємств не створюють резерв сумнівних боргів за дебіторською заборгованістю, тобто дебіторська заборгованість включається до підсумку балансу за первісною вартістю. Це призводить до завищення валюти балансу. Нарахування резерву сумнівних боргів відображається у складі інших операційних витрат. Формуючи цю суму, підприємство може свідомо впливати на величину прибутку звітного періоду, і на загальну фінансову картину роботи підприємства за звітний період [110].

У формуванні фінансових результатів під час поточного управління виділяють такі обов'язкові етапи, як:

- визначення необхідного розміру з урахуванням цілей підприємства;
- аналіз поточного стану та виявлення найістотніших зовнішніх і внутрішніх факторів, що вплинули на їх зміни;
- розрахунок планових або прогнозних величин фінансових результатів, що найповніше відповідає цільовим настановам;
- розроблення конкретних заходів задля досягнення запланованих значень;
- моніторинг усіх вищеперерахованих етапів та внесення корективів у ході реалізації намічених заходів [76].

Дослідження показали, що фінансовий результат є досить складною та багатогранною категорією. Для загального вдосконалення обліку фінансових

результатів діяльності підприємства необхідно запровадити єдині класифікаційні ознаки видів діяльності, що потребує зміни у формі звіту про фінансові результати і методичні засади формування інформації за показниками Звіту в системі рахунків бухгалтерського обліку.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з особливостями обліку фінансових результатів за національними та міжнародними стандартами.

Якщо підприємство в цілому націлено на високі темпи розвитку, ріст обсягу продажів, завоювання частки ринку, максимізацію прибутку, то метою формування фінансових результатів мають бути високі темпи їх росту. Якщо підприємство стабілізує свою діяльність, задовольняючись мінімальним рівнем рентабельності або просто беззбитковою діяльністю, то управління фінансовими результатами повинне бути сконцентовано на забезпеченні такої їх суми, що забезпечує поточну платоспроможність.

Отже, ефективність діяльності підприємства виражається у фінансових результатах діяльності господарюючих суб'єктів. Економічний підсумок господарської діяльності підприємства, виражений у вартісній (грошовій) формі, являє собою фінансові результати. З метою визначення фінансового результату в системі бухгалтерського обліку відбувається послідовне зіставлення доходів і витрат, які класифікуються за видами діяльності. Відповідно й фінансові результати також класифікуються за видами діяльності. Якість прийняття управлінських рішень щодо фінансових результатів залежить від інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку. Недостатнім є лише списання на відповідні субрахунки з обліку фінансових результатів доходів та витрат певного напрямку діяльності. Потрібно визначення результату (прибутку чи збитку) за кожним видом діяльності, що в кінцевому підсумку формує єдиний якісний результат діяльності підприємства. Це, у свою чергу, потребує вдосконалення нормативної бази, а саме – Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, власного капіталу, зобов'язань і господарських операцій та Інструкції до нього.

Всі елементи облікової політики підприємства впливають так чи інакше на його фінансові результати. Правильна організація обліку фінансових результатів

позитивно вплине на зміцнення економічного стану підприємства.

Для раціональної організації обліку фінансових результатів необхідно здійснити чітку класифікацію доходів і витрат, так як вони є головними складовими саме фінансового результату підприємств.

Для того, щоб облік фінансових результатів був максимально ефективним, кожне підприємство повинне приділити велику увагу організації документообігу на підприємстві та розробити власний робочий план рахунків для полегшення організації синтетичного та аналітичного обліку фінансових результатів.

Чистий прибуток визначається в кінці звітного року і відображається по дебету на рахунку 79 "Фінансові результати" і по кредиту рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)". Збиток по звітному балансу відображається по дебету рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)" і по кредиту рахунку 79 "Фінансові результати" (останній в будь-якому випадку закривається). Кредитове сальдо по рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)" характеризує нерозподілений прибуток, а дебетове сальдо – непокрітий збиток. Облік покриття Збиток звітного року записується по дебету рахунку чистих збитків 44 "Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)", дебетове сальдо по цьому рахунку означає суму непокрітого на даний момент збитку. Витрати, втрати і збитки, які обліковуються на цьому рахунку, а також суми податків з прибутку, які не перекривають прибуток, приєднуються до непокрітих збитків.

Аналітичний облік до рахунку 44 "Нерозподілений прибуток (непокріті збитки)" ведеться тільки за оборотами звітного року. Вважаємо, до рахунку ЗАТ «Полтавська фірма «Ворскла» доцільно виділити наступні аналітичні позиції:

- чистий прибуток звітного періоду;
- поточні витрати, втрати, які списані як використання прибутку з звітному періоді;
- відрахування до статутного капіталу;
- дивіденди, які нараховані за минулі звітні періоди;
- дивіденди, які нараховані за звітний період (авансом).

За всіма аналітичними позиціями аналітичний облік ведуть наростаючим підсумком з початку звітної року.

В кінці звітної періоду сальдо рахунку 791 списується на рахунок 441 "Прибуток нерозподілених". На кредиті рахунка відображають збільшення суми прибутку від усіх видів діяльності підприємства, на дебеті – збитки та використання прибутку.

Рахунок 44 має наступні субрахунки:

441 «Прибуток нерозподілених»;

442 «Непокриті збитки»;

443 «Прибуток, використаний у звітному періоді».

На субрахунку 441 «Прибуток нерозподілених» обліковують наявність і рух нерозподіленого прибутку звітної року. Сума прибутку може бути спрямована на поповнення статутного, резервного капіталу, покриття збитків або виплату дивідендів.

На субрахунку 442 «Непокриті збитки» відображають непокриті збитки, їх списання відбувається за рішенням уповноваженого органу за рахунок відповідних джерел: розподіленого прибутку, резервного або додаткового капіталу.

На субрахунку 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» відображають використання прибутку на рахування до резервного та іншого капіталу, потрібного для здійснення діяльності підприємства, розподілу серед власників, виплати на облігації, іншого використання.

Аналітичний облік нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) ведеться за кожним видом. Типову кореспонденцію за рахунком 44 наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Облікові записи по рахунку

44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Відображено фінансовий результат		

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4
	- прибуток	79	441
	- збиток	442	79
2.	За підсумками звітнього періоду зменшено суму нерозподіленого прибутку на суму прибутку, використаного у звітному році	441	443
3.	За підсумками звітнього періоду збільшено непокриті збитки на суму прибутку, використаного у звітному році	442	443
4.	Списано непокриті збитки за рахунок нерозподіленого прибутку	441	442
5.	Списано непокриті збитки за рахунок резервного капіталу	43	442
Використання прибутку у звітному періоді			
6.	Нараховано дивіденди за підсумками звітнього року	443	671
7.	Нараховано суму премії на випущені облігації	443	522
8.	Створено резервний капітал згідно з чинним законодавством	443	43

Для ефективного управління доходами, витратами і фінансовими результатами, необхідно мати детальну інформацію про них. Для цього вважаємо за доцільне використання методу аналітичних рахунків та використати таке поняття, як „метод управлінських рахунків”. Застосування „методу управлінських рахунків” сприяє створенню єдиного інформаційно – аналітичного простору підприємства.

Одним з принципових питань, які мають бути вирішені у разі впровадження „методу управлінських рахунків” – визначення структури управлінського рахунку. Для визначення такої структури необхідно спиратися на відповідну класифікацію елементів обліку.

Таким чином можна систематизувати всі рахунки доходів та витрат підприємства, а також – рахунки, пов’язані з його дебіторською та кредиторською заборгованостями.

Серед переваг розглянутого „методу управлінських рахунків” слід відзначити:

– можливість забезпечення необхідної кількості звітів із достатньою деталізацією інформації в умовах спрощених правил відкриття та використання управлінських рахунків;

- розподіл реєстрів фінансового та управлінського обліку дає змогу спрощувати базу даних фінансового обліку, розвантажувати її за рахунок вилучення надмірної аналітичної інформації;
- запропонований метод дає також можливість перевіряти й контролювати вхідну інформацію шляхом порівняння сум на синтетичних управлінських рахунках та на аналітичних рахунках 1-7 класів;
- можливість оперативного формування системи управлінських звітів за вимогами моделі управління, прийнятої у конкретному банку та підвищення якості аналізу банківської діяльності.

2.3. Напрями використання обліково-аналітичної інформації в управлінні прибутком підприємства

Створення ефективної системи управління прибутком досягається шляхом оптимізації взаємовідносин та обміну інформацією між внутрішніми структурними службами та підрозділами підприємства, що пов'язані між собою. Вони повинні забезпечувати розробку та прийняття управлінських рішень з окремих аспектів формування, розподілу та використання прибутку і нести відповідальність за отримані результати. Враховуючи, що система управління прибутком є складовою загальної системи управління підприємством, її організаційне забезпечення повинно бути інтегроване з загальною організаційною структурою управління. Сукупність функціонально та організаційно поєднаних підрозділів дій і процедур, а також набір математичних та фінансово-аналітичних методів, що визначають методологічну основу узгодження кожного підрозділу системи, формують модель управління прибутком підприємства.

Величина прибутку залежить від зміни абсолютних величин фінансових показників підприємства – отриманих доходів та понесених витрат за певний період часу здійснення господарської діяльності, що є безпосередніми

об'єктами управління. Тому досягнення головної мети діяльності – отримання прибутку – залежить від визначених цілей і завдань. Цілі управління прибутком підприємства визначаються виходячи з організаційних особливостей та базових характеристик моделі управління прибутком підприємства як складової управлінського обліку (рис.2.4).

Рис. 2.4. Сукупність взаємоузгоджених цілей управління прибутком підприємства [8]

Досягнення поставлених цілей можливе лише за наявності налагодженої системи управління прибутком підприємства, основними об'єктами якої є: управління формуванням прибутку; управління розподілом та використанням прибутку.

Ефективність функціонування системи залежить від інформаційного забезпечення, що являє собою сукупність внутрішніх та зовнішніх джерел інформації, які забезпечують цілеспрямоване формування бази даних. Структуру інформаційного забезпечення формують елементи та взаємозв'язки між ними. Відображення господарських процесів та операцій з використанням системи підтримки управління дозволить генерувати нову інформацію, що використовуватиметься при прийнятті управлінських рішень. Важливою складовою функціонування моделі управління прибутком є методологічне забезпечення, основними елементами якого є канали отримання інформації, методи і процедури групування і обробки інформації, в першу чергу – фінансової. Формування інформаційного забезпечення проходить в декілька

етапів:

- отримання та узагальнення первинної інформації, її аналіз;
- відображення інформації в регістрах управлінського обліку розрізі центрів відповідальності;
- підготовка агрегованої інформації для прийняття управлінських рішень.

Етапи формування інформаційного забезпечення повинні бути взаємопов'язаними. Це дозволить реалізувати системний підхід до організації інформаційного забезпечення управління прибутком підприємства, заснований на розумінні системи, що складається з окремих, взаємопов'язаних елементів.

Інформаційну базу системи управління прибутком становлять показники фінансових результатів від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності. Разом з тим, формування системи інформаційних показників управління фінансовими результатами, зокрема, прибутком залежить від галузевих особливостей діяльності підприємства, його організаційно-правової форми господарювання, обсягу й рівня диверсифікації господарської діяльності та інших чинників.

Інформаційна система управління прибутком повинна забезпечувати необхідною інформацією не лише власників та персонал управління, а також інтереси зовнішніх користувачів. Причому коло інтересів внутрішніх та зовнішніх користувачів кардинально відрізняється.

Нами доведено, що основними групами показників інформаційного забезпечення управління прибутком із внутрішніх джерел інформації підприємства є:

- планові та нормативні показники діяльності підприємства (операційної, інвестиційної, фінансової діяльності);
- показники фінансової та статистичної звітності підприємства;
- показники управлінського обліку (за видами продукції, за центрами відповідальності, за видами діяльності).

До показників інформаційного забезпечення управління прибутком, що формуються із зовнішніх джерел належать:

- нормативно-регулюючі показники (встановлені нормативи);
- показники, що характеризують загальноекономічний розвиток держави (показники галузевого та макроекономічного розвитку);
- показники, що характеризують кон'юнктуру ринку;
- показники, що характеризують діяльність контрагентів та конкурентів (постачальників, покупців, страхових компаній, банків).

Важливою складовою моделі управління прибутком підприємства є правове поле реалізації моделі (Кодекси, закони України, нормативні акти органів державного регулювання). Разом з тим, суб'єкти господарювання мають право приймати внутрішньогосподарські нормативні документи, що спрямовані на вирішення наступних питань: конкретизація положень законодавчих та підзаконних актів, порядок їх виконання на підприємстві; врегулювання питань, що входять до компетенції підприємства; визначення питань, які не врегульовані законодавчими і підзаконними актами.

Але база даних, сформована лише за показниками фінансового обліку, буде мати й певні недоліки. Так, більшість показників визначаються, як правило, з періодичністю раз на квартал, раз на рік, тобто присутня низька періодичність отримання інформації, відображення показників по підприємству в цілому, використання показників тільки у вартісному вираженні. Тому для повного відображення ситуації щодо управління прибутком підприємства варто використовувати і показники управлінського обліку. Вони будуть доповнювати інформаційну базу фінансового обліку. В першу чергу це стосується прийняття тактичних та стратегічних управлінських рішень та планування діяльності підприємства в майбутньому. Встановлені на конкретному підприємстві норми і нормативи доповнюватимуть загальноприйняті на державному рівні, на рівні галузі (наприклад, норми амортизаційних відрахувань, нормативи питомої ваги сировини і матеріалів, норми відрахувань прибутку до резервного фонду). Показники управлінського обліку відображають інформацію як у вартісних, так і у натуральних показниках; затвердження графіку отримання показників здійснюється відповідно до потреб підприємства, що забезпечується

інформацією для прийняття оперативних (поточних) управлінських рішень; структурування інформації здійснюється за видами діяльності, центрами відповідальності. Головною відмінністю від показників фінансового обліку є те, що результати управлінського обліку не оприлюднюються і становлять комерційну таємницю.

Невід'ємною складовою організації процесу управління прибутком підприємства є налагодження системи внутрішньогосподарського контролю за підрозділами і службами з управління. Це є одним із основних важелів досягнення міцної фінансової дисципліни на підприємстві, завчасного попередження порушень і недоліків управління. Процес внутрішньогосподарського контролю є цілою системою, починаючи з процесу збору інформації, аналізу інформації з використанням методичних прийомів та способів контролю до формулювання висновків та рекомендацій.

При здійсненні контролю доходів, витрат та прибутку обов'язково проводяться перевірка, оцінювання та моніторинг системи обліку, фінансової та управлінської інформації, ступінь дотримання на підприємстві вимог нормативних актів та внутрішніх документів, економічності та ефективності діяльності [37].

Перевірці підлягають законодавчо затверджені та внутрішньо-розпорядчі документи (наказ про облікову політику підприємства; договори з контрагентами; записи за оборотами рахунків; бюджети доходів та витрат; графік сплати податків; фінансова та податкова звітність). При цьому використовуються загальнонаукові та спеціальні методичні прийоми дослідження, які дають можливість комплексно вивчити законність, достовірність та економічну ефективність господарських операцій, пов'язаних з формуванням та використанням прибутку підприємства (рис. 2.6.).

Функції внутрішньогосподарського контролю можуть виконуватись ревізійними комісіями, спеціальними підрозділами з контролю або окремими ревізорами (аудиторами, контролерами), які перебувають в штаті підприємства. Завданнями внутрішньогосподарського контролю є здійснення нагляду і

перевірка ефективності використання майна підприємства, законності і доцільності господарських операцій, збереження матеріальних цінностей та коштів, виявлення резервів, запобігання втратам і крадіжкам.

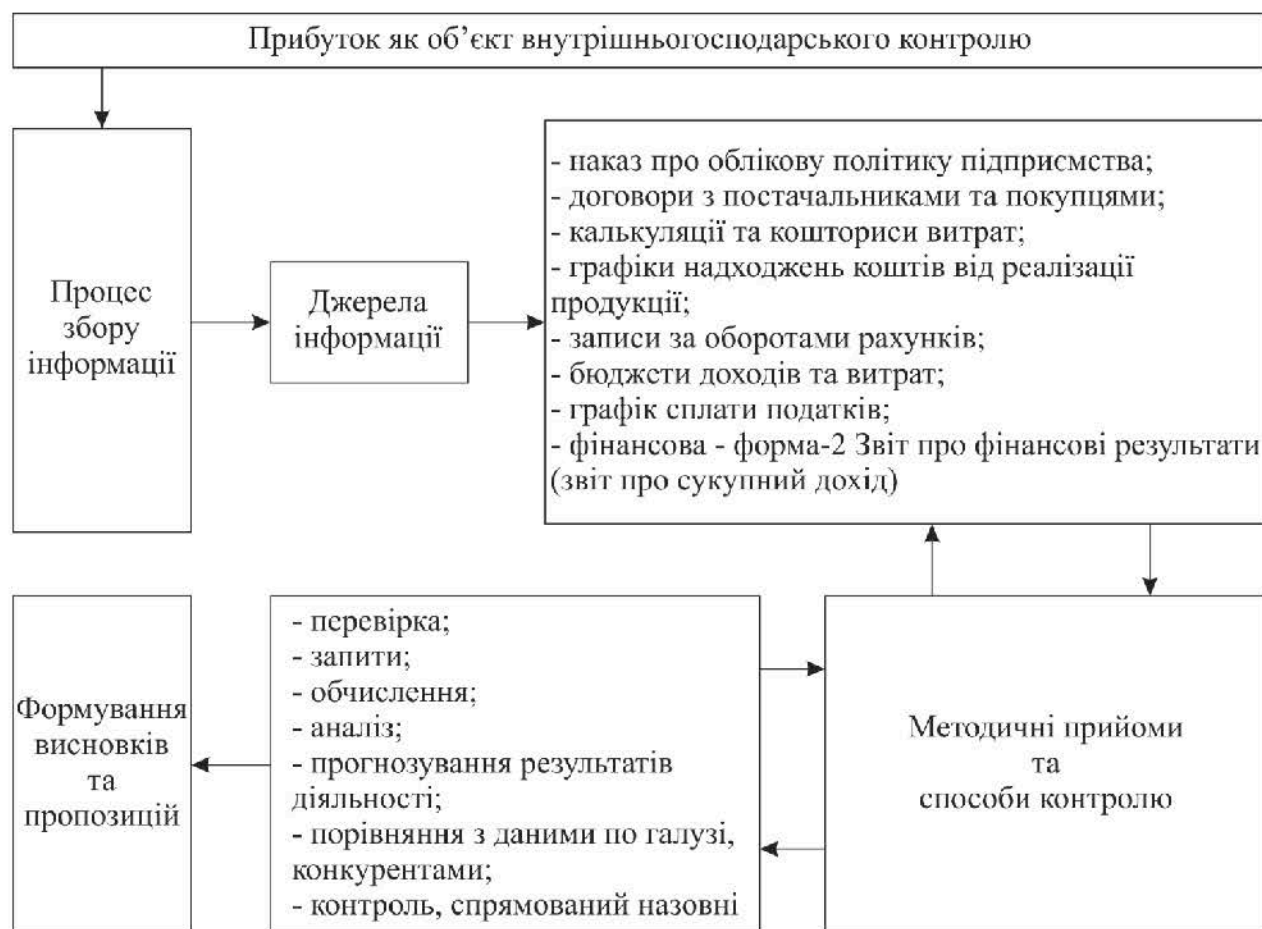

Рис. 2.5. Організаційно-інформаційна модель внутрішньогосподарського контролю прибутку [8]

Систему внутрішньогосподарського контролю можна вважати ефективною лише тоді, коли вона забезпечує досягнення поставлених цілей при найменших витратах. При цьому критеріями ефективності внутрішньогосподарського контролю є наступні фактори:

- кількість та цінність інформації для потреб управління, яка отримується в результаті контролю;
- витрати коштів на здійснення контролю (вони повинні бути мінімальними), з отриманням максимуму корисної інформації;

- організаційні витрати, які характеризуються кількістю людей, яких відривають від продуктивної праці для здійснення контролю (чим менше засідань, зборів витрачається на контроль, тим він ефективніший).

Ефективність та результативність здійснення господарської діяльності, прийняття управлінських рішень керівництвом підприємства залежить від управління показниками фінансової системи, зокрема, прибутком підприємства. Досліджено організаційно-інформаційну модель управління прибутком, характерними особливостями якої є: об'єкт управління – результативний показник; визначення основних підрозділів з управління прибутком, їх повноважень та обов'язків; інформаційна база про результати діяльності (показники фінансового та управлінського обліку). Таким чином, досягнення ефективності управління прибутком в сучасних умовах господарювання вимагає відповідально ставитись до процесу організації управління та формування інформаційної бази про узагальнюючий показник діяльності – прибуток, що є необхідним для оперативного управління підприємством і прийняття управлінських рішень загалом.

Висновки за розділом 2

Організація бухгалтерського обліку – це сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення рівня її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу.

Організаційні питання обліку доходів, витрат і фінансових результатів на підприємстві регламентуються розпорядчим документом щодо облікової політики.

Для узагальнення інформації про доходи призначено рахунки класу 7 «Доходи і результати діяльності». Рахунки цього класу є тимчасовими і використовуються для накопичення інформації про доходи за звітний період, по закінченню якого сальдо цих рахунків переноситься на рахунок 79 «Фінансові результати». Тимчасові рахунки розпочинають звітний період із нульового сальдо, інформація в них дає можливість скласти фінансову звітність.

Узагальнення інформації про витрати підприємства здійснюється на рахунках класу 9 «Витрати діяльності». Вони активні, за дебетом, на підставі бухгалтерських довідок, розрахунків відображаються витрати, а за кредитом – списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати», яке оформляється довідкою бухгалтерії.

Облік фінансових результатів здійснюється на фінансово-результативному рахунку 79 «Фінансові результати», на якому збираються всі затрати, доходи (прибутки і збитки) підприємства, які групуються в аналітичному обліку за характером прибутків і збитків. Якщо рахунок 79 «Фінансові результати» є номінальним і на кінець звітного періоду закривається (сальдо немає), то рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» є пасивним і його сальдо відображається в балансі. На рахунку 79 «Фінансові результати» обліковуються на окремих субрахунках результати основної діяльності, фінансових операцій, іншої звичайної діяльності.

На ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» використовується типова кореспонденція рахунків з обліку доходів, витрат і фінансових результатів.

Для ефективного управління доходами, витратами і фінансовими результатами, необхідно мати детальну інформацію про них. Для цього вважаємо за доцільне використання методу аналітичних рахунків та використати таке поняття, як „метод управлінських рахунків”. Застосування „методу управлінських рахунків” сприяє створенню єдиного інформаційно – аналітичного простору підприємства.

Ефективність та результативність здійснення господарської діяльності,

прийняття управлінських рішень керівництвом підприємства залежить від управління показниками фінансової системи, зокрема, прибутком підприємства. Досліджено організаційно-інформаційну модель управління прибутком, характерними особливостями якої є: об'єкт управління – результативний показник; визначення основних підрозділів з управління прибутком, їх повноважень та обов'язків; інформаційна база про результати діяльності (показники фінансового та управлінського обліку). Таким чином, досягнення ефективності управління прибутком в сучасних умовах господарювання вимагає відповідально ставитись до процесу організації управління та формування інформаційної бази про узагальнюючий показник діяльності – прибуток, що є необхідним для оперативного управління підприємством і прийняття управлінських рішень загалом.

За результатами дослідження нами виділено такі основні напрями удосконалення обліку і звітності про фінансові результати:

1. Формування виваженої облікової політики підприємства з урахуванням впливу її положень на формування фінансових результатів. Нами виділено принципи оцінки статей звітності та методи обліку щодо окремих статей звітності, які можуть впливати на величину фінансового результату підприємства і розглянути основні з них.

2. Автоматизація обліку фінансових результатів із застосуванням управлінських інформаційних систем. До класу управлінських систем належать функціонально повні системи організаційного управління з елементами бухгалтерського обліку, планування, діловодства, а також модулями прийняття рішень та деякими іншими. Бухгалтерська складова програми в даному випадку не є головною. Більш важливим є взаємозв'язок всіх складових системи, можливість ефективного управління підприємством, допомога в рішення головної задачі бізнесу – отримання прибутку.

3. Використання методів управлінського обліку для підвищення якості інформації про фінансові результати, що використовується в процесі управління підприємством. Тому ми вважаємо за доцільне рекомендувати керівництву ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» звернутися до програмістів

з метою включення запропонованого звіту про фінансові результати з використанням показника маржинального доходу до програми, що застосовується на підприємстві – «1С: Підприємство версії 8.3», для економії часу співробітників бухгалтерської служби. Оскільки комп'ютерні технології на сьогоднішній момент служать для автоматизації складання різного роду графіків, діаграм, таблиць, то це дозволить своєчасно відстежувати позитивні та негативні зміни показників звітності підприємства, зокрема показники маржинального доходу і чистого прибутку.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрями та інформаційне забезпечення аналізу прибутку підприємства

Основні методи аналізу фінансових результатів – горизонтальний, вертикальний, трендовий, коефіцієнтний і факторний. Більшість науковців, аналізуючи фінансово-господарську діяльність, звертають свою увагу на горизонтальний, вертикальний та коефіцієнтний фінансовий аналіз (84,6 %). Найменш використовуваними прийомами у фінансовому аналізі є економіко-математичні й функціонально-вартісні прийоми (7,7 %) [101].

Окрім традиційних математично-статистичних методів дослідження фінансових результатів, учені виокремлюють економічні методи, методи економічної кібернетики й оптимального програмування, методи дослідження операцій і теорії прийняття рішень. Для глибокої оцінки фінансових результатів та точнішого обґрунтування рекомендацій для покращення роботи підприємства також використовують CVP-аналіз і концепцію фінансового важеля [152].

Провівши аналіз навчально-методичної літератури (табл. 3.1), у частині питання аналітичної оцінки фінансових результатів виявили, що зазвичай учені аналіз цього об'єкта дослідження здійснюють за такими напрямками:

- оцінка рівня, динаміки й структури фінансових результатів та показників, що їх формують, тобто доходів і витрат;
- аналіз фінансового результату від операційної діяльності як основної діяльності підприємства;
- визначення впливу основних факторів на формування фінансового результату суб'єкта господарювання;
- аналіз показників рентабельності.

Таблиця 3.1

**Основні підходи до аналізу фінансових результатів,
що виділяють автори навчально-методичної літератури**

№ з/п	Автор	Виділений напрям аналізу фінансових результатів
1	2	3
1	М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька [147, с. 427-478]	1. Вертикальний і горизонтальний аналіз фінансових результатів підприємства; 2. Факторний аналіз прибутку; 3. Аналіз показників рентабельності; 4. Факторний аналіз показників рентабельності; 5. Система «директ-кост» як теоретична база аналізу витрат та оптимізації прибутку; 6. Аналіз резервів збільшення прибутку.
2	Ю. С. Цал-Цалко [150, с. 447-476]	1. Аналіз формування фінансових результатів; 2. Аналіз впливу факторів на фінансові результати; 3. Аналіз розподілу чистого прибутку.
3	Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна [63, с. 78-89]	1. Оцінка динаміки й структури показників прибутку; 2. Факторний аналіз прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг); 3. Аналіз фінансових результатів від іншої реалізації фінансових укладень і позареалізаційної діяльності; 4. Оцінка динаміки показників рентабельності.
4	Б. М. Литвин, М. В. Стельмах [75, с. 37-80]	1. Оцінка динаміки й складу фінансових результатів; 2. Факторний аналіз прибутку від операційної діяльності; 3. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва та прибутку; 4. Аналіз рентабельності підприємства.
5	Є. В. Мних [87, с. 258-278, 334-340]	1. Оцінка рівня й динаміка показників прибутку операційної діяльності; 2. Факторний аналіз прибутку (збитку) операційної діяльності; 3. Аналіз використання прибутку; 4. Аналіз дивідендної політики; 5. Аналіз рентабельності; 6. Аналіз й оцінка виробничого та фінансового левериджу; 7. Аналіз доходів, витрат і фінансових результатів інвестиційної діяльності; 8. Аналіз доходів, витрат і фінансових результатів фінансової діяльності.
6	Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц [29, с. 216-245]	1. Аналіз складу, рівня, динаміки та структури фінансових результатів; 2. Аналіз прибутку від реалізації продукції; 3. Аналіз рівня беззбитковості; 4. Аналіз рентабельності; 5. Аналіз виробничого та фінансового левериджу; 6. Оцінка резервів зростання прибутку й рентабельності від реалізації продукції.
7	К. В. Ізмайлова [45, с. 24-40]	1. Аналіз складу, рівня, динаміки й структури фінансових результатів; 2. Факторний аналіз прибутку від операційної діяльності; 3. Аналіз взаємозв'язку обсягів виробництва, собівартості та прибутку.

Продовження табл. 3.1

1	2	3
8	Т. Д. Косова, І. В. Сіменко [148, с. 182-200]	1. Аналіз валового прибутку підприємства; 2. Аналіз безбитковості підприємства; 3. Аналіз фінансових результатів операційної діяльності; 4. Аналіз фінансових результатів від іншої діяльності підприємства.
9	П. Я. Попович [123]	1. Аналіз фінансових результатів: 1.1. Загальне оцінювання динаміки показників прибутку, 1.2. Факторний аналіз прибутку від реалізації продукції (товарів, послуг); 2. Аналіз впливу інфляції на фінансові результати; 3. Аналіз розподілу прибутку; 4. Аналіз використання підприємствами чистого прибутку.
10	З. М. Мочаліна, О. В. Поспелов [88]	1. Структурно-динамічний аналіз фінансових результатів, у тому числі доходів та витрат; 2. Факторний аналіз фінансових результатів; 3. Коефіцієнтний аналіз фінансових результатів; 4. Аналіз показників рентабельності

Доходи та витрати – економічні категорії, рівень яких визначає величину прибутку й рентабельності підприємства. Доходи та витрати визначають згідно з П(С)БО та відображаються у Звіті про фінансові результати в момент їх виникнення, незалежно від часу надходження й сплати грошей. Отже, прибуток (збиток) – це умовний розрахунковий показник, а не реальні грошові кошти, які можна використовувати в операціях купівлі-продажу. Прибуток може відрізнятися від реальної величини грошових коштів на величину несплаченої дебіторської заборгованості, кредитів, амортизаційних нарахувань і т. ін. У зв'язку з цим у фінансовій звітності може бути завищена величина прибутку й, відповідно, оцінка рентабельності буде висока, але підприємство при цьому може відчувати гострий дефіцит грошових коштів. І навпаки, величина прибутку може бути незначною, а фінансовий стан – цілком стійким. Крім того, на практиці більшість вітчизняних підприємств використовують схеми «оптимізації оподаткування», що призводить до спотворення прибутку з метою зниження бази оподаткування. Тому аналіз прибутку підприємства доцільно проводити у взаємозв'язку з оцінкою грошових потоків підприємства.

Суб'єкти господарювання, які зацікавлені у віддачі від використання ресурсів і вкладеного капіталу, аналізують не лише абсолютну ефективність діяльності підприємства, а й відносну. Для цього співвідносять отриманий ефект

із понесеними витратами, тобто розраховують показники рентабельності. Залежно від того, що є базовим показником для розрахунку, тобто з чим порівнюють вибраний показник фінансового результату діяльності, виділимо три групи показників рентабельності:

1. Рентабельність активів (показує ефективність використання майна підприємства – економічна рентабельність) і капіталу (засвідчує ефективність управління капіталом підприємства – фінансова рентабельність). Ці коефіцієнти обчислюють за допомогою співвідношення величини прибутку до середньорічної величини майна чи власного капіталу. Потрібно зауважити, що з появою Розділу II «Сукупний дохід» Форми № 2, доречно при розрахунку вищезазначених коефіцієнтів у знаменнику використовувати не чистий фінансовий результат (р. 2350), а сукупний дохід (р. 2465).

2. Рентабельність продажів (визначає ефективність продажу продукції з погляду отриманого прибутку – валового, операційного або чистого). Зазначені показники розраховують за допомогою зіставлення відповідного показника прибутку (р. 2090; р. 2190; р. 2350) до чистого доходу від реалізації прибутку (р. 2000).

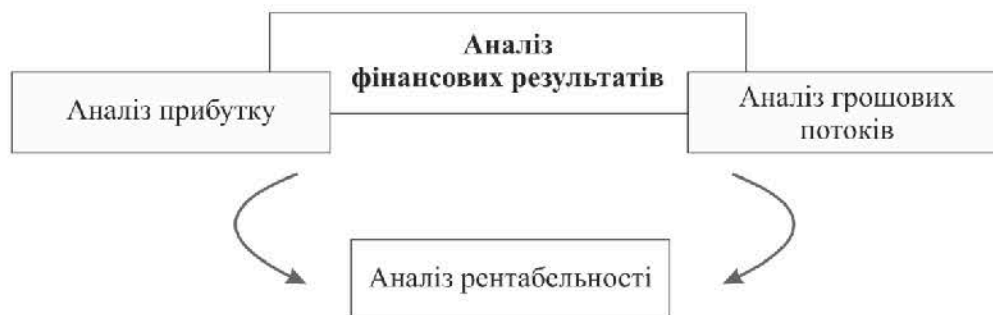

Рис. 3.1 – Напрями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

3. Третя група показників рентабельності формується аналогічно першій і другій, однак, замість прибутку, у розрахунок береться чистий приплив грошових коштів [129, с. 252]. У західній обліково-аналітичній практиці досить широко застосовують цю методику. Доцільно впроваджувати цю методику й у вітчизняну практику, адже реальні можливості будь-якого підприємства, у

підсумку, визначаються не фінансовим результатом, а здатністю генерувати грошові потоки. Використання непрямого методу розрахунку потоку грошових коштів у результаті операційної діяльності дасть змогу уточнити різницю між фінансовим результатом діяльності у вигляді прибутку (збитку) та реальними грошовими коштами.

Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів є стислою характеристикою аналітичного процесу щодо його мети і завдань, суб'єктів і об'єктів дослідження, системи показників, які визначають параметри об'єктів, інформаційного та методичного забезпечення (табл.3.2).

Послідовна реалізація елементів такої організаційно-інформаційної моделі аналізу фінансових результатів діяльності підприємства за відсутності надзвичайних обставин забезпечує досягнення поставленої мети [63, с.196].

Окремі аспекти якості інформаційного забезпечення економічного аналізу досліджені сучасними вітчизняними й зарубіжними економістами, а саме: Бутинцем Ф., Кіндрацькою Л., Білик М., Чумаченком М., Івахненком В., Мецом В., Мнихом Є., Тарасенком Н., Олійник О., Бакановим М., Шереметом А., Савицькою Г. Але, не зважаючи на значну кількість наукових досліджень щодо якості інформаційного забезпечення аналізу господарської діяльності підприємств, проблема залишається не вирішеною остаточно. Подальшого дослідження потребує комплекс питань, пов'язаних з визначенням впливу якості інформаційного забезпечення на ефективність аналізу господарської діяльності, обґрунтованість прийняття управлінських рішень та пошук внутрішніх джерел економічного зростання підприємства.

Значне місце в аналітичних дослідженнях займає інформація про діяльність суб'єкта господарювання. Аналіз господарської діяльності проводиться з використанням системи економічної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень. Будь – яка методика аналізу передбачає інформаційні потреби, а не наявний інформаційний ресурс. Якщо діюча інформаційна база не допомагає проводити якісний економічний аналіз через нестачу чи

необ'єктивність даних, необхідну та достатню інформацію треба отримати будь – якими способами [111, с.85].

Таблиця 3.2

Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

1. Мета і завдання аналізу фінансових результатів	
1.1. Мета	1.2. Завдання
Пошук шляхів і кількісна оцінка резервів збільшення прибутку і підвищення рентабельності підприємства на основі ефективного управління його доходами та витратами	- Аналіз формування прибутку; – аналіз складу та динаміки прибутку; – загальний і факторний аналіз прибутку від операційної діяльності; – аналіз прибутку від інвестиційної діяльності; – аналіз прибутку від фінансової діяльності; – аналіз чистого прибутку; – аналіз розподілу та ефективності використання чистого прибутку; – аналіз рентабельності підприємства;
2. Об'єкти і суб'єкти аналізу фінансових результатів	
2.1. Об'єкти	2.2. Суб'єкти
- Доходи в цілому та за видами; – витрати в цілому та за видами; – прибуток в цілому та за його складовими; – чинники, що вплинули на утворення доходів; – чинники, що вплинули на утворення витрат; – чинники, що вплинули на утворення прибутку	- Вищі посадові особи підприємства; – економічні служби підприємства; – керівники функціональних та структурних підрозділів підприємства; – власники та акціонери; – зовнішні користувачі інформації
3. Система економічних показників аналізу фінансових результатів	
3.1. Абсолютні вартісні показники облік	3.2. Відносні показники, які є наслідком аналітичної обробки облікової інформації
- Абсолютна величина доходу в цілому та за його видами; – абсолютна величина витрат в цілому та за їх видами; – абсолютна величина прибутку в цілому та за його складовими; – залишки активів, капіталу і зобов'язань підприємства; – абсолютні показники динаміки доходів, витрат та прибутку	- Відносні показники структури доходів, витрат та прибутку; – відносні показники динаміки доходів, витрат та прибутку; – відносні показники інтенсивності процесів (коефіцієнти доходності, рентабельності, витратомісткості тощо)
4. Інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів	
4.1. Зовнішня інформація	4.2. Внутрішня інформація
- Правова; – нормативна; – довідкова	- Планова; – фактографічна
5. Методичні прийоми обробки первинної (вхідної) інформації	
5.1. Економіко-логічні методи	5.2. Економіко-математичні методи
- Групування; – порівняння; – розрахунок відносних показників; – розрахунок середніх показників; – деталізація; – елімінування	- Методи обробки динамічних рядів; – методи регресійно-кореляційного аналізу; – методи моделювання

Продовження табл. 3.2

6. Узагальнення і реалізація результатів аналізу фінансових результатів	
6.1. Узагальнення результатів	6.2. Реалізація результатів
- Систематизація інформації; – кількісна оцінка втрачених прибутків; – кількісна оцінка потенційного збільшення прибутків; – оцінка вірогідності прогнозованих фінансових результатів; – розробка багатоваріантних заходів щодо поліпшення фінансових результатів діяльності підприємства у майбутньому періоді; – оформлення результатів аналізу і передача їх в управлінські структури для реалізації запропонованих заходів	- Оцінка заходів поліпшення фінансових результатів з точки зору їх найбільшої відповідності фінансовій стратегії підприємства; – вибір оптимального варіанту заходів щодо поліпшення фінансових результатів діяльності підприємства; – прийняття рішення щодо реалізації обраного варіанту заходів; – доведення прийнятого рішення до виконавців; – забезпечення контролю за виконанням прийнятих рішень

Аналітична інформація відрізняється від облікової. Дані для аналізу беруть з одного або кількох різновидів економічної інформації (планової, облікової, нормативної, прогнозної). Наприклад, для аналізу виконання планових завдань використовуються планові та облікові дані. Факторний аналіз обмежує джерела формування інформації для аналізу господарської діяльності одним різновидом даних. Тому первинне формування такої інформації залежить від низки причин, основними з яких слід вважати вид аналізу господарської діяльності, а також цілі аналізу та його завдання. Аналітична інформація нагромаджується, зберігається та використовується відповідно до планів та програм аналітичної роботи на підприємстві згідно з визначеною організаційною формою. Аналітичним розрахункам властива наявність значного обсягу логічних операцій, поєднаних з арифметичними за складними алгоритмами. Можливість формалізованого запису даних сприяє використанню ЕОМ для розв'язування аналітичних задач. До інформації, яка використовується для аналізу господарської діяльності, висуваються такі вимоги: достовірність, своєчасність, повнота, детальність, багатоаспектність.

Економічна інформація досить неоднорідна, вона має складну схему взаємозв'язків окремих її видів. Різновидами економічної інформації є облікова інформація та інформація аналізу господарської діяльності, яким притаманні як спільні властивості, так і низка специфічних особливостей.

Так, обліково – аналітична інформація є основою для прийняття рішень з організації, планування й регулювання господарської діяльності підприємства. Особливості облікової інформації залежать від видів обліку – оперативний, бухгалтерський, статистичний; форм бухгалтерського та методів формування змінної та умовно – постійної інформації, алгоритму їх машинної обробки [134, с.350].

Облікові дані відображають фактичний стан виробничо – господарської діяльності підприємства та є інформаційною моделлю виробництва. Крім відображення дійсного стану об'єкта, на облікову інформацію покладається й ретроспективна функція, що потребує тривалого зберігання цієї інформації (у вигляді форм бухгалтерської звітності). Кінцеві дані є результатом розв'язання облікових задач зі знаходження зведено – підсумкових величин за встановленими групувальними ознаками, для чого реалізуються арифметичні та логічні операції, операції сортування інформації. Якість облікової інформації залежить від використаної методології її сприйняття, систематизації та узагальнення, а також від специфічних особливостей облікових задач: розв'язності (завжди розрахунковим або логічним способами); алгоритмічності; документальності вхідних та вихідних даних; використання тих самих даних для формування різних показників; інформаційного зв'язку облікових задач; необхідності накопичення даних; регламентації термінів розв'язання задач. Сучасна облікова інформація будується на аналітичних оцінках доцільності, переваг і пріоритетів господарських операцій. Планові дані є орієнтирами для нових кон'юктурних оцінок; звітно – статистичні дані не є простим зведенням однорідних явищ та процесів у просторі і часі тощо. Лише на основі якісної оцінки регламентованої інформації можна визначати її необхідність, а за характеристиками цієї інформації розглядати варіанти її достатності тощо [64, с.193].

Значно ширший діапазон аналітичних досліджень фінансових результатів діяльності господарюючого суб'єкта можна отримати за обліковою інформацією, складеною за національними Положеннями (стандартами)

бухгалтерського обліку. Структурована інформація за видами діяльності, за характеристиками визнання доходів і витрат та у співвідношенні до залученого у господарський процес капіталу дає широку гаму кількісних і якісних параметрів одержаного кінцевого фінансового результату.

Так, бухгалтерський баланс є найбільш інформативною формою для аналізу та оцінки, наприклад, фінансового стану підприємства. Вміння читати бухгалтерський баланс дає можливість одержати значний обсяг інформації про підприємство, визначити ступінь його забезпеченості власними оборотними коштами, оцінити загальний фінансовий стан підприємства. Також джерелом інформації для аналізу слугують "Звіт про фінансові результати" (форма № 2), "Звіт про власний капітал" (форма № 3), "Звіт про рух грошових коштів" (форма № 4), "Примітки до річної фінансової звітності" (форма № 5) та інші первинні документи, статистична й оперативна звітність. Бухгалтерська звітність являє собою систему показників, які відображають майнове і фінансове становище підприємства на звітну дату, а також фінансові результати його діяльності за звітний період.

Важливим моментом аналізу є досягнення зіставлення показників у динамічному ряді з врахуванням інфляційних процесів, зміни облікової політики, зміни обсягу та структури акціонерної діяльності. Коректнішим є зіставлення можливостей і наслідків впливу на фінансові результати. Це стосується насамперед виробничих, управлінських і збутових можливостей.

Напрямами використання результатів аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є розробка варіантів економічно обґрунтованих заходів, щодо збільшення суми прибутку та підвищення рентабельності, прийняття управлінських рішень та контроль за їх виконанням.

Поняття «інформаційне забезпечення» виникло у зв'язку з розвитком автоматизованих систем управління, яка є динамічною системою одержання, оцінки, зберігання та переробки даних і створена з метою вироблення управлінських рішень. Інформаційне забезпечення можна розглядати і як процес

забезпечення інформацією, і як сукупність форм документів, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення та форм існування інформації, яка використовується в інформаційній системі в процесі її функціонування [149, с.289].

До загальних показників якості інформаційного забезпечення слід віднести такі: стислість, чіткість формулювань, своєчасність надходження, задоволення потреби в інформації конкретних керівників, точність, правильний вибір початкових відомостей, оптимальність систематизації і безперервність збору та обробки даних. Також, важливою якісною характеристикою інформації є її вірогідність. Вірогідною вважають інформацію, яка не перевищує припустимий рівень перекручення дійсного явища або процесу і відображує те, що вона повинна відображати. На вірогідність інформації, яка надходить, впливають інформаційні бар'єри, тобто перешкоди, що заважають збереженню кількості й якості інформації та призводять до її обмежень. Крім того, якість інформаційного забезпечення – один з найважливіших параметрів для споживача інформації – визначається наступними характеристиками:

- репрезентативність – правильність відбору інформації з метою адекватного відображення джерела інформації;
- змістовність – семантична ємність інформації;
- достатність (повнота) – мінімальний, але достатній склад даних для досягнення цілей, які переслідує споживач інформації. Ця характеристика схожа на репрезентативність, однак різниця полягає в тому, що в даному випадку враховується мінімальний склад інформації, який не заважає ухваленню рішення;
- доступність – простота (або можливість) виконання процедур отримання і перетворення інформації. Ця характеристика застосовується тільки для відкритої інформації. Для забезпечення доступності паперових носіїв інформації використовуються різні засоби оргтехніки щодо їх зберігання. З метою полегшення їх обробки використовуються засоби обчислювальної техніки;
- актуальність – залежить від динаміки зміни характеристик інформації і

визначається збереженням цінності інформації для користувача в момент її використання;

- своєчасність – надходження не пізніше заздалегідь призначеного терміну;
- точність – ступінь близькості інформації до реального стану джерела інформації;
- достовірність – властивість інформації відображати джерело інформації з необхідною точністю. Ця характеристика вторинна щодо точності;
- стійкість – здатність інформації реагувати на зміни вихідних даних без порушення необхідної точності.

Інформацію, яка використовується для аналізу фінансових результатів підприємств, за доступністю можна поділити на відкриту та закриту (таємну). Інформація, яка міститься в бухгалтерській та статистичній звітності, виходить за межі підприємства, а отже є відкритою [47, с.198].

Кожне підприємство розробляє свої планові та прогностичні показники, норми, нормативи, тарифи та ліміти, систему їх оцінки та регулювання фінансової діяльності. Ця інформація становить комерційну таємницю, а іноді й

«ноу-хау». Відповідно до чинного законодавства України підприємство має право тримати таку інформацію в секреті. Перелік її визначає керівник підприємства.

Сучасний підхід до аналізу господарської діяльності підприємства ґрунтується, безсумнівно, на якості інформаційного забезпечення, від якої, в свою чергу, залежить прийняття ефективних управлінських рішень. При визначенні обсягу, структури і якості інформаційно-аналітичного забезпечення слід орієнтуватись саме на якісні характеристики облікових, планових, нормативно-довідкових, звітно-статистичних та інших видів інформації, оскільки їх традиційне змістове визнання в умовах формування ринкових відносин суттєво змінюється.

3.2. Організація і методика аналізу прибутковості підприємства

Підвищення ефективності господарювання в більшості залежить від обґрунтованості, своєчасності і доцільності прийнятих рішень. Все це може бути досягнутим в процесі аналізу. Однак тільки вірно організована робота по аналітичному дослідженню результатів господарювання може забезпечити її дієвість і ефективність, обґрунтовано вплинути на хід господарських процесів.

Проведення аналізу повинно стати органічною частиною службових обов'язків кожного фахівця, керівника різних рівнів господарювання, обов'язком всіх службовців, що мають відношення до прийняття управлінських рішень. Звідси витікає важливий принцип організації аналізу – обґрунтований розподіл обов'язків по проведенню аналізу господарської діяльності між окремими виконавцями.

Аналітична робота на підприємстві поділяється на наступні організаційні етапи:

1. Виділення суб'єктів і об'єктів аналізу господарської діяльності, вибір організаційних форм їх обстеження і розподілу обов'язків між окремими дослідниками.
2. Планування аналітичної роботи.
3. Інформаційне та методичне забезпечення аналізу господарської діяльності.
4. Аналітична обробка даних про хід і результати господарювання.
5. Оформлення результатів аналізу.
6. Контроль за впровадженням в виробництво пропозицій, зроблених за результатами аналізу.

В сукупності вони є комплексом організаційних елементів, здатних забезпечити ефективність аналізу господарської діяльності. Організаційні форми аналізу господарської діяльності підприємства визначаються складом апарату та технічним рівнем керівництва. Діяльністю усіх економічних служб керує заступник директора з економічних питань. Він організовує свою економічну

роботу на підприємстві, в тому числі і по аналізу господарської діяльності. в безпосередній його підлеглих знаходяться планово-економічний відділ, відділ праці та заробітної плати, бухгалтерського обліку. В окремий структурний підрозділ виділено групу економічного аналізу.

Приблизна схема розподілу функцій аналізу господарської діяльності може бути надана наступним чином.

Технічні служби аналізують ритмічність роботи, підвищення якості продукції, запровадження нової техніки, комплексної механізації і автоматизації виробництва, роботу обладнання, використання матеріальних ресурсів, загальний технічний та технологічний рівень виробництва.

Відділ праці та заробітної плати аналізує рівень організації праці, виконання плану заходів по підвищенню його рівня, забезпеченість підприємства трудовими ресурсами по категоріям і професіям, рівень продуктивності праці, використання фонду робочого часу і фонду заробітної плати.

Відділ бухгалтерського обліку та звітності аналізує виконання кошторису витрат на виробництво, собівартість продукції, виконання плану прибутку і його використання, фінансовий стан, платоспроможність підприємства.

Планово-економічний відділ здійснює складання планів аналітичної роботи та контроль за його виконанням, методичне забезпечення аналізу, організує та узагальнює результати аналізу господарської діяльності підприємства і його структурних підрозділів, розробляє заходи по підсумках аналізу.

Позавідомчий аналіз господарської діяльності виконується статистичними, фінансовими органами, податковими адміністраціями, аудиторськими фірмами, банками, інвесторами, науково-дослідницькими інститутами.

Фінансовий та економічний аналіз фінансових результатів здійснюється з метою визначення наступних характеристик підприємства:

- економічна конкурентоздатність;
- ефективність використання фінансових ресурсів та фондів;
- можливість використання зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання.

Економічний аналіз фінансових результатів проводиться шляхом розрахунку показників прибутковості, ефективності використання основних засобів, оборотних активів, трудових ресурсів. Важливим є також розрахунок коефіцієнтів фінансового стану (фінансової стійкості та кредитоспроможності) підприємства, оскільки рух будь-яких ТМЦ, трудових та матеріальних ресурсів супроводжуються надходженням та витрачанням ресурсів. Всі показники мають розраховуватись за встановленою періодичністю та співставлятися для визначення динаміки економічного та фінансового стану підприємства.

В ході проведення аналізу використовуються наступні прийоми:

1. Порівняння, коли розрахункові показники співставляються з відповідними показниками минулого періоду. Для отримання об'єктивної інформації важливо забезпечувати однорідність даних, що порівнюються, з врахуванням інфляційних процесів та календарних термінів.

2. Групування, тобто об'єднання інформаційних матеріалів в аналітичній таблиці, що дозволяє виявити взаємозв'язок різних показників, виділити певні закономірності та тенденції, визначити вплив найбільш суттєвих факторів.

3. У випадку, якщо існує потреба розрахувати вплив певних факторів на зміну комплексного показника, використовують факторні моделі.

Основними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності є оцінка динаміки показників прибутку, ґрунтовності утворення та розподілу їх фактичної величини; виявлення та вимірювання дії різних факторів на прибуток; оцінка можливих резервів подальшого росту прибутку на основі оптимізації обсягів виробництва та витрат.

Велика кількість показників, що характеризують фінансові результати діяльності підприємства, створює методичні ускладнення їх системного розгляду. Різниця у призначенні показників ускладнює вибір з них кожним учасником товарного обміну тих з них, що в найбільшій мірі задовольняють його потреби в інформації про реальний стан даного підприємства.

Обов'язковими елементами фінансового аналізу діяльності підприємства є дослідження динаміки та структури фінансових результатів його діяльності.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства дозволяє дати оцінку темпів зростання прибутку як в цілому по підприємству за певний період, так і за кожною його складовою; вивчити вплив суб'єктивних і об'єктивних факторів на зміну прибутку та визначити рівень їх впливу; виявити резерви збільшення прибутку.

Для аналізу і оцінки рівня та динаміки фінансових результатів об'єкту дослідження використаємо інформацію таблиці (Додаток Н).

Дані таблиці показують, що у звітному році підприємством отримано 125,0 тис. грн чистого прибутку, це на 1279,0 тис грн. більше ніж у 2016 році, при збільшенні виручки на 1199,9 тис. грн.

Позитивним в роботі товариства є стійка тенденція до збільшення чистого доходів (виручки) протягом трьох останніх років

Розрахунки засвідчують, що протягом трьох років доходи підприємства сформовані в основному за рахунок доходів, отриманих у результаті операційної діяльності. Основну частку в їх загальній сумі займає чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (у 2018 році 100,0%), і порівняно з 2016 роком він збільшився на 89,21 %.

У загальній сумі витрат підприємства найбільшу питому вагу (92,98 %) займає собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Необхідно відмітити, що позитивним в роботі підприємства є те, що темпи збільшення виручки від реалізації – вищі ніж темпи збільшення витрат.

Структура Звіту про фінансові результати в порівнянні з 2016 роком майже не змінилася, що свідчить про дотримання підприємством минулорічної стратегії.

Зроблені висновки свідчать про підвищення ефективності роботи управлінського апарату підприємства в звітному році.

Якісну оцінку діяльності надає рентабельність. Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, доходність різних напрямків діяльності, окупність витрат і т. д. Вони більш повно, ніж прибуток, характеризують кінцеві результати господарювання, адже їх величина показує

співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами, їх використовують для оцінки діяльності підприємства і як інструмент в інвестиційній політиці та ціноутворенні.

Для розрахунку рівня рентабельності підприємства можуть використовувати, як чистий прибуток, так і прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), тобто від основної діяльності. При цьому, визначаючи рентабельність операційної діяльності, буде враховуватися фінансовий результат звичайної діяльності до оподаткування, а при визначення фінансової діяльності – чистий прибуток.

Оцінка прибутковості (рентабельності) діяльності підприємства проводиться за допомогою багатьох показників, розрахунок яких представлено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

**Показники рентабельності ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство
«Перлина» за 2016-2018 рр.**

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+, -) 2018 року від:	
				2016 року	2017 року
1	2	3	4	5	6
1. Середній розмір майна	5629,0	6117,2	6617,8	988,8	500,6
2. Середній розмір власного капіталу	5033,0	4453,9	4514,3	-518,7	60,4
3. Середній розмір власного оборотного капіталу	-295,5	-942,5	-940,3	-644,8	2,3
4. Середній розмір перманентного капіталу	5033,0	4453,9	4514,3	-518,7	60,4
5. Середній розмір авансованого капіталу	5032,5	4453,9	4514,3	-518,2	60,4
7. Середній розмір основних засобів	11130,0	11353,9	11579,5	449,5	225,6
8. Вартість виробничих ресурсів	11130,0	11353,9	11579,5	449,5	225,6
9. Виручка від реалізації	1345,0	2262,6	2544,9	1199,9	282,3
10. Витрати	2499,0	2267,3	2419,9	-79,1	152,6
11. Прибуток (збиток) до оподаткування	-1154,0	-3,1	152,4	1306,4	155,5
12. Чистий прибуток (збиток)	-1154,0	-3,1	125,0	1279,0	128,1
13. Рентабельність (збитковість), %					
13.1. Продажу	-85,80	-0,14	5,99	91,79	6,13
13.2. Основних засобів	-10,37	-0,03	1,32	11,68	1,34

Продовження табл. 3.3

1	2	3	4	5	6
13.3. Виробничих ресурсів	-10,37	-0,03	1,32	11,68	1,34
13.4. Витрат	-46,18	-0,14	6,30	52,48	6,43
13.5. Активів	-20,50	-0,05	1,89	22,39	1,94
13.6. Власного капіталу	-22,93	-0,07	2,77	25,70	2,84
13.7. Власного оборотного капіталу	390,52	0,33	-13,29	-403,82	-13,62
13.8. Перманентного капіталу	-22,93	-0,07	2,77	25,70	2,84
13.9. Авансованого капіталу	-22,93	-0,07	2,77	25,70	2,84

Аналіз показників рентабельності свідчить, що на 100 грн виручки від реалізації у 2018 р. припадає 5,99 грн. збитку.

На кожні 100 грн первісної вартості основних засобів в 2018 р. припадає 1,34 грн. прибутку. В порівнянні з 2016 р. показник збільшився на 11,68 грн, а проти 2017р. – на 1,34 грн.

Рентабельність виробничих ресурсів у 2018р. також збільшилась проти показника 2016 р. на 1,34 в.п.

Аналогічно можемо відзначити збільшення рентабельності всіх показників у 2018 році в порівнянні із збитковістю у 2016 і 2017 роках і позитивну тенденцію до збільшення рентабельності і зниження збитковості протягом періоду, що аналізувався.

Отже, аналіз показників рентабельності діяльності ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» свідчить про підвищення ефективності діяльності підприємства.

Одним з методів дослідження прибутку є факторний аналіз прибутку. Цей метод дозволяє розрахувати в числовому вираженні вплив різних факторів (зміна обсягів діяльності, зміна суми витрат і т.д.) на прибуток підприємства, що в свою чергу дає можливість розробити рекомендації щодо підвищення прибутковості підприємства.

Факторний аналіз — це методика комплексного системного вивчення і виміру впливу факторів на величину результативних показників.

Узагальнюючи, можна зазначити, що управління доходами і витратами на підприємстві здійснюється недостатньо ефективно.

Тож резервами підвищення ефективності діяльності підприємства, на нашу думку, є наступні заходи:

- налагодження системи управління витратами і контролю за ними;
- планування витрат і доходів підприємства, що дасть змогу коригувати поточну діяльність задля досягнення запланованої мети;
- приділяти більше уваги фінансовій і інвестиційній діяльності підприємства;
- привести асортимент продукції що реалізується у відповідність з попитом на ринку.

3.3. Використання результатів аналізу в процесі управління прибутком підприємства

Управлінський персонал має володіти знаннями у сфері бухгалтерського обліку та аналізу, оскільки правильна інтерпретація показників фінансової звітності та аналітичних показників, розрахованих на основі облікових даних, надають можливість управлінському персоналу діагностувати проблеми, наявні в діяльності підприємства, сфери діяльності, які вимагають додаткового фінансування для розвитку, перегляду напрямків розподілу прибутку як внутрішнього джерела фінансування, що є важливим фактором розвитку в умовах невизначеності та ризику. Відповідно результати економічного аналізу операцій з формування та розподілу прибутку є основним інформаційним джерелом для розробки та прийняття управлінських рішень. На основі отриманої інформації з внутрішніх джерел, а також аналізу зовнішніх загроз та можливостей, управлінський персонал може прийняти до розгляду різні варіанти управлінських рішень, з урахуванням стратегічного управління діяльністю підприємства в сучасних умовах ризику та невизначеності (рис. 3.2).

Варіанти управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання прибутку, інформаційною базою для яких є показники економічного аналізу мають безпосередній вплив на вибір стратегії діяльності підприємства як за рівнем ієрархії, так і залежно від рівня невизначеності.

За сучасних умов господарювання головною стратегічною метою діяльності більшості підприємств є – збільшення обсягу прибутку та нарощення вартості підприємства, підвищення ефективності бізнесу. Реалізація обраної стратегії ускладнюється у зв'язку з недостатньою розробленістю методологічних засад бухгалтерського обліку й аналізу впливу ризиків на фінансові результати діяльності, що дозволяє задовольнити інформаційні запити системи управління та інших зацікавлених користувачів облікової інформації.

Відповідно більшість керівників різних рівнів управління для прийняття рішень на основі аналізу прибутку орієнтуються на інформацію за даними ретроспективного аналізу, довгострокова перспектива при цьому не розглядається, що можна пояснити складністю побудови прогнозів щодо діяльності підприємства в умовах невизначеності за застосування традиційних методів економічного аналізу.

Недооцінювання фактору невизначеності, на думку К. Бойченко [8, с. 69], може призвести до вибору стратегії, яка не створює необхідних передумов для захисту від загроз з боку конкурентів і використання тих унікальних можливостей, які використовуються в ситуації високого рівня невизначеності. Враховуючи необхідність прийняття рішень і визначення стратегічних напрямків розвитку з урахуванням перспективних планів, сильних та слабких сторін діяльності суб'єкта господарювання, вважаємо за необхідне використання в процесі управління результатів стратегічного аналізу операцій з формування та розподілу прибутку.

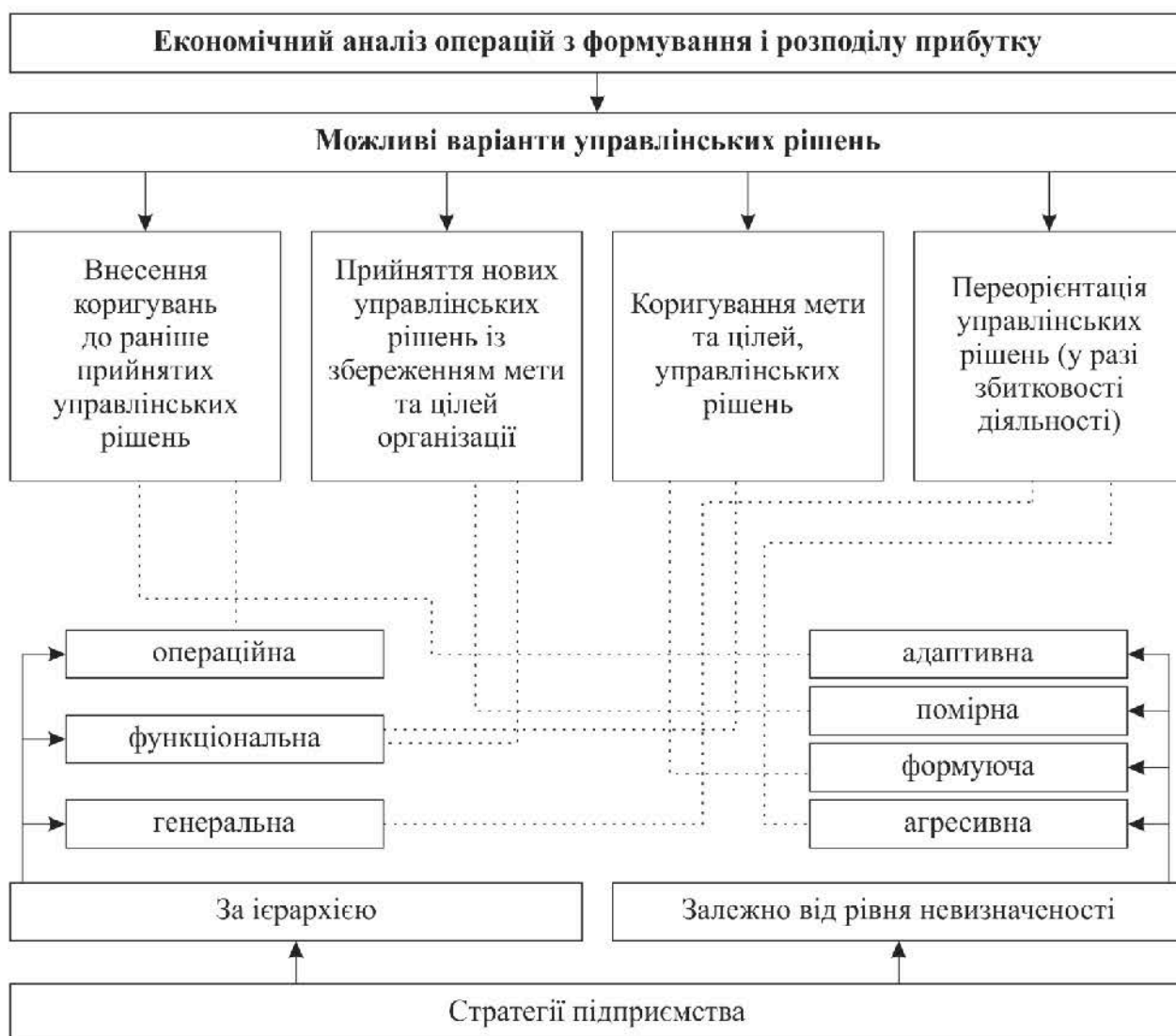

Рис. 3.2. Варіанти управлінських рішень на основі результатів аналізу операцій з формування та розподілу прибутку [71]

Дослідження середовища діяльності підприємства надає можливості для застосування сучасних видів аналізу, зокрема методу стратегічного аналізу SWOT-аналізу. На підставі ідентифікації можливостей, загроз, сильних та слабких сторін діяльності підприємства, виходячи із внутрішніх та зовнішніх чинників впливу, побудовано матрицю SWOT-аналізу, яка представлена в таблиці 3.4.

Запропонований перелік сильних і слабких сторін, а також загроз і можливостей для підприємства, які можуть виникати в системі управління прибутком, дозволяє розробити варіанти управлінських рішень залежно від

особливостей зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування підприємства.

Зокрема, застосовуючи запропоновану модель SWOT- аналізу прибутку, увага управлінського персоналу повинна концентруватися на аналізі полів, що утворюються на перетині розділів матриці, які визначають напрямки дії управлінського персоналу відносно прибутку.

Враховуючи зв'язки факторів полів матриці SWOT-аналізу прибутку, можна виділити такі варіанти прийняття управлінських рішень:

1. У відношенні пар факторів з поля «СМ» управлінському персоналу необхідно орієнтуватися на сильні сторони діяльності підприємства. Якщо за показниками прибутковості підприємство перебуває в полі «СМ», слід відзначити позитивні показники прибутку та ефективну систему управління такого підприємства. На основі економічного аналізу показників фінансових результатів необхідно здійснювати внесення коригувань до раніше прийнятих управлінських рішень з метою підвищення прибутковості, розширення діяльності.

Таблиця 3.4

Матриця SWOT-аналізу прибутку

Можливості та загрози	Можливості	Загрози
	- залучення зовнішніх джерел фінансування; - високі позиції в соціальних рейтингах; - підвищення показників ефективності використання трудових ресурсів, основних засобів; - збільшення попиту на продукцію; - стабільність економіко-політичної ситуації; - вихід на нові ринки; - ефективна система нормативного регулювання; - об'єднання бізнесу	- інформаційна обмеженість звітних даних; - зростання рівня ризику; - високі темпи інфляції; - падіння курсу національної валюти; - зміни в потребах споживачів; - жорсткий фіскальний характер податкової системи; - негативні демографічні зміни та екологічна ситуація; - наявність конкурентів
Сильні (слабкі) сторони		
1	2	3
СИЛЬНІ СТОРОНИ - позитивні тенденції фінансових результатів в динаміці;	Поле «СМ»	Поле «СЗ»

Продовження табл. 3.4

1	2	3
- зменшення собівартості в результаті ефекту масштабу; - основна частка в структурі фінансового результату належить прибутку від звичайної діяльності; - показники ефективності діяльності мають позитивні значення; - абсолютний (або нормальний) тип фінансової стійкості; - наявність грошового забезпечення прибутку; - здійснення розподілу прибутку за напрямками капіталізації та споживання; - прибуток відповідає критеріям якісного; - інформація про результати діяльності є повною та достовірною; - ефективна система управління підприємством.	Поле «СМ»	Поле «СЗ»
СЛАБКІ СТОРОНИ - негативні тенденції показників в динаміці; - негативні значення показників ефективності; - нестійкий (або кризовий) фінансовий стан; - відсутність грошового еквіваленту фактично отриманого прибутку; - розподіл прибутку(в т.ч. відповідно до чинного законодавства) не здійснюється.	Поле «СЛМ»	Поле «СЛЗ»

У разі встановлення зв'язків пари «сильні сторони» та «можливості» можна стверджувати про доцільність обраної підприємством генеральної стратегії та достатньо прогнозоване майбутнє підприємства (адаптивна стратегія). Управлінські рішення можуть мати спрямування на внесення змін до операційної стратегії та прийняття оперативних та тактичних управлінських рішень.

2. Для пар факторів, які перебувають в межах поля «СЛМ», необхідно здійснювати прийняття нових управлінських рішень зі збереженням цілей та стратегії діяльності підприємства, оскільки за наявних можливостей діяльність є збитковою. Необхідно переглянути політику управління прибутком, зокрема в питаннях визначення напрямків розподілу, здійснювати пошук шляхів підвищення прибутковості. За результатами прийняття управлінських рішень

може бути розроблена нова функціональна стратегія з метою підвищення прибутковості певного виду діяльності.

3. Для пар, які перебувають у полі «СЗ», прийняття управлінських рішень за результатами аналізу прибутку буде спрямовано на коригування цілей та стратегії діяльності підприємства, оскільки наявність зовнішніх загроз свідчить про організацію роботи підприємства в умовах невизначеності та ризику. У такому випадку для підприємства мають бути сформовані альтеративні варіанти подальшої діяльності, тому вважаємо за доцільне для таких підприємств обирати формуючу стратегію (залежно від рівня невизначеності), яка спрямована на створення нових можливостей для організації роботи підприємства.

4. Для управлінського персоналу підприємств, на основі аналізу прибутковості яких встановлено наявність пар, які перебувають у полі «СЛЗ», необхідним є прийняття рішень щодо переорієнтації діяльності підприємства, зміни підходів до побудови системи управління, вибору нових методів управління. Такі підприємства працюють в умовах високого ризику на невизначеності, не мають варіантів розвитку для своєї діяльності на перспективу.

У такій ситуації підприємствам необхідно позбутися слабких сторін діяльності шляхом пошуку нових видів та напрямків діяльності, які мають бути прибутковими, зміни підходів до системи управління, зокрема в питаннях розподілу прибутку для забезпечення фінансування підприємства за рахунок власних джерел. Відповідно для таких підприємств необхідною умовою підвищення ефективності господарювання є внесення змін до генеральної стратегії діяльності підприємства.

Установлено, що використання результатів аналізу операцій з формування і розподілу прибутку в системі управління призводить до існування декількох варіантів управлінських рішень, які пов'язані зі стратегією діяльності підприємства та впливом умов невизначеності та ризику.

Проведеним аналітичним дослідженням визначено, що на основі результатів економічного аналізу прибутку (фінансових результатів) можуть

бути прийняті управлінські рішення, які пов'язані не лише з внесенням коригувань до системи управління прибутком, але й короткостроковим та довгостроковим плануванням, та мають вплив на стратегію підприємства. Через побудову класичної матриці SWOT – аналізу встановлено сильні та слабкі сторони, загрози та можливості, які пов'язані з операціями з формування та розподілу прибутку, та визначено вплив їхнього зв'язку на прийняття управлінських рішень щодо організації роботи підприємства та вибору стратегії його діяльності. Це дасть змогу управлінському персоналу, враховуючи всі аспекти впливу на фінансові результати діяльності, прийняти ефективні управлінські рішення, які будуть мати вплив на підвищення прибутковості діяльності підприємства, збільшення вартості підприємства, забезпечить високі позиції для підприємства в економічних та соціальних рейтингах.

3.4. Напрями підвищення ефективності діяльності підприємства

Ріст і розвиток підприємства тісно пов'язані з розробкою і реалізацією стратегії і тактики управління процесом формування, збільшення і розподілу прибутку,

Зростанню прибутку підприємства сприяє маніпулювання трьома змінними:

1) прискоренням товарооборотності; 2) зменшенням маси витрат; 3) збільшенням норми прибутку шляхом підвищення цін.

Це самі основні змінні. Разом з тим фірми, що успішно функціонують на західному ринку, вважають, що довгострокова прибутковість компаній (фірм) залежить від значно більшого числа факторів (більш 30), що характеризують стан конкурентної ситуації, ситуації на ринку виробника, ринкової ситуації. І тому важливо в процесі розробки стратегічного плану управління прибутком не випустити з уваги і ряд інших важливих факторів (капіталоємність, відносну

якість продукції (торгових послуг), відносну частку підприємства (компанії) на ринку, продуктивність праці).

Між цілями розвитку підприємства і факторами, що їх визначають, існує тісний зв'язок.

Якщо метою є забезпечення потреби в нагромадженнях на виробничий розвиток, тоді найважливішими факторами виступають структура реалізації товарів і послуг, рівень торгових надбавок, ціни реалізації, обсяг, структура й ефективність використання ресурсного потенціалу, розмір прибутку. Якщо ціль – забезпечення стійкого положення підприємства (фірми), то вона досягається на основі забезпечення стійких відносин з постачальниками, банками й іншими контрагентами (кількість проданих товарів, ціна одиниці) і достатнього розміру прибутку.

Якщо метою є задоволення інтересів власника майна, найважливішими факторами, що забезпечують їх досягнення, стають обсяг власних і залучених оборотних коштів і ефективність їх використання, розмір прибутку.

Якщо підприємство як першочергову мету визначає забезпечення соціального споживання і соціального розвитку колективу, то основними факторами, що повинні бути використані для її досягнення, виступають витрати обігу, чисельність і склад використовуваних трудових ресурсів, міри державного регулювання (норми і нормативи відрахувань у різні фонди соціального захисту населення і т.п., мінімальна заробітна плата, мінімальний прожитковий рівень і т.п.), розмір прибутку.

Усі вищезгадані цілі і фактори самі знаходяться в тісному взаємозв'язку і взаємозумовленості.

Важливо, щоб усі заходи, проведені підприємством по зростанню прибутку (при використанні всіх можливостей), сприяли досягненню найважливіших цілей розвитку підприємства (фірми) .

Надзвичайно важливим при цьому є обґрунтування цільового розміру прибутку.

Обґрунтування цільового розміру прибутку підприємства передбачає:

1. Визначення обсягу товарообігу, при якому можливе одержання цільового прибутку.
2. Розробка цінової політики і стратегії.
3. Формування асортиментної політики (визначення оптимальної товарно-групової структури, що відповідає попиту населення і забезпечує досягнення обраної мети.
4. Формування ресурсної політики (товарне забезпечення, трудові, матеріальні і фінансові ресурси).
5. Управління валовими доходами.
6. Використання можливостей ефективного розміщення грошей.
7. Управління витратами обігу
8. Оцінка відповідності можливостей одержання прибутку його цільовій величині.

У практиці роботи підприємства є резерви зростання прибутку. Вони носять характер традиційних (ріст товарообігу, зниження витрат обігу і т.п.). У сучасних же умовах треба використовувати для нарощування прибутку не тільки традиційні шляхи, але і нові, відкриті в ході ринкових перетворень, приватизації. Серед них основними є:

- формування комерційного асортименту з урахуванням прибутковості товарів;
- нова філософія взаємин з контрагентами;
- використання можливостей ризикової діяльності;
- інноваційна політика;
- оптимальні масштаби підприємства;
- використання можливостей мінливої кон'юнктури ринку;
- акціонування;
- вигідне розміщення грошових ресурсів і ін.

Комерційні підприємства щорічно зіштовхуються з необхідністю вибирати товари для реалізації з великої кількості найменувань. При цьому, чим більш різноманітним буде асортимент, тим повніше буде вдоволений попит населення,

тобто покупець зацікавлений у можливості широкого вибору товарів чи послуг. І в той же час необхідно забезпечити вигідність кожної комерційної справи. Це означає, що доцільно забезпечити зважений підхід при виборі постачальників, визначенні оптимальної партії і ціни закупівлі товарів, встановленні обґрунтованої торгової надбавки, витрат засобів на здійснення комерційної діяльності.

Розмір чистого прибутку, що повинне одержати комерційне підприємство при здійсненні комерційної діяльності, можна визначити за формулою

$$\text{ЧП} = [(\text{Ц}_\text{р} - \text{Ц}_\text{з}) \times K \times (100 - \text{ПДВ}) - \text{ИОК} \times (100 - \text{Сп})] / 100 ,$$

де ЧП – чистий прибуток; Ц_р – ціна реалізації; Ц_з – ціна закупівлі; К – кількість закупленого товару; ПДВ – податок на додаткову вартість; ИОК – витрати, пов'язані зі здійсненням комерційної роботи; Сп – середній рівень податків і обов'язкових платежів у відсотках до балансового прибутку.

Вигідна закупівля товарів сама по собі не означає ще високої рентабельності. Тому важливо забезпечити правильну збутову політику. Усі товари умовно поділяються на три групи високого, середнього і низького рівня рентабельності. Раціональне розміщення товарів із врахуванням вищесказаного дозволяє максимізувати прибуток і мінімізувати витрати.

Розмір прибутку комерційного підприємства знаходиться в тісній залежності від частки прибутку в ціні одиниці продукції і швидкості обертання товарів.

Збільшенню прибутку комерційного підприємства сприяє ріст продажу товарів, обумовлений ростом числа нових покупців, обсягів закупок постійними клієнтами, зниженням цін і вартості самого процесу реалізації.

У свою чергу така можливість приросту товарообігу залежить від рівня організації торгівлі, ступеня впровадження маркетингу, ефективності управлінських рішень.

Зокрема, нових покупців можна залучити гарною рекламою і пропагандою, високою репутацією і спеціалізацією комерційного підприємства, додатковими торговими послугами, більш низькими цінами (при тій же якості продукції),

легкістю придбання, пропозицією покупцям товарів із врахуванням їхніх купівельних звичок.

На рішення про збільшення покупок постійними клієнтами впливають: демонстрація продукції, рівень реалізації ідей (пов'язаних зі зручностями для покупця, повнотою асортименту тощо), наявність у продажі товарів, що користуються попитом населення, що супроводжують вироби, реклама примусового асортименту, рівень цін.

Збільшення обсягів реалізованої продукції в результаті зниження цін і вартості торгових послуг можливо при реальному зниженні вартості призначеної до реалізації продукції, прискоренні оборотності товарних запасів, підвищенні керованості запасами і закупівлями, ліквідації неходових товарів, широкому впровадженні самообслуговування, підвищенні ефективності використання торгових площ.

Діяльність комерційного підприємства повинна бути спрямована на ріст прибутків як для себе, так і для постачальників товарів. Якщо в одного чи іншого підприємства є дві-три пропозиції на продаж чи купівлю товарів по однаковій ціні, як правило, вибирається пропозиція того підприємства, з яким установлені тісні контакти господарського співробітництва, що у минулому не один раз здійснювало допомогу у вирішенні виникаючих проблем у процесі виробництва, постачання і реалізації продукції.

Таким чином, більш ефективно працювати із врахуванням всіх факторів, що впливають на прибуток дозволить впровадження автоматизованої інформаційної системи управління підприємством на базі програмного продукту «Галактика» або конфігурації «Управлінський облік» для «1С: Підприємство 8».

Актуальним питанням сьогодення для підприємств України є оптимізація структури капіталу. Це таке співвідношення між власним і позиковим капіталом, при якому забезпечується найефективніша пропорційність між доходністю та фінансовою стійкістю підприємства.

Не існує єдиного рецепта раціонального співвідношення власного і позикового капіталу. Однак існує ряд об'єктивних і суб'єктивних факторів,

використання яких дає можливість цілеспрямовано формувати структуру капіталу, яка б забезпечила умови найбільш ефективного його використання підприємством. Серед них можливо виділити:

- галузеві особливості діяльності підприємства, які визначають структуру активів та їх ліквідність;
- рівень ділової активності підприємства (при зменшенні періоду тривалості операційного циклу більше можливостей для використання залученого капіталу);
- стадія життєвого циклу підприємства.

Оцінка продовження діяльності підприємства у майбутньому базується на одній із фундаментальних концепцій діяльності підприємства: «те, що було справедливим для підприємства у минулому, буде справедливим і в майбутньому, якщо не має доказів зворотного». А отже, виявляючи тенденцію минулих років, можна вважати, що вона одержить подальший розвиток до тих пір, доки не знайдуться свідчення, які вказуватимуть на необхідність іншої інтерпретації подій та обставин.

Підприємство, яке перебуває на ранній стадії життєвого циклу і випускає конкурентоспроможну продукцію, може фінансувати свою діяльність переважно позиковим капіталом, на стадії зрілості – більшою мірою власним капіталом.

- кон'юнктура товарного і фінансового ринків. Чим вона стабільніша, тим використання позикового капіталу є безпечнішим. При зворотній ситуації спостерігаємо падіння обсягів реалізації продукції, що зумовлює зменшення залучення позикового капіталу;

- високий рівень дохідності діяльності дає можливість підприємству за рахунок капіталізації одержаного прибутку скоротити використання позикового капіталу.

З урахуванням цих факторів політика структури капіталу зводиться до визначення оптимальної для підприємства пропорції між використанням власного і позикового капіталу. Основними методичними підходами до вирішення завдання оптимізації структури капіталу є:

- управління величиною ефекту фінансового левєриджу;
- формування політики фінансування активів з урахуванням вартості, ризиків та термінів залучення капіталу;
- мінімальної вартості залучення капіталу.

При застосуванні першого методичного підходу слід пам'ятати, що фінансовий левєридж – це використання підприємством позикового капіталу, яке впливає на зміну доходності власного капіталу і дає йому можливість одержати додатковий прибуток на власний капітал. Показник, який відображає рівень додаткового прибутку на власний капітал за різних варіантів структури капіталу, називається ефектом фінансового левєриджу.

На думку І. О. Бланка, фінансовий левєридж – це один із основних механізмів реалізації такого завдання фінансового менеджменту, як максимізація рівня рентабельності при заданому рівні фінансового ризику. Ефектом фінансового левєриджу він називає показник, який відображає рівень додатково генерованого прибутку власним капіталом при різній структурі залучення позикового капіталу [5].

В. В. Ковалев зазначає, що за допомогою левєриджу характеризується взаємозв'язок між прибутком і вартісною оцінкою активів або фондів, які використані для отримання конкретного прибутку. Відносно до економіки він трактується як фактор, незначна зміна якого може привести до суттєвих змін певних результативних показників.

О. С. Стоянова вважає, що ефект фінансового левєриджу – це приріст рентабельності власного капіталу, який отримано завдяки використанню кредиту, незважаючи на платність останнього.

Слід зазначити, що ефект фінансового левєриджу може бути величиною як позитивною, так і від'ємною. Крім того, цей ефект виникає завдяки використанню не лише платного кредиту, але і безоплатних позикових ресурсів (кредиторської заборгованості). І чим вищою є частка останніх у загальній сумі позикових коштів, тим вищим є значення ефекту фінансового левєриджу. Тому

ефект фінансового левериджу – це зміна рентабельності власного капіталу за рахунок використання позикових коштів в обороті підприємства.

Позитивний ефект фінансового левериджу виникає у тих випадках, коли позиковий капітал, який отримано під фіксований відсоток, використовується підприємством у процесі діяльності таким чином, що приносить більш високий прибуток, ніж фінансові витрати, тобто доходність сукупного капіталу вища за середньозважену ціну позикових ресурсів.

Розрахунок ефекту фінансового левериджу можна проводити двома способами:

- в умовах стабільності цін;
- в умовах інфляції.

Будемо вважати період дослідження у періодом умовно стабільних цін, тоді ефект фінансового левериджу буде розраховуватися за формулою:

$$ЕФЛ = (P_{СК} - Ц_{пк}) \times (1 - K_{оп}) \times \frac{ПК}{ВК}; \quad (3.1)$$

де ЕФЛ — ефект фінансового левериджу;

$P_{СК}$ — рентабельність сукупного капіталу, %;

$Ц_{пк}$ — середньозважена ціна позикового капіталу (витрати, пов'язані з позиковим капіталом / середній розмір позикового капіталу) %;

$K_{оп}$ — коефіцієнт оподаткування;

ПК — середній розмір позикового капіталу, тис грн;

ВК — середній розмір позикового капіталу, тис грн.

У наведеній формулі розрахунку ефекту фінансового левериджу виділяють три складові:

- диференціал фінансового левериджу ($P_{СК} - Ц_{пк}$), який характеризує різницю між рентабельністю сукупних активів та середньою ціною позикового капіталу;
- податковий коректор фінансового левериджу ($1 - K_{оп}$) – це рівень прибутку, який залишається у підприємства після сплати податків та свідчить про залежність ефекту фінансового левериджу від рівню оподаткування прибутку;

- плече фінансового важеля – характеризує силу впливу фінансового важеля (ПК / ВК). Цей показник свідчить про фінансову стійкість підприємства та показує, яка величина позикового капіталу припадає на 1 грн власного капіталу.

Розрахунок ефекту фінансового левериджу по аналізованому підприємству представлено в таблиці 3.5.

Розрахунки свідчать, що залучення позикового капіталу дозволяє підприємству «триматися на плаву» та не дає змоги подолати фінансову кризу. Це проявляється в тому, що використовуючи поточні зобов'язання, як основне джерело фінансування своєї діяльності, воно не може забезпечити ефективність господарювання, зниження рентабельності власного капіталу.

Савицька Г. В зазначає, що ефект фінансового левериджу свідчить, на скільки відсотків підвищиться рентабельність власного капіталу за рахунок залучення в оборот підприємства позикових коштів. Ефект фінансового левериджу (в умовах стабільності цін) включає дві складові: різницю між рентабельністю сукупного капіталу після сплати податку $(Р_{ск} - Ц_{пк}) \times (1 - К_{оп})$ та середньозваженою ціною позикового капіталу (ПК / ВК).

Таблиця 3.5

Розрахунок ефекту фінансового левериджу

ПАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» за 2016-2017 роки

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+, -) 2018 року від:	
				2016 року	2017 року
1	2	3	4	5	6
Прибуток до сплати податків і відсотків, тис. грн	-1154	-3,1	152,4	1306,4	155,5
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн	-1154	-3	152	1306,40	155,50
Податок на прибуток, тис. грн	-	-	27	27,40	27,40
Прибуток від звичайної діяльності, тис. грн	-1154	-3	125	1279,00	128,10
Коефіцієнт оподаткування	0,00	0,00	0,22	0,22	0,22
Середній розмір капіталу, тис. грн	5629	6117,2	6617,8	988,8	500,6
У тому числі:					
- власного капіталу	5033,0	4453,9	4514,3	-518,7	60,4
- позикового капіталу	596,0	1663,3	2103,5	1507,5	440,2

Продовження табл. 3.5

1	2	3	4	5	6
Плече фінансового важеля (коефіцієнт заборгованості)	0,1184	0,3734	0,4660	0,3475	0,0925
Рентабельність власного капіталу, %	-22,93	-0,07	2,77	25,70	2,84
Рентабельність сукупного капіталу, %	-20,50	-0,05	1,89	22,39	1,94
Ефект фінансового левериджу, %:- в умовах стабільності цін	-2,428	-0,019	0,687	3,115	0,706

Позитивний ефект фінансового левериджу виникає тоді, коли $(P_{ск} - Ц_{пк}) \times (1 - K_{оп}) > 0$. За таких умов підприємству вигідно збільшувати плече фінансового важеля. Якщо $(P_{ск} - Ц_{пк}) \times (1 - K_{оп}) < 0$, то ефект фінансового левериджу має від'ємне значення, в результаті чого відбувається «проїдання» власного капіталу підприємства. Наслідки цього явища можуть бути руйнівними.

За розрахунками таблиці 3.8 відмічаємо, що аналізоване підприємство лише протягом останнього року має позитивне значення ефекту фінансового левериджу.

Висновки за розділом 3

Провівши аналіз навчально-методичної літератури у частині питання аналітичної оцінки фінансових результатів виявили, що зазвичай учені аналіз цього об'єкта дослідження здійснюють за такими напрямками:

- оцінка рівня, динаміки й структури фінансових результатів та показників, що їх формують, тобто доходів і витрат;
- аналіз фінансового результату від операційної діяльності як основної діяльності підприємства;
- визначення впливу основних факторів на формування фінансового результату суб'єкта господарювання;
- аналіз показників рентабельності.

Результати аналізу динаміки і структури фінансових результатів показують, що у звітному році підприємством отримано 125,0 тис. грн чистого прибутку, це на

1279,0 тис грн. більше ніж у 2016 році, при збільшенні виручки на 1199,9 тис. грн.

Позитивним в роботі товариства є стійка тенденція до збільшення чистого доходів (виручки) протягом трьох останніх років

Розрахунки засвідчують, що протягом трьох років доходи підприємства сформовані в основному за рахунок доходів, отриманих у результаті операційної діяльності. Основну частку в їх загальній сумі займає чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (у 2018 році 100,0%), і порівняно з 2016 роком він збільшився на 89,21 %.

У загальній сумі витрат підприємства найбільшу питому вагу (92,98 %) займає собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Необхідно відмітити, що позитивним в роботі підприємства є те, що темпи збільшення виручки від реалізації – вищі ніж темпи збільшення витрат.

Структура Звіту про фінансові результати в порівнянні з 2016 роком майже не змінилася, що свідчить про дотримання підприємством минулорічної стратегії.

Аналіз показників рентабельності свідчить, що на 100 грн виручки від реалізації у 2018 р. припадає 5,99 грн. збитку.

На кожні 100 грн первісної вартості основних засобів в 2018 р. припадає 1,34 грн. прибутку. В порівнянні з 2016 р. показник збільшився на 11,68 грн, а проти 2017р. – на 1,34 грн.

Рентабельність виробничих ресурсів у 2018р. також збільшилась проти показника 2016 р. на 1,34 в.п.

Аналогічно можемо відзначити збільшення рентабельності всіх показників у 2018 році в порівнянні із збитковістю у 2016 і 2017 роках і позитивну тенденцію до збільшення рентабельності і зниження збитковості протягом періоду, що аналізувався.

Отже, аналіз показників рентабельності діяльності ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» свідчить про підвищення ефективності діяльності підприємства.

Тож резервами підвищення ефективності діяльності підприємства, на нашу думку, є наступні заходи:

- налагодження системи управління витратами і контролю за ними;
- планування витрат і доходів підприємства, що дасть змогу коригувати поточну діяльність задля досягнення запланованої мети;
- приділяти більше уваги фінансовій і інвестиційній діяльності підприємства;
- привести асортимент продукції що реалізується у відповідність з попитом на ринку.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження нами зроблені наступні висновки.

В історії економічної науки існували різноманітні підходи до трактування економічного змісту фінансових результатів.

Аналіз трактувань поняття «фінансовий результат» показує, що з розвитком економічних відносин змінювалося і тлумачення поняття «фінансові результати» в різних економічних школах. Спостерігається чіткий перехід від трактування поняття «фінансові результати» як прибутку, який є джерелом багатства, до трактування фінансових результатів з точки зору додаткової вартості, яка створюється працею найманих працівників.

Фінансовий результат роботи підприємства як одна з основних категорій економіки може виступати у двох формах – прибуток або збиток.

На підставі проведеного аналізу поняття «фінансові результати» в нормативній та економічній літературі нами встановлено, що фінансові результати – приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період.

Таким чином, можна стверджувати, що фінансовий результат є досить складною та багатовимірною категорією. Фінансовий результат у формі прибутку виступає головною метою діяльності підприємства на ринку та одним з ключових показників, який визначає ефективність його діяльності. Інформація про фінансовий результат відображається у фінансових звітах підприємства та є загальнодоступною інформацією для визначення рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства та є головним джерелом інформації для потенційних партнерів.

З метою покращення та підвищення ефективності обліку фінансових результатів доцільним вважаємо:

- закріпити на законодавчому рівні сутність такого поняття, як «фінансові результати», уточнити перелік показників, які характеризують фінансові результати підприємства.

- розширити перелік класифікаційних ознаки, які дозволять в майбутньому

розробити систему та механізми управління окремими складовими фінансових результатів з метою управління рівнем фінансових результатів у довгостроковій та короткостроковій перспективі.

При необхідній деталізації інформація системи бухгалтерського обліку здатна забезпечити інформаційну підтримку управлінських рішень щодо управління прибутком на етапах планування, контролю, забезпечити обліковий процес.

Тож завданнями системи бухгалтерського обліку підприємства є:

- надання інформації для планування прибутку (дані про обсяги реалізації за минулі періоди, чисельність працівників і їх посадові оклади);
- забезпечення управлінського апарату підприємства інформацією поточного обліку для оцінки виконання оперативних і стратегічних планів, контролю роботи окремих структурних підрозділів.

Суб'єктом дослідження при виконанні дипломної роботи обрано Приватне акціонерне товариство «Торгово-виробниче підприємство «Перлина».

Протягом аналізованого періоду простежується тенденція до підвищення реалізації послуг на підприємстві, про що свідчить динаміка чистого доходу від реалізації. За останні два роки вартісний обсяг реалізації збільшився на 1199,9 тис. грн. (або майже в 2 рази) порівняно з 2016 роком. Підвищення вартості реалізованих послуг у 2018 році відносно 2017 р. становило 282,3 тис. грн. (або 12,5%)

В ході проведеного аналізу нами було виявлено, що підприємство є достатньо фінансово стійким. Про це свідчить динаміка більшості з наведених вище показників.

Аналіз показників платоспроможності підприємства (таблиця 1.6) вказує, що суб'єкт дослідження є не достатньо платоспроможним в короткостроковій перспективі

Загалом роботу підприємства протягом 2016-2018 років важко оцінити однозначно позитивно, хоча результатом його діяльності у 2018 р був прибуток у сумі 125 тис. грн.

Організація бухгалтерського обліку – це сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення рівня її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу.

Організаційні питання обліку доходів, витрат і фінансових результатів на підприємстві регламентуються розпорядчим документом щодо облікової політики.

Для узагальнення інформації про доходи призначено рахунки класу 7 «Доходи і результати діяльності». Рахунки цього класу є тимчасовими і використовуються для накопичення інформації про доходи за звітний період, по закінченню якого сальдо цих рахунків переноситься на рахунок 79 «Фінансові результати». Тимчасові рахунки розпочинають звітний період із нульового сальдо, інформація в них дає можливість скласти фінансову звітність.

Узагальнення інформації про витрати підприємства здійснюється на рахунках класу 9 «Витрати діяльності». Вони активні, за дебетом, на підставі бухгалтерських довідок, розрахунків відображаються витрати, а за кредитом – списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати», яке оформляється довідкою бухгалтерії.

Облік фінансових результатів здійснюється на фінансово-результативному рахунку 79 «Фінансові результати», на якому збираються всі затрати, доходи (прибутки і збитки) підприємства, які групуються в аналітичному обліку за характером прибутків і збитків. Якщо рахунок 79 «Фінансові результати» є номінальним і на кінець звітного періоду закривається (сальдо немає), то рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)» є пасивним і його сальдо відображається в балансі. На рахунку 79 «Фінансові результати» обліковуються на окремих субрахунках результати основної діяльності, фінансових операцій, іншої звичайної діяльності.

На ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» використовується типова кореспонденція рахунків з обліку доходів, витрат і фінансових результатів.

Для ефективного управління доходами, витратами і фінансовими результатами, необхідно мати детальну інформацію про них. Для цього вважаємо за доцільне використання методу аналітичних рахунків та використати таке поняття, як „метод управлінських рахунків”. Застосування „методу управлінських рахунків” сприяє створенню єдиного інформаційно – аналітичного простору підприємства.

Ефективність та результативність здійснення господарської діяльності, прийняття управлінських рішень керівництвом підприємства залежить від управління показниками фінансової системи, зокрема, прибутком підприємства. Досліджено організаційно-інформаційну модель управління прибутком, характерними особливостями якої є: об’єкт управління – результативний показник; визначення основних підрозділів з управління прибутком, їх повноважень та обов’язків; інформаційна база про результати діяльності (показники фінансового та управлінського обліку). Таким чином, досягнення ефективності управління прибутком в сучасних умовах господарювання вимагає відповідально ставитись до процесу організації управління та формування інформаційної бази про узагальнюючий показник діяльності – прибуток, що є необхідним для оперативного управління підприємством і прийняття управлінських рішень загалом.

За результатами дослідження нами виділено такі основні напрями удосконалення обліку і звітності про фінансові результати:

1. Формування вираженої облікової політики підприємства з урахуванням впливу її положень на формування фінансових результатів. Нами виділено принципи оцінки статей звітності та методи обліку щодо окремих статей звітності, які можуть впливати на величину фінансового результату підприємства і розглянути основні з них.

2. Автоматизація обліку фінансових результатів із застосуванням управлінських інформаційних систем. До класу управлінських систем належать

функціонально повні системи організаційного управління з елементами бухгалтерського обліку, планування, діловодства, а також модулями прийняття рішень та деякими іншими. Бухгалтерська складова програми в даному випадку не є головною. Більш важливим є взаємозв'язок всіх складових системи, можливість ефективного управління підприємством, допомога в рішення головної задачі бізнесу – отримання прибутку.

3. Використання методів управлінського обліку для підвищення якості інформації про фінансові результати, що використовується в процесі управління підприємством. Тому ми вважаємо за доцільне рекомендувати керівництву ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» звернутися до програмістів з метою включення запропонованого звіту про фінансові результати з використанням показника маржинального доходу до програми, що застосовується на підприємстві – «1С: Підприємство версії 8.3», для економії часу співробітників бухгалтерської служби. Оскільки комп'ютерні технології на сьогоднішній момент служать для автоматизації складання різного роду графіків, діаграм, таблиць, то це дозволить своєчасно відстежувати позитивні та негативні зміни показників звітності підприємства, зокрема показники маржинального доходу і чистого прибутку.

Провівши аналіз навчально-методичної літератури у частині питання аналітичної оцінки фінансових результатів виявили, що зазвичай учені аналіз цього об'єкта дослідження здійснюють за такими напрямками:

- оцінка рівня, динаміки й структури фінансових результатів та показників, що їх формують, тобто доходів і витрат;
- аналіз фінансового результату від операційної діяльності як основної діяльності підприємства;
- визначення впливу основних факторів на формування фінансового результату суб'єкта господарювання;
- аналіз показників рентабельності.

Результати аналізу динаміки і структури фінансових результатів показують, що у звітному році підприємством отримано 125,0 тис. грн чистого

прибутку, це на 1279,0 тис грн. більше ніж у 2016 році, при збільшенні виручки на 1199,9 тис. грн.

Позитивним в роботі товариства є стійка тенденція до збільшення чистого доходів (виручки) протягом трьох останніх років

Розрахунки засвідчують, що протягом трьох років доходи підприємства сформовані в основному за рахунок доходів, отриманих у результаті операційної діяльності. Основну частку в їх загальній сумі займає чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (у 2018 році 100,0%), і порівняно з 2016 роком він збільшився на 89,21 %.

У загальній сумі витрат підприємства найбільшу питому вагу (92,98 %) займає собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Необхідно відмітити, що позитивним в роботі підприємства є те, що темпи збільшення виручки від реалізації – вищі ніж темпи збільшення витрат.

Структура Звіту про фінансові результати в порівнянні з 2016 роком майже не змінилася, що свідчить про дотримання підприємством минулорічної стратегії.

Аналіз показників рентабельності свідчить, що на 100 грн виручки від реалізації у 2018 р. припадає 5,99 грн. збитку.

На кожні 100 грн первісної вартості основних засобів в 2018 р. припадає 1,34 грн. прибутку. В порівнянні з 2016 р. показник збільшився на 11,68 грн, а проти 2017р. – на 1,34 грн.

Рентабельність виробничих ресурсів у 2018р. також збільшилась проти показника 2016 р. на 1,34 в.п.

Аналогічно можемо відзначити збільшення рентабельності всіх показників у 2018 році в порівнянні із збитковістю у 2016 і 2017 роках і позитивну тенденцію до збільшення рентабельності і зниження збитковості протягом періоду, що аналізувався.

Отже, аналіз показників рентабельності діяльності ПрАТ «Торгово-виробниче підприємство «Перлина» свідчить про підвищення ефективності діяльності підприємства.

Тож резервами підвищення ефективності діяльності підприємства, на нашу думку, є наступні заходи:

- налагодження системи управління витратами і контролю за ними;
- планування витрат і доходів підприємства, що дасть змогу коригувати поточну діяльність задля досягнення запланованої мети;
- приділяти більше уваги фінансовій і інвестиційній діяльності підприємства;
- привести асортимент продукції що реалізується у відповідність з попитом на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова О. С. Автоматизація управління поточними витратами підприємства / О. С. Аксьонова, А. О. Недряно // Вісник Донецького державного університету економіки і торгівлі : темат. зб. наук. пр. – Донецьк, 2001. – № 4. – С. 210-215.
2. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств : теорія, методика, аналіз: монографія / В.Г. Андрійчук. – Вид. 2-ге, без змін. – К. : КНЕУ. – 2005. – 292 с.
3. Ануфриев В. Е. Учет формирования финансового результата и распределения прибыли организации [Электронный ресурс] / В. Е. Ануфриев. – Режим доступа : <http://www.lawmix.ru/bux/140627>
4. Арич М. І. Концептуальні підходи до визначення фінансово-економічних результатів підприємства [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.Ua/jspui/bitstream/123456789/8848/1/11.pdf>.
5. Архипова Н.И. Организационное управление / Н.И. Архипова, В.В. Кульба, С.А. Косяченко. – М.: ПРИОР, 1998. – 445 с.
6. Атлас З. В. Эффективность производства и рентабельность предприятий / З. В. Атлас, В. Я. Ионов. – М. : Мысль, 1977. – 196 с.
7. Бабо А. Прибыль Пер.с фр. / А. Бабо / Общ.ред и коммент. В.И. Кузнецова. – М.: А/О Изд.группа «Прогресс», «Универс», 1993. – 176 с.
8. Бланк И. А. Управление прибылью [Текст] – 3-те вид., перероб. і доповнене / И. А. Бланк. – К.: «Ника – Центр», 2007. – 768 с.
9. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Ольга, Ника-центр, 2004. – 656с.
10. Бойченко К. Стратегічний розвиток харчових підприємств Київського регіону в умовах невизначеності зовнішнього середовища їх діяльності / К. Бойченко // Економіст. – 2012. – № 1. – С. 69-71.
11. Борисов А. Б. Большой экономический словарь / А. Б. Борисов. – М. : Книжный мир, 2001. – 895 с.
12. Брагинский С. В. Политическая экономия: дискуссионные проблемы, пути обновления / С. В. Брагинский, Я. А. Певзнер. – М. : Мысль,

1991. – 300 с.

13. Бурлака С.М. Особливості визначення фінансових результатів діяльності підприємств / Бурлака С.М., Шушлякова О.В., 2013

14. Бутинець Т.А. Внутрішній контроль: елементи організації системи / Т.А. Бутинець. – Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2008 – № 1 (43). – С. 28

15. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік / Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Чижевська, С. Л. Береза. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 672 с.

16. Бутинець Ф. Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку : [підручник] / [Бутинець Ф. Ф., Івахненко С. В., Давидюк Т. В., Шахрайчук Т. В.]. – Житомир : Рута, 2002. – 544 с.

17. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський словник. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2001. – 224 с.

18. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: [підруч. для студ. спец. «Облік і аудит» вищ. навч. закл.] / [Ф.Ф. Бутинець, А.М. Герасимович, Н.М. Малюта та ін.]. – [7-ме вид.]. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 832 с.

19. Висока О.Є. Проблеми класифікації фінансових результатів / Висока О.Є. // Економічні наукові інтернет-конференції, 2010

20. Васильєв С.В. Словник економічних термінів / С.В. Васильєв, Н.В. Бондарчук, А.П. Макаренко та ін. – Дніпропетровськ : ДДАУ. – 192 с.

21. Верига Ю.А. Бухгалтерський облік: Нормативно – правові документи: коментар: Навч. посібник / проф. Ю.А. Верига; Г.І. Зима. – К.: ЦУЛ, 2009. – 656 с.

22. Верига Ю.А. Звітність підприємств: Навчальний посібник / За ред. професора Вериги Ю.А. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 656 с.

23. Виговська Н.Г. Господарський контроль в Україні: теорія, методологія, організація: [моногр.] / Н.Г. Виговська. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – 532 с.

24. Виговська Н.Г. Моделювання структур внутрішньогосподарського контролю на акціонерних товариствах (стаття 1) / Н.Г. Виговська // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – № 2 (32). – С. 79-89

25. Виханский О. С. Менеджмент [Текст] / О. С. Виханский, А. И. Наумов. – М.: Гардарика, 2000. – 528 с.

26. Власова Н.О. Ефективність формування фінансових результатів підприємств роздрібної торгівлі: монографія / Н.О. Власова, І.Ю. Мелушова. – Харків: Харківський державний університет харчування і торгівлі, 2008. – 259 с.
27. Вороніна О. О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства: автореф. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / О.О. Вороніна. – Х., 2009. – 25 с.
28. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: практ. посіб. / С.Ф.Голов, В.М.Костюченко. – К.: Лібра, 2004. – 890 с.
29. Грабовецький Б. Є. Фінансовий аналіз та звітність : навч. посіб. / Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 281 с.
30. Греченко Ю.А. До питання про визначення показників прибутку (на прикладі сільськогосподарських підприємств) / Ю. А. Греченко // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка АПК і природокористування». – 2009. – № 10. – С. 212-220.
31. Гужва В. М. Інформаційні системи і технології на підприємствах : [навчальний посібник] / В. М. Гужва. – К. : КНЕУ, 2001. – 400 с.
32. Давидов Г.М. Аудит: Підручник. – К.: Знання, 2004. – 511 с.
33. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка; в 4 т. Т. 4. / В.И. Даль. – Офрмл. "Диамант". – СПб.: ЗТОО "Диамант", 1996. – 688 с.
34. Данилюк М.О., Савич В.І. Фінансовий менеджмент: Навч . посібник. – К.: ЦНЛ, 2004. – 204 с.
35. Денчук П., Рожелюк В. Організаційно-структурні особливості побудови служби внутрішнього аудиту на підприємстві / П. Денчук, В. Рожелюк // Аудитор України. – 2003. – № 15 (33). – С. 30-32
36. Дрофа А. А. Проблемные аспекты управления прибылью предприятия / А. Дрофа, О. Лютая // Бизнесинформ. — 2010. — №12. — С. 140.
37. Економічна енциклопедія: у 3 т. / гол. ред. Б. Д. Гаврилишин. Т. 2. : К (концентрація капіталу) – П (портфельний аналіз) / відп. ред. С. В. Мочерний. – К. : Академія, 2001. – 848 с
38. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. / [С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Ксенко, С. І. Юрій; ред. С. В. Мочерний]. – Львів : Світ, 2005. –

Т. 2. – 563 с.

39. Жабровець Н.Ю. Основні аспекти організації обліку фінансових результатів / Жабровець Н.Ю., Осадча О.О. // Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування, 2014.

40. Забезпечення конкурентоспроможності і економічного зростання регіонального АПК / За ред. І.І. Червена, Л.А. Євчук, 2005. – 440 с.

41. Завадський Й.С. Менеджмент: Management: у 3 т. Т. 1 / Й.С. Завадський. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2001. – 542 с.

42. Завгородній В. П. Автоматизация бухгалтерского учета, контроля, анализа и аудита : [підручник] / В. П. Завгородній. – К. :А.С.К., 2003. – 768 с.

43. Загородній А. Г. Облік і аудит : термінологічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Г. О. Партин // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ: Сер.: «Економічні науки».- Львів : Центр Європи», 2002. – № 4/2013360. – 671 с.

44. Ивашкевич В. Б. Организация управленческого учета по центрам ответственности и местам формирования затрат / В. Б. Ивашкевич // Бухгалтерский учет. – 2000. – № 5. – С. 56-59.

45. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / К. В. Ізмайлова. – [2-ге вид., переробл. і доповн.]. – К. : МАУП, 2001. -152 с.

46. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 [Електронний ресурс]. Режим доступу:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

47. Каплан Р. С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию [Текст] / Роберт С. Каплан, Дэвид П. Нортон. – М.: «Олимп-бизнес». – 2004. – 344 с.

48. Карпенко О. В. Управлінський облік: організація, методологія, методика викладання: [монографія] / О. В. Карпенко. – Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2005. – 341 с.

49. Карпенко О.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: Опорний конспект лекцій / О.В. Карпенко. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2009. – 61 с.
50. Кельдер Т.Л. Економічний аналіз діяльності підприємства на ЕОМ / Т.Л. Кельдер // Складні системи і процеси. – 2002. – № 1. – С. 67-70.
51. Кизим М.О., Забродський К.М., Зінченко В.А., Копчак Ю.С. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія. – Х.: Видавничий Дім “ІНЖЕК”, 2003. – 144 с.
52. Клейнер Г.П. Предприятие в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность / Г.П. Клейнер. – К.: Экономика, 1997. – 287 с.
53. Клименко О.В. Інформаційні системи і технології в обліку. Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2008. – 320 с.
54. Ковальчук О. В. Удосконалення методики обліку фінансових результатів / О. В. Ковальчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 7. – С. 30-32.
55. Кодацкий В.П. Прибыль / В.П. Кодацкий. – М. : Финансы и статистика, 2002.- 128 с.
56. Колос Б. Управління державою III тисячоліття або стратегія і тактика побудови Української національної держави / Б. Колос. – Л.: Ініціатива, 2004. – 976 с.
57. Кондраков Н. П. Бухгалтерский учет : учеб. пособ. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 640 с.
58. Кондрашова Т. Міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку: порівняльна характеристика / Т. Кондрашова, О. Соболева // Економіка. – К., 2009. - №4. - С. 16-20.
59. Коноплицький В.А. Економічний словник. Тлумачно-термінологічний / В.А. Коноплицький, Г. І. Філіна. – К. : КНТ, 2007. – 580 с.
60. Корінько М.Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, диверсифікація: [моногр.] /М.Д. Корінько. – К.: ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2007. – 429 с.
61. Костенко О.М. Формування прибутку в організаційно-правових формах господарювання / О.М. Костенко // Економіка АПК. – 2008. – № 2. – С. 74-76.
62. Кочетова О.І. Управління фінансовими результатами підприємств

України / Кочетова О.І., Крамаренко І.С. // Тези доповідей учасників І Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції студентів і аспірантів, 2013.

63. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр учб. л-ри, 2008 – 392 с.

64. Крейнина М. Н. Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности акционерных обществ в промышленности, строительстве и торговле / М. Н. Крейнина. – М. : Инфра-М, 2009. – 256 с

65. Кузь В.І. Трактуювання сутності прибутку підприємства: диференціація підходів / В.І. Кузь // Вісник ЖДТУ; Серія: Економічні науки. – 2007. – № 4 (42). – С. 88-98.

66. Кузьмінський А.М. Організація бухгалтерського обліку, контролю та аналізу: [підручник] / А.М. Кузьмінський, В.В. Сопко, В.П. Завгородній / За ред. А.М. Кузьмінського – К.: Вища школа, 1993. – 223 с.

67. Кучер С.В. Еволюція поняття «прибуток» в загальній історії економічних учень / С.В. Кучер // Вісник ЖДТУ; Серія: Економічні науки. – 2009. – № 4 (50). – С. 76-78.

68. Кучеренко Т. Облікова політика фінансової звітності в національних стандартах / Т. Кучеренко // Бухгалтерія в сільському господарстві. – Київ, 2009. – №9. – С. 16-25.

69. Кучеренко Т.Є. Методологія формування фінансових результатів у сучасних умовах / Т.Є. Кучеренко // Облік і фінанси АПК. – 2007. -№ 11-12. – С. 163-167.

70. Кучеренко Т.Є. Теоретичне обґрунтування фінансових результатів в контексті моделі балансу / Т.Є. Кучеренко // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка АПК і природокористування». – 2009. – № 13. – С. 230-237.

71. Кучеркова С.О. Сутність прибутку та методика визначення фінансового результату діяльності підприємств / С.О. Кучеркова // Економіка АПК. – 2005. – № 5. – С. 79-84.

72. Лебедзевич Я. В. Особливості обліку фінансових результатів діяльності в умовах застосування комп'ютерних інформаційних систем / Я. В. Лебедзевич // Вісник ЖІТІ. Економічні науки. – № 20. – С. 151-156.

73. Лебедзевич Я.В. Фінансові результати та їх контроль в системі бухгалтерського обліку: методологія і практика: автореферат дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 / Я.В. Лебедзевич – К, 2002 – 20 с.

74. Лежненко Л.І. Облік і аудит формування фінансових результатів (на прикладі хлібопекарних підприємств України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” [Електронний ресурс] / Л.І. Лежненко. – К., 2007. – 19 с.

75. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. – К. : «Хай-Тек Прес», 2008. – 336 с.

76. Лишиленко О. Напрями вдосконалення обліку та аудиту фінансових результатів / О. Лишиленко // Бухгалтерський облік і аудит. — 2010. — № 6. — С. 16-23.

77. Ловінська Л.Г. Бухгалтерський облік – інформаційне підґрунтя євроінтеграційних процесів в Україні / Л.Г. Ловінська // Экономика и управление. – К., 2009. – № 1. – С. 23-28.

78. Лопатников Л.И. Краткий экономико-математический словарь . – М.: Наука, 1979. – 359 с.

79. Луговой В. А. Учет капитала, ссуд и финансовых результатов / В. А. Луговой. – М.: АО «ИНКОНСАУДИТ», 1995. – 128 с.

80. Луківська О. Діагностика як функція управління прибутковістю діяльності підприємства / О. Луківська, А. Мілька, О. Артюх // Економічний аналіз. Збірник наукових праць Тернопільського національного економічного університету. – 2011. – Вип. 8, Ч. 2. – С. 242-245.

81. Магопець О.А. Передумови створення та організації діяльності служби внутрішньогосподарського контролю / О.А. Магопець / Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Збірник наукових праць. – 2005. – № 7. – С. 171-176

82. Мазур В. П. Економічний зміст поняття фінансових результатів сільськогосподарської діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2011_3/9_Mazur.pdf.

83.Максімова В.Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства – системний підхід до розвитку / В.Ф. Максимова. – К: АВРІО, 2005. – 264 с.

84. Малюга Н.М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: монографія / Н.М. Малюга. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 388 с.

85. Маркс К. Капитал / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М. : Политиздат, 1965. – Т. 1. – С. 188.

86. Міжнародні стандарти фінансової звітності // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

87. Мних Є. В. Фінансовий аналіз : підручник / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.

88. Мочаліна З. М. Методичний інструментарій та сучасні проблеми аналізу фінансових результатів / З. М. Мочаліна, О. В. Поспелов // Комунальне господарство міст : наук.-техн. зб. – 2011. – № 98. – С. 221-227.

89. Мочерний С. В. Політична економія: навч. посіб. / С. В. Мочерний. – К. : Знання-Прес, 2002. – 687 с.

90. Найт Ф.Х. Риск, неопределенность и прибыль / Найт Ф. Х. – М. : Дело, 2003 – 359 с.

91. Нападовська Л. В. Роль та значення методів економічного аналізу у прийнятті управлінських рішень [Текст] / Л. В. Нападовська // Регіональні перспективи. – 2003. – № 23. – С. 22-23.

92. Нападовська Л.В. Управлінський облік: монографія / Л.В. Нападовська. – Дніпропетровськ:Наука і освіта, 2000. – 450 с.

93. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 73 (зі змін. ідоп.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

94. Никитин С. Прибыль: теоретические и практические подходы / С. Никитин, Е. Глазова // Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – № 5. – С. 20-27.

95. Новейший философский словарь / Под ред. А. А. Гриценова. – Мн.: Изд. В.М. Скакун, 1998. – 896 с.
96. Овсійчук О.В. Проблеми організації обліку фінансових результатів діяльності підприємства / Овсійчук О.В., Червоноіванова Г.С., 2013.
97. Огійчук М.Ф. Суть прибутку та підходи до методики його визначення / М.Ф. Огійчук, М.І. Беленкова // Економіка АПК. – 1998. – № 6. – С. 31-45.
98. Олексюк О. С. Системи підтримки прийняття фінансових рішень на макрорівні : [навчальний посібник] / О. С. Олексюк. – Київ : Наукова думка, 1998. – 507 с.
99. Олійник О.В. Розвиток економічного аналізу в умовах інституційних змін: монографія / О.В. Олійник. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – 653 с.
100. Основи інформаційних систем: Навч. посібник / Ситник В.Ф., Писаревська Т.А., Єрьоміна Н.В. та ін.; За ред. В.Ф. Ситника. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 420с.
101. Остап'юк Н. А. Методика оцінки фінансового стану підприємства в умовах інфляції / Н. А. Остап'юк // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 1(55). – С. 127-129.
102. Островська Г. Огляд теоретичних концепцій стратегічного управління на основі зростання вартості [Текст] / Г. Островська, І. Серединська // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 1. – С. 10-18.
103. Павлишенко М.М. Прибуток: його суть і механізм формування в умовах ринкової економіки / М.М. Павлишенко, Р. М. Горинь // Науковий вісник НЛТУУ : Збірник науково-технічних праць. – Львів : НЛТУУ. – 2005, вип. 15.5. – С. 321-330.
104. Пантелєв В.П. Словник бухгалтера та аудитора / В.П. Пантелєв, О.С. Сніжко. – К.: Дп “Інформ.-аналіт. агенство”, 2009. – 239 с.
105. Панченко І.А. Прибуток як об'єкт бухгалтерського обліку: трансформаційний підхід / І.А. Панченко // Вісник ЖДТУ; Серія: Економічні науки. – 2012. – № 1 (59). – С. 148-153.
106. Петрик О.А., Савченко В.Я., Свідерський Д.Є. Організація та методика аудиту підприємницької діяльності: Навч. посіб. / За заг. ред. О.А. Петрик. – К.: КНЕУ, 2008. – 472 с.

107. Пипко В. А. Настольная книга бухгалтера и аудитора / В. А. Пипко, Л. Н. Булавина. – [5-е вид., доп.]. – М. : Финансы и статистика, 2011. – 592 с.
108. Пінчук Н. С. Інформаційні системи і технології в маркетингу : [навчальний посібник] / Н. С. Пінчук, Г. П. Галузинський, Н. С. Орленко. – К. : КНЕУ, 2008. – 328 с.
109. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 зі змінами і доповненнями [Електрон. ресурс] / Україна. М-во фінансів – Спосіб доступу: <http://www.liga.net>.
110. Податковий кодекс України від 7 жовтня 2014 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
111. Подольська В. О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / В. О. Подольська, О. В. Яріш. – Київ : ЦНЛ, 2007. – 488 с.
112. Подольська В.О Фінансовий аналіз / В.О. Подольська, О.В. Яріш – К.:
113. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» : наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 за № 237. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25.10.1999 за № 725/4018.
114. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 за №318. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19.01.2000 за №27/4248 (зі змінами і доповненнями).
115. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток», затв. Наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2000 №353 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>.
116. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін» : наказ Міністерства фінансів України від 18.06.2001 за № 303. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23.06.2001 за № 539/5730 (зі змінами і доповненнями).
117. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення

помилки і зміни у фінансових звітах» : наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999 за № 137. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21.06.1999 за № 392/3685.

118. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 за № 92. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18.05.2000 за № 288/4509 (зі змінами і доповненнями).

119. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» : наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 за № 242. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 02.11.1999 за № 750/4043 (зі змінами і доповненнями).

120. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 за № 246. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 02.11.1999 за № 751/4044 (зі змінами і доповненнями).

121. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №15 «Доходи», затв. Наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 №290 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.

122. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

123. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : підручник / П. Я. Попович. – [3-тє вид., переробл. і доповн.]. – К. : Знання, 2008. – 630 с.

124. Посилаєва К.І. Підходи визначення прибутку для аналізу ефективності діяльності підприємства / К.І. Посилаєва // Вісник ХНАУ. Серія «Економіка АПК і природокористування». – 2008. – № 7. – С. 83-87.

125. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 12.05.2011 р. № 3332-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

126. Про облікову політику : лист Міністерства фінансів України від

21.12.2005 за №31-34000-10-5\27793.

127. Про суттєвість у бухгалтерському обліку і звітності : лист Міністерства фінансів України від 29.07.2003 за №04230-108.

128. Проектування інформаційних систем : [посібник] / за ред. В. С. Пономаренка. – К. : Академія, 2002. – 488 с.

129. Прокопенко І. Ф. Комп'ютеризація економічного аналізу (теорія, практика) : навч. посіб. / І. Ф. Прокопенко. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 340 с.

130. Прохар Н.В. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблемитеорії та практики: [монографія] / Н.В. Прохар, Ю.О. Ночовна. – Полтава:РВВ ПУЕТ, 2011. – 257 с.

131. Пупко Г.М. Аудит и ревизия: учеб. пособие / Г.М. Пупко. – 2-е изд., стереотип. – Мн.: Книжный Дом; Мисанта, 2004. – 429 с.

132. Райзберг Б.А. Учебный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский – Рольф: Айрис-пресс, 1999. – 416 с.

133. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения. // Соч. Т. 1 / Д. Рикардо. – М. : Госполитиздат, 1957. – 360 с.

134. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учебник / Г. В. Савицкая. – Минск : ООО «Новое знание», 2010. – 688 с.

135. Самуельсон П.Э. Экономика / Самуельсон П. Э. ; пер. з англ. – М.: Прогресс, 1964. – 843 с.

136. Сарапіна О. Вдосконалення обліку фінансових результатів / Сарапіна О., Кутишенко Я., 2014.

137. Скалюк Р. В. Сутність та значення фінансових результатів в системі розвитку господарської діяльності промислових підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/npkntu_e/2010_18_1/21.pdf

138. Сліпушко О. Політичний і фінансово-економічний словник / О. Сліпушко. – К. Видавництво "Криниця", 1999. – 387 с.

139. Слободяник Ю., Хоменко Ю. Організація облікової політики в Україні: проблеми гармонізації / Ю.Б. Слободяник, Ю.О. Хоменко // Вісник Української академії банківської справи : науково-практичний журнал

[Електронний ресурс]. – 2010. - № 1 (28). – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VUABS/2010_1/28_01_03.pdf.

140. Смирнов З. А. Основы теории организации: [учеб. пособие для вузов] / З.А. Смирнов. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 375 с.

141. Соколов Б.Н. Системы внутреннего контроля (организация, методики, практика) / Б.Н. Соколов, Рукин. – М.: ЗАО "Издательство "Экономика", 2007. – 442 с.

142. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета / Я. В. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 496 с.

143. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку : [підручник] / В.В. Сопко, В. П. Завгородній. – К. : КНЕУ, 2004. – 412 с.

144. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навч. посібник. 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : КНЕУ, 2000. – С.495 – 496.

145. Старостенко Г. Г. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Г. Г. Старостенко, Н. В. Мірко. – Київ : ЦНЛ, 2006. – 224 с.

146. Фецович Т. Р. Формування фінансових результатів підприємств / Т. Р. Фецович // Вісник Львівської комерційної академії. – 2011. – № 6. – С. 405-410.

147. Фінансовий аналіз / [М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька]. – [2-ге вид.]. – К. : КНЕУ, 2007. – 592 с.

148. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / за заг. ред Т. Д. Косової, І. В. Сіменко. – К. : Центр учб. л-ри, 2013. – 440 с.

149. Фінансово-економічний аналіз: підручник / Ред. П. Ю. Буряк. – Київ : Професіонал, 2004. – 520 с.

150. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємств та її аналіз : навч. посіб. / Ю. С. Цал-Цалко // Фінансовий аналіз : підручник. – К. : Центр учб. л-ри, 2008. – 568 с.

151. Чацкие Е. Д. Толковый словарь финансово-бухгалтерских терминов и понятий / Е. Д. Чацкие. – Донецк : Сталкер, 1996. – 320 с.

152. Яріш П. М. Методи проведення аналізу фінансових результатів діяльності організацій / П. М. Яріш, Ю. В. Касьянова // Управління розвитком. –

2013. – № 4(144). – С. 159-162.